

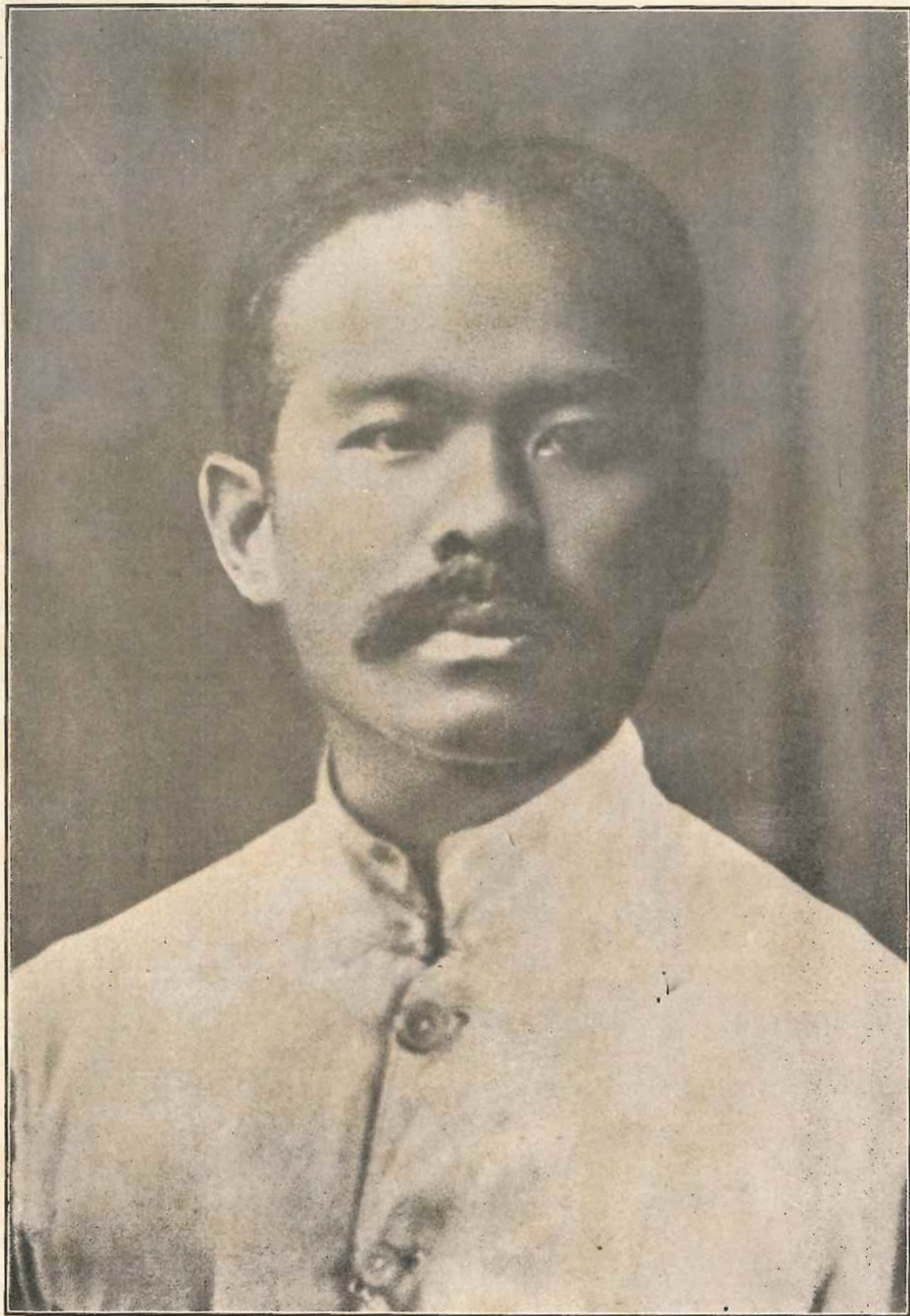
336.42
88822

127784 ๑๗.

336.42

127784 ๗ 882๘

127784 ๗ ๘๘๒๘

พระยาราชนพิทักษ์ (สังข์ กฤษณามระ)

ประวัติ

พระยาราชนพิทักษ์ (สังข์ กฤษณามระ)

พระยาราชนพิทักษ์ เกิดเมื่อวันศุกร์ แรม ๕ ค่ำ เดือนอ้าย
ขวอก จัตวาศก จุลศักราช ๑๒๓๔ ตรงกับวันที่ ๒๐ เดือนธันวาคม
พ.ศ. ๒๔๑๕ ในตระกูล “กฤษณามระ” เป็นบุตรคนที่ ๔ ของ
ขุนราชพิจิตร (จ้อย) นางราชพิจิตร (เล็ก ลางคุดเสน) และหลาน
ท่านเมืองอุไทยธานี (ม่วง) ที่บ้านตำบลปากคลองบางลำเจียก
ในคลองบางหลวง จังหวัดธนบุรี.

ในการศึกษานั้นได้เรียนหนังสือไทยและขอมในสำนักของท่าน
เมืองอุไทยธานีผู้เป็นปู่ เมื่อท่านเมืองอุไทยธานีถึงแก่กรรมอายุ ๘๘ ปี
นั้นอายุได้ ๑๓ ปี ท่านบิดาจึงให้ไปเล่าเรียนต่อในสำนักพระอริย
ศีลาจารย์ (เอี่ยม) วัดสังข์กระจาย ต่อมาได้เล่าเรียนในสำนัก
พระยาโอวาทวรกิจ (แก่น) และหลวงราชพงษ์ภักดี (ม.ร.ว.วิน)
เคยได้รับรางวัลในการสอบไล่เป็นหนังสือต่าง ๆ รวม ๖ เล่ม เล่า
เรียนจนอายุ ๑๘ ปีจึงเข้ารับราชการ.

เมื่ออายุ ๑๔ ปี ท่านบิดามารดาได้จัดการบวชเป็นสามเณรที่วัด
สังข์กระจายในสำนักพระอริยศีลาจารย์ บวชอยู่ประมาณ ๖ เดือน
ก็ลาสิกขาบท ครั้นอยู่มาประมาณ ๕ เดือนท่านบิดามารดาใคร่จะ
ให้เทศน์จึงจัดการบวชใหม่อีกครั้งหนึ่งในสำนักและวัดเดิม ท่านเริ่ม

หัตถ์เทศน์มหาชาติและเคยแสดงธรรมหลายครั้ง เมื่ออายุครบอุปสมบท
เป็นพระภิกษุก็ได้อุปสมบทตามคตินิยมที่วัดราชประดิษฐ์ มีสมเด็จพระ
พระสังฆราช (สา ปุสฺสเทวะ) วัดราชประดิษฐ์เป็นอุปัชฌาย์และ
กรมหมื่นวชิรญาณวโรรส วัดบวรนิเวศ กับพระองค์เจ้าอรุณนิภา
คณากร วัดราชบพิธเป็นกรรมวาจา มีฉายาว่า “สังสิทธิโ” บวชได้
พรรษาหนึ่งจึงลาสิกขาบท.

ได้เริ่มเข้ารับราชการในกรมโยธาธิการเมื่อวันที่ ๑๐ สิงหาคม
พ.ศ. ๒๔๓๓ รับเงินเดือน ๆ ละ ๑๕ บาท แล้วลาออกไปรับ
ราชการในกรมทหารบกเมื่อวันที่ ๕ มกราคม พ.ศ. ๒๔๓๓ ใน
ระหว่างนี้ได้ถวายตัวเป็นมหาดเล็กในสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชเจ้าพ
มหลวงวิรุณหิศ และต้องตามเสด็จเมื่อทรงผนวชเป็นสามเณรที่วัดบวร
นิเวศ ภายหลังย้ายมารับราชการในกระทรวงเกษตร์พินิจการ
ครั้นเมื่อวันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๓๙ ได้โอนมารับราชการในกรม
กองตระเวน กระทรวงนครบาล เมื่อวันที่ ๑๐ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๔๐
เข้ากรม กรมตรวจ กระทรวงพระคลังมหาสมบัติขอย้ายมารับราชการ
ในกรมตรวจ รับราชการสังกัดกระทรวงการคลังแต่บัดนั้นมาจนวัน
ถึงแก่อนิจกรรม.

ในระหว่างที่รับราชการในกรมตรวจและกรมสารบัญชีนั้น เคยไป
รับราชการในต่างจังหวัดเป็นเวลารวม ๑๑ ปี คือเป็นข้าหลวงคลังมณฑล
ตะวันตกเฉียงเหนือ (ประจำจังหวัดเชียงใหม่) ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม
พ.ศ. ๒๔๔๒ ถึงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๔๖ กลับจากมณฑล

ตะวันตกเฉียงเหนือพักอยู่ในกรุงเทพ ฯ ประมาณ ๔ เดือน ในระหว่าง
นั้นไปจัดวางรูปและระเบียบการคลังมณฑลราชบุรี มณฑลนครไชยศรี
และมณฑลนครราชสีมา แล้วย้ายไปเป็นข้าหลวงคลังมณฑลภูเก็ต
เมื่อเดือนเมษายน พ.ศ. ๒๔๔๗ ในระหว่างที่รับราชการในมณฑล
ภูเก็ตนั้นประจวบเวลารัฐบาลรับการสุรายาผันจากเจ้าภาษีผูกขาดมา
ทำเอง ท่านก็ได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าพนักงานสุรายาผันทางราชการ
ส่งเจ้าหน้าที่ไปปฏิบัติงานนั้น กลับจากมณฑลภูเก็ตเมื่อเดือนสิงหาคม
พ.ศ. ๒๔๕๔ และรับตำแหน่งผู้ช่วยอธิบดีในกรมบัญชีกลางตลอด
มาเป็นเวลา ๘ ปี.

ในส่วนบำเหน็จความชอบในราชการนั้นได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์
เป็นขุนบริบูรณ์ธนการเมื่อวันที่ ๒๓ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๔๑
เป็นหลวงบริบูรณ์ธนการเมื่อวันที่ ๕ กันยายน พ.ศ. ๒๔๔๔ เป็น
พระบริบูรณ์ธนการเมื่อวันที่ ๑๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๕๖ เป็นพระยา
ราชชนพิทักษ์เมื่อวันที่ ๑๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๕๗ ได้รับพระราชทาน
ยศอำมาตย์ตรีเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๔ และอำมาตย์เอกเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๕
ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์มงกุฎสยามชั้น ๕ เมื่อ
พ.ศ. ๒๔๕๐ มงกุฎชั้น ๓ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๘ และเหรียญต่าง ๆ
ตามคราวตามสมัย.

ในสมัยรัชกาลที่ ๖ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ตั้งกองเลื่อยยาชน
ก็เป็นสมาชิกชุดแรกคนหนึ่งและสมัครเป็นเลื่อยม้า แต่โดยเหตุที่
ราชการในกรมตรวจและกรมสารบัญชีซึ่งภายหลังเป็นกรมบัญชีกลาง

นั้นมาก ท่านจึงมิได้ไปทำการฝึกซ้อมเสมอเช่นสมาชิกอื่น และ
ภายหลังก็หยุดไปทำการฝึกซ้อมเสียทีเดียวก็ว่าได้.

ได้ทำการวิวาทกับคุณหญิงราชชนพิทักษ์ (แสง) ธิดาขุนสุวรรณ
(ฉันท ครุฑาคุ่ม) นางพ่วง มีบุตรด้วยกันรวม ๕ คน คงมีชีวิตอยู่
ในเวลานั้น ๓ คน คือ (๑) พระยาไชยยศสมบัติ (เสริม กฤษณามระ)
(๒) ขุนกฤษณามรวินิจู (วิสิทธิ์ กฤษณามระ) และ (๓) นาย
อาภรณ์ กฤษณามระ.

ท่านเป็นโรคจิตสติดวงงอกมาช้านาน ซึ่งกระทำให้โลหิตตกมาก
โรคนี้กำเริบขึ้นใน พ.ศ. ๒๔๖๓ กระทำให้เกิดโรคหัวใจอ่อนขึ้นอีก
โรคหนึ่ง สดที่แพทย์จะเยียวยารักษาได้ ถึงแก่อนิจกรรมเมื่อวันที่
๒๐ มกราคม พ.ศ. ๒๔๖๓ เวลา ๒๐.๑๓ นาฬิกา ฌยาน
ตำบลตลาดพลู จังหวัดธนบุรี และพระราชทานเพลิงศพที่วัดมกุฏ-
กษัตริยาภิรมย์ เมื่อวันที่ ๒๓ เดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๘๐.

คำนำ

ในการพระราชทานเพลิงศพท่านบิดา ข้าพเจ้าคิดว่าถ้าลูกได้เขียนหนังสือตนเองและพิมพ์แจกช่วยแก่ท่านผู้มีความกรุณาในงานนั้นแล้ว ท่านบิดาคงพอใจกว่าแจกหนังสืออื่น เพราะเป็นน้ำพักน้ำแรงของลูกแม้จะมีบกพร่องอย่างไรก็ตาม.

ท่านบิดาเคยรับราชการอยู่ในกรมบัญชีกลางซึ่งเป็นกรมมีหน้าที่เกี่ยวกับการคลังของประเทศ ข้าพเจ้ารับราชการในกระทรวงการคลังมาแต่เริ่มเข้ารับราชการ ผู้ที่จะได้รับแจกหนังสือนี้ก็คงเป็น “คนคลัง” โดยมาก จึงเห็นว่าถ้าเขียนเรื่องเกี่ยวกับการคลังแล้วจะเป็นการสมควร.

วิธีการคลังของเรา นั้นส่วนใหญ่ดำเนินตามแบบของอังกฤษ ข้าพเจ้าจึงได้เลือกเขียนเรื่องวิธีการคลังของอังกฤษซึ่งหวังว่าอย่างน้อยก็คงจะเป็นประโยชน์แก่ผู้อ่านที่สนใจในเรื่องการคลังว่าเมืองอื่นเขามีระเบียบอย่างไร แต่ระเบียบราชการบริหาร วิธีการปกครองและข้อบังคับการประชุมของรัฐสภา ตลอดจนพิจารณางบประมาณมีต่างกันอยู่เป็นอันมาก ฉะนั้นการที่จะให้เข้าใจวิธีการคลังของอังกฤษโดยง่ายนั้นย่อมเป็นไปได้ยาก แต่อย่างไรก็ดี ข้าพเจ้าได้พยายามกล่าวโดยละเอียดและในที่ใดพอจะเทียบกันได้กับวิธีการของเรา ก็ใช้นามตำแหน่งหรือคำเทคนิคของเราที่เดียว แต่ก็ได้เขียนคำอังกฤษ

กำกับไว้ด้วย บางแห่งต้องใช้คำอังกฤษแปล เพราะของเราไม่มี
 มีตัวอย่าง เช่น กรมตรวจและ กรมสารบัญชีของ อังกฤษ นั้นตัวอธิบดี
 และรองอธิบดีรัฐบาลแต่งตั้งโดยอนุมัติของรัฐสภาสามัญและอยู่ใน
 ตำแหน่งตลอดไปรัฐบาลหาถอดถอนได้ไม่ ส่วนเจ้าหน้าที่ชั้นรอง
 ลงมาสังกัดในกระทรวงการคลังทั้งสิ้น อธิบดีก็มีเสรีภาพในการออก
 ความเห็นโดยมีต่องเกรงกลัวว่าการออกความเห็นนั้นจะเกิดเป็นผลร้าย
 แก่ตนอย่างไร ส่วนระเบียบราชการบริหารของเราหน้าที่ของกรมนี้
 บางอย่างอยู่ในกรมบัญชีกลาง และบางอย่างอยู่ในคณะกรรมการ
 ตรวจเงินแผ่นดิน กรมแรกสังกัดกระทรวงการคลัง คณะกรรมการ
 ตรวจเงินแผ่นดินสังกัดต่อสำนักนายกรัฐมนตรี.

ขอให้อำนาจบุคคลยุบราชทัณฑ์ข้าพเจ้าได้บำเพ็ญมานิจสำเร็จเป็น
 วิบากสมบัติอิฏฐวิบูลย์มโนญผลแก่ท่านบิดาข้าพเจ้าตามสมควรแก่คตินิ
 นิยมในสัมปรายภพนั้น ๆ เทอญ.

พระยาไชยยศสมบัติ

กรุงเทพ ฯ

๔ พฤษภาคม ๒๔๘๐

สารบัญ

คำนำ	หน้า ก.
บทที่ ๑. งบประมาณ- วิธีทำและการเสนอ	” ๑
” ๒. เงินคงคลัง- กระทรวงการคลัง	” ๑๕
” ๓. การพิจารณางบประมาณในรัฐสภา	” ๒๑
” ๔. งบประมาณและร่างพระราชบัญญัติการคลัง	” ๒๗
” ๕. บัญชีรับจ่ายเงินแผ่นดิน	” ๓๓
” ๖. การตรวจบัญชี- เจ้าพนักงานจ่ายเงิน- การบัญชีเงินแผ่นดิน	” ๓๗
” ๗. ระเบียบราชการบริหารในกระทรวงการคลัง	” ๔๖
” ๘. เงินกู้- แยกข้อพึงสังเกต	” ๕๑
” ๙. บัญชีเงินพิเศษต่าง ๆ	” ๕๔
ไขแฉก	” ๕๖

วิธีการคลังของอังกฤษ

บทที่ ๑

งบประมาณ—วิธีทำและการเสนอ

งบประมาณแผ่นดินของ อังกฤษ เริ่มต้นตั้งแต่วันที่ ๑ เมษายน
ทุกปี ในวันที่ ๑ ตุลาคมกระทรวงการคลังมีหนังสือเวียนแจ้งไปให้
กระทรวงทบวงกรมต่าง ๆ ทราบว่า ให้ยื่นงบประมาณต่อกระทรวง
การคลังก่อนวันที่ ๑ ธันวาคม แลส่งจำนวนเงินที่ประมาณว่าจะจ่าย
ในปีต่อไป ถ้าหากจะส่งรายละเอียดงบประมาณไม่ทันในวันที่ ๑๕
ธันวาคม ก็ต้องบอกยอดเงิน เพื่อรัฐมนตรีว่าการคลัง ทราบว่ายอด
งบประมาณรายจ่ายทั้งสิ้นเป็นจำนวนเท่าใด เป็นทางพิจารณาหา
รายได้ต่อไป ถ้าหาก การส่งงบประมาณล่าช้าไปด้วย พฤติการณ์
ใด ๆ หรือปัญหาเกี่ยวกับการตั้งงบประมาณยังไม่เป็นที่ตกลงกัน
เด็ดขาด ก็ต้องยื่นงบประมาณทำตามหลักเกณฑ์เดิมไปยังคลังก่อน
วันที่ ๑๓ มกราคม ถ้างบประมาณยื่นภายหลังวันที่ ๑๓ มกราคม
กระทรวงการคลังอาจไม่รับพิจารณา เมื่อกระทรวงทบวงกรมใด
ทอดทิ้งไม่ยื่นงบประมาณตามวันที่กำหนดนี้แล้ว ก็อาจไม่มียบ
ประมาณใช้จ่ายในปีต่อไปก็ได้ เว้นไว้แต่กระทรวงการคลังจะได้ตั้ง
งบประมาณให้ตามที่เห็นสมควร กรณีเช่นว่านี้ มีตัวอย่างเกิดขึ้น

แล้ว. การทำงบประมาณจึงนับว่าเป็นอันเริ่มต้นตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม
เป็นต้นไป.

การส่งรายละเอียดงบประมาณไปยังคลังนั้น ถ้ารายการนั้น ๆ
เป็นรายการที่งบประมาณในปีก่อนแล้วก็ไม่ต้องชี้แจงข้อความใด ๆ
อีก ถ้าเป็นรายการที่เพิ่งได้รับข้อตกลงในปีนั้นเองหรือเป็นรายการที่
แตกต่างไปจากรายการในปีก่อน ก็จะต้องอ้างข้อตกลงเหล่านั้นไป
ด้วย ถ้าเป็นรายการที่เกี่ยวกับเงินเดือนจะต้องแจ้งจำนวนคน อัตรา
เงินเดือน หรืออัตราค่าจ้าง ถ้าเป็นงานใหม่ก็ต้องแสดงรายการ
เหล่านั้นแยกอีกส่วนหนึ่งและจะต้องชี้แจงเหตุที่เปลี่ยนแปลงจากรายการ
ในปีนั้นด้วย นอกจากนี้จะต้องเทียบงบประมาณถอยหลังขึ้นไปสองปี
จำนวนเงินจ่ายจริงในสองปีนั้น และจ่ายจริงเพียงหกเดือนของปีปัจจุบัน
เพียงเดือนกันยายน เงินค่าใช้สอยหรืออื่น ๆ ก็ต้องเทียบอย่างเดียวกัน
ด้วย. วิธีงบประมาณกำหนดให้ตั้งขั้วเห็นจำนวนของข้าราชการสังกัด
กระทรวงทบวงกรม นั้นในงบประมาณประจำปีกระทรวงทบวงกรม
นั้นด้วย และจำนวนเงินจ่ายถึงสิ้นเดือนพฤศจิกายน. จะตั้งรายการ
ใหม่เพื่อขอรับความตกลงกับคลังมาในงบประมาณมิได้ และแม้ว่า
ได้ตั้งมาในงบประมาณก็ต้องทำความตกลงกับคลังตามระเบียบ จึง
จะเบิกจ่ายได้. งบประมาณรายรับก็ต้องมีรายการละเอียดและแสดง
จำนวนเงินเทียบเคียงเช่นเดียวกับรายจ่าย.

เมื่อคลังได้รับงบประมาณแล้วก็ดำเนินการตรวจสอบกับหลักฐาน
ทางคลัง และเทียบเคียงจำนวนเงินว่าในปีก่อน ๆ ได้ใช้จ่ายไป

เท่าใด และการตั้งงบประมาณเช่นนั้นเป็นไปในทางประหยัดและได้
 สมรรถภาพหรือไม่. การตั้งงบประมาณรายจ่ายสูงนั้น ย่อมทำให้การ
 ควบคุมทางรัฐสภาห่อนไป จะกระทำใ้ภาระของรัฐมนตรีการคลัง
 หนักขึ้นในอันที่จะต้องหาเงินมาใช้จ่ายโดยไม่จำเป็น ในบรรดามหา
 กัพอทำเนา ในสมัยที่ผ่านมาก็เป็นการยุ่งยากโดยใช้เหตุ. ถ้าตั้ง
 งบประมาณไม่เพียงพอกับการใช้จ่ายก็จะต้องของงบประมาณเพิ่มเติม
 ในภายหลัง. กรณีเช่นนั้นเป็นการกระทบกระเทือนแก่งบประมาณประจำปี
 มาก. เพื่อยोगกันเหตุดังกล่าวแล้วจึงเป็นธรรมดาที่กระทรวงการคลัง
 จะแก้ไขงบประมาณโดยลดหรือเพิ่มเงิน การแก้ไขจำนวนเงินย่อม
 ทำโดยวิธีเจรจากับเจ้ากระทรวง ถ้าหากไม่เป็นที่ตกลงกันได้ ก็ต้อง
 เสนอต่อไปยังคณะรัฐมนตรี โดยปกติกระทรวงการคลังย่อมเป็น
 เจ้าหน้าที่กำหนดยอดเงินรายจ่ายว่าควรตั้งเท่าใด ฉะนั้นในการตั้ง
 งบประมาณนั้น กระทรวงการคลังย่อมมีเสียงมากกว่ากระทรวงอื่น ๆ.

งบประมาณการก่อสร้างนั้นมีความพิเศษกว่าราชการธรรมดา
 ในชั้นต้นรัฐมนตรีผู้ควบคุมงานแผนกนั้นยกร่างงบประมาณมาขอทำ
 ความตกลง กับคลัง ก่อนทางเลขาธิการคลัง แห่ง กระทรวงการคลัง
 เมื่อพิจารณาตัวรายการที่สงสัยไม่แน่ใจหรือที่แลเห็นว่ายังไม่จำเป็น
 เสร็จแล้ว จึงกำหนดยอดเงินให้ ไปจัดตั้งงบประมาณรายละเอียด
 เสนอมาใหม่.

งบประมาณกระทรวงทบวงการพลเรือนและงบประมาณของกรม
 ทั้เก็บรายได้นั้น เมื่อเจรจาตกลงกันแล้ว เลขาธิการคลังแห่ง

กระทรวงการคลังลงนามแล้วเสนอรัฐสภาพร้อมกันขึ้นทุกชี้แจงการ
เปลี่ยนแปลงในยอดเงินต่าง ๆ จากปีก่อน และการเปลี่ยนแปลงใน
ยอดเงินจำนวนมากเทียบกับปีก่อนหลายปี นอกจากนั้นยังเสนอบัญชี
รายจ่ายในระหว่าง ๑๐ ปีเป็นรายการหรือสำนักงานไปด้วยเพื่อเทียบ
เคียงให้แลเห็นโดยเด่นชัดว่าปีใดมากน้อยกว่ากันเท่าใด งบประมาณ
นี้พิมพ์เป็นเล่มตามลักษณะงานอย่างหนึ่ง และรวมพิมพ์เป็นสองเล่ม
เกี่ยวกับราชการพลเรือนทั่วไปเล่มหนึ่ง เกี่ยวกับกรมจัดเก็บรายได้
อีกเล่มหนึ่งอีกอย่างหนึ่ง.

หนังสือเวียนของคลังให้ยื่นงบประมาณนั้นไม่ได้มีไปทาง
กระทรวงการทหาร คือกระทรวงทหารบก กระทรวงทหารเรือ และ
กระทรวงอากาศยาน กระทรวงเหล่านี้ย่อมมีแผนกเกี่ยวกับการเงิน
เป็นแผนกใหญ่อยู่แล้ว. ราชการทหารแต่ละกระทรวงจะต้องทำความ
ตกลงกับรัฐมนตรีว่าการคลังว่าควรตั้งยอดเงินกระทรวงละเท่าใด เมื่อ
เป็นที่ตกลงกันแล้วแต่ละกระทรวงก็ไปจัดทำงบประมาณรายละเอียด
พร้อมด้วยคำชี้แจงยื่นต่อกระทรวงการคลังเพื่อรับความเห็นชอบ เมื่อ
กระทรวงการคลังได้รับงบประมาณรายละเอียดแล้วอาจพิจารณากัน
อีกครั้งก็ได้ว่ารายละเอียดรายใดสมควรตั้งงบประมาณหรือไม่. แต่
โดยเหตุที่งบประมาณราชการทหารตามปกติเป็นงบประมาณที่เกี่ยวข้อง
กันนโยบาย เมื่อได้ตกลงกันในยอดเงินที่จะตั้งงบประมาณแล้ว วิธี
พิจารณารายละเอียดก็ย่อมเป็นธรรมดาอยู่เองที่จะไม่พิถีพิถันเท่ากับ
งบประมาณราชการพลเรือน. เมื่อกระทรวงการคลังได้ตกลงเห็นพ้อง

ด้วยกับรายละเอียดแล้ว เจ้ากระทรวงก็จัดพิมพ์เสนอรัฐสภาเช่นเดียวกับงบประมาณราชการพลเรือน มีบันทึกคำชี้แจงจำนวนเงินที่แตกต่างกันไปจากงบประมาณปีก่อน และมีบัญชีแสดงรายจ่ายถอยหลังขึ้นไป ๑๐ ปีเช่นเดียวกัน. การพิมพ์งบประมาณราชการทหารนั้นแบ่งออกเป็นเล่ม ๆ ตามที่มีรัฐมนตรีแต่ละกระทรวงรับผิดชอบและเป็นผู้เสนอต่อรัฐสภาเอง ต่างกับราชการพลเรือนที่คลังเป็นผู้เสนอ.

ข้อบังคับของรัฐสภา มีอยู่ว่า ถ้ารัฐสภาประชุมก่อนเดือนธันวาคมแล้วก็ให้ยื่นงบประมาณราชการทหารก่อนวันที่ ๑๕ มกราคม ถ้ารัฐสภาเปิดในเดือนธันวาคมแล้วก็ให้ยื่นภายใน ๑๐ วันจากวันเปิดประชุมตั้งกรรมาธิการพิจารณางบประมาณรายจ่ายแล้ว. งบประมาณสำหรับราชการพลเรือนไม่มีกำหนดเช่นนั้น แต่ก็ได้ปฏิบัติตามข้อบังคับนี้ด้วย.

งบประมาณราชการพลเรือนแบ่งออกเป็น ๙ หมวด คือ :—
 (๑) รัฐบาลกลางและการคลัง (๒) การต่างประเทศและเมืองขึ้น
 (๓) มหาไถไทยและการยุติธรรม (๔) การศึกษา (๕) การสาธารณสุข
 กรรมกรและประกัน (๖) การค้าและอุตสาหกรรม (๗) ราชการจัดทำเป็นส่วนรวม (การโยธา เครื่องเขียน ฯลฯ) (๘) ข้าราชการบำนาญและ (๙) เงินอุดหนุนเทศบาล.

การแบ่งงบประมาณออกเป็นหมวดตามลักษณะของงานนั้นย่อมสะดวกแก่การพิจารณาเทียบถอยหลังขึ้นไปได้ ซึ่งถ้ามีได้แบ่งเช่นนี้แล้วแต่ถ้าฟังการเทียบตัวเลขย่อมได้ประโยชน์น้อยและไม่แลเห็น

ความสำคัญแห่งจำนวนรายจ่ายเหล่านั้น. ส่วนงบประมาณกรมจักเก็บ
รายไ้แบ่งออกเป็น ๓ หมวด คือ (๑) ศุลกากรและสรรพสามิตต์
(๒) สรรพากร และ (๓) การไปรษณีย์โทรเลข.

รายจ่ายแต่ละ หมวดแบ่ง ออก เป็นหลายกรรมสำนักงานหรือหมู่
(เรียกว่าโหวตหรือญัตติ) การเสนอรัฐสภาเพื่อบริการต้องทำเป็นราย
กรรม งบประมาณกรมหนึ่ง ๆ แบ่งเป็นประเภทและประเภทยังแบ่ง
ออกเป็นประเภทย่อยแล้วแต่กรณีอีกชั้นหนึ่ง การแบ่งและวางประเภท
อย่างไรวินั้นแล้วแต่กระทรวงการคลังจะไ้กำหนดขึ้น และจะไ้ปรึกษา
หารือกับกรรมาธิการบัญชีเงินแผ่นดินในเมื่อมีการแก้ไขสำคัญ ๆ.

แบบงบประมาณแบ่งออกเป็น ๓ ตอน ตอนที่ ๑ กำหนดยอด
เงินที่ไ้ใช้จ่ายสำหรับกรมนั้นเป็นเงินก้อน ค่าใช้จ่ายสำหรับปี
วันที่ ๓๑ มีนาคม ถ้าหากมีกฎหมายกำหนดหน้าที่ไ้มีรายจ่าย
อย่างใดก็แจ้งประเภทรายจ่ายอย่างนั้นด้วย.

ตอนที่ ๒ เป็นบัญชีประเภทรายจ่ายของยอดเงินที่ในตอนที่ ๑
แสดงเป็นประเภทใหญ่ ๆ เช่น (ก) เงินเดือน (ข) ค่าเดินทาง
(ค) ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ดเป็นต้น. ในกรณีที่ประสงค์จะแสดงให้ทราบ
รายจ่ายของราชการแผนกใดเป็นจำนวนเท่าใดก็แสดงราชการแผนก
นั้นเป็นรายจ่ายประเภทหนึ่งแล้วลงประเภทย่อยประกอบ ประเภท
รายจ่ายเหล่านี้จะต้องแสดงจำนวนเงินที่ขอตั้งไว้ของหนึ่งเทียบกับจำนวน
ที่ไ้ได้รับอนุญาตในปีก่อนซึ่งลงไว้ อีกของหนึ่ง ไม่ต้องแสดงจำนวน

เงินจ่ายจริง ของปีก่อน เพราะยังไม่สิ้นและก่อนสิ้นอาจมีรายจ่าย
 อื่นก็ได้ หรือมีคณนั้น อาจ ของงบประมาณเพิ่มเติมก็ได้. เหตุ
 เหล่านี้ย่อมทำให้จำนวนเงินจ่ายจริงคลาดเคลื่อนไป ถ้าหากได้รับ
 งบประมาณเพิ่มเติมก็ต้องลงหมายเหตุไว้ให้ชัดแจ้ง นอกจากนั้น
 ตารางแสดงเงินเพิ่มลด ในจำนวนที่ขอตั้งกับจำนวนอนุญาตในปีก่อน
 ถ้าเงินประเภทใดในปีก่อนจะย้ายไปตั้งจ่ายในประเภทอื่นแล้วก็ต้องลด
 ประเภทนั้นลงไปด้วยเพิ่มทางประเภทที่จะจ่ายใหม่นั้นให้ตรงกัน การ
 โอนเงินจากกรมหนึ่งไปอีกกรมหนึ่งย่อมจะทำได้ แต่ต้องแสดง
 รายการว่าโอนไปจากรายใดให้ชัดแจ้ง. ยอดเงินในตารางงบประมาณ
 ปีก่อนนั้นเมื่อใดเพิ่มลดรายการที่ได้รับเพิ่มหรือโอน งบประมาณเพิ่ม
 แล้ว จะต้องเท่ากับยอดของงบประมาณปีก่อน รายจ่ายใดจะ
 ไม่มี การจ่ายต่อไปในเบื้องหน้าแล้วต้องพิมพ์ตัวหนังสือและตัวเลขด้วย
 ตัวพิมพ์เอน (Italics).

การแยกประเภททำเพื่อความสะดวกแก่การพิจารณาเทียบเคียง
 งบประมาณ และถือเป็นส่วนประกอบของงบประมาณที่ขออนุมัติ มีคณนั้น
 การอนุมัติงบประมาณเพียงอย่างเดียวใหญ่ ๆ จะเข้าใจถึงข้อสำคัญของ
 งบประมาณนั้น ๆ ได้ ไม่ลึกซึ้ง. อีกนัยหนึ่งก็คือรัฐสภาอนุมัติยอด
 งบประมาณ รายละเอียดงบประมาณซึ่งแสดงมาด้วยก็เพื่อให้ความ
 เข้าใจงบประมาณดีขึ้นเท่านั้น. กระทรวงการคลังมีหน้าที่ควบคุม
 การจ่ายในประเภทย่อยเพื่อให้เป็นไปโดยประหยัดภายในกลุณพินิจของ
 คลัง และอาจอนุญาตให้ โอนเงินประเภทหนึ่งไปเพิ่มอีกประเภทหนึ่ง

ก็ได้ หรือตั้งประเภทรายจ่ายขึ้นใหม่ก็ได้ แต่ประเภทรายจ่ายที่ตั้งขึ้นใหม่ นั้นต้องเป็นรายจ่ายที่อยู่ในความมุ่งหมายของการอนุมัติ ถ้าหากเป็นประเภทนอกจากนั้นไปก็จำเป็นต้องขอขงบประมาณเพิ่มเติม เพราะผิดหลักงบประมาณที่อนุมัติไว้.

งบประมาณที่จะต้องขออนุมัติรัฐสภา นั้น เป็นยอดรายจ่ายประเภทต่าง ๆ ซึ่งหักเงินช่วยราชการ (Appropriations in aid) ออกแล้ว เงินช่วยราชการที่ว่าเป็นเงินรายรับเบ็ดเตล็ดที่กรมกองต่าง ๆ หาได้ ไม่ต้องนำส่งคลัง ซึ่งระเบียบการอนุญาตให้ใช้จ่ายในกิจการของกรมกองต่าง ๆ นั้นได้ ยอดเงินในตอนนั้นเมื่อหักเงินช่วยราชการแล้วจะตรงกับยอดเงินที่อนุมัติในตอนที่ ๑ นั้น.

ตอนที่ ๓ เป็นรายการละเอียดของยอดเงินที่ตั้งในตอนที่ ๒ ไว้ โดยย่ออีกชั้นหนึ่ง แยกเป็นประเภทย่อยและมีรายการอื่น ๆ เพิ่มเติม. โดยวิธีการแบ่งรายการออกเป็นชั้น ๆ ดังนี้ รัฐสภาจึงทราบได้คร่าว ๆ ว่ารายจ่ายที่ขอมานั้นสำหรับใช้จ่ายในกิจการอย่างไร และตั้งกระทู้ถามได้ในเมื่อรายการเหล่านั้นแสดงไม่แจ่มแจ้ง.

งบประมาณบางกรมมีประเภทที่ขอตั้งเป็นเงินก้อนหรือเงินอุดหนุน (Grant in aid). ความมุ่งหมายที่ขอเป็นก้อนก็เพื่อยกเว้นจากการควบคุมและตรวจสอบรายละเอียดหรือต้องส่งคืนคลังในตอนปลายปีเมื่อจ่ายไม่หมด. การอนุมัติเงินเป็นก้อนหรือเงินอุดหนุนนั้นถือหลักว่าเป็นเงินจ่ายในราชการที่มีลักษณะไม่ใช่ราชการธรรมดาหรือให้แก่นิติบุคคล เช่นราชบัณฑิตยสถานหรือมหาวิทยาลัยบางแห่ง. เมื่อ

จ่ายเงินได้รัยใบสำคัญมากก็เป็นอันเพียงพอแล้ว ไม่จำเป็นต้องสอบสวน
ต่อไปว่าผู้รับเงินจะจ่ายให้แก่ใครเพื่อกิจธุระอย่างใด. เงินอุดหนุนอีก
ประเภทหนึ่งมีการตรวจสอบและควบคุมตามทางการ แต่ไม่ต้องส่งคืน
คลังเมื่อจ่ายไม่หมดเมื่อสิ้นปี เช่นเงินอุดหนุนบริติชมิวเซียมเพื่อจัด
ซื้อของสำหรับพิพิธภัณฑ์ อธิบดีกรมตรวจและกรมสารบัญชีต้อง
ตรวจสอบว่าได้จ่ายซื้อตามที่อนุมัติไว้ ในปีใดจ่ายไม่หมดก็คงเบิกมา
ทบไว้กับงบประมาณต่อไปได้ เงินอุดหนุนนี้จะต้องตั้งประเภทขึ้นไว้
ต่างหากในตอนที ๑ และต้องมีคำอธิบายให้ทราบว่า การจ่ายเงินรายนั้น
มีเงื่อนไขอย่างไรบ้าง.

การจ่ายเงินช่วยราชการมีระเบียบกวตขันมากและมีอนุสนธิจาก
ข้อสังเกตของกรรมาธิการบัญชี ค.ศ. ๑๙๙๑ ทางการได้ออก
กฎหมายปฏิบัติการตามคำแนะนำเมื่อปี ค.ศ. ๑๙๙๑ กองทัพ
บกได้รัยเงินช่วยราชการรายละ ๒,๕๐๐,๐๐๐ ปอนด์จากรัฐบาล
อินเดียรัฐบาลเมืองขึ้นต่าง ๆ และรัฐบาลอียิปต์ชดใช้ค่าใช้จ่ายซึ่ง
รัฐบาลอังกฤษได้จ่ายไปเพื่อประโยชน์แห่งรัฐบาลเหล่านั้น ถ้านำเงิน
จำนวนนี้ส่งคลังและตั้งงบประมาณรายจ่ายแล้ว ตัวเลขงบประมาณ
รายจ่ายก็จะสูงกว่าความจริง กล่าวคือรายจ่ายจริงของอังกฤษหาเป็น
จำนวนทั้งที่แสดงไว้นั้นไม่. งบประมาณตอนที่ ๓ แสดงรายละเอียด
เงินช่วยราชการว่าเป็นเงินรายได้ประเภทใด คือค่าธรรมเนียมเบ็ดเตล็ด
หรือค่าเช่าหรือค่าขายของ ถ้าเป็นจำนวนเงินเกินกว่า ๑,๐๐๐ ปอนด์

ขึ้นไปจึงเปิดประเภทเงินช่วยราชการขึ้น ถ้าเป็นจำนวนน้อยกว่านั้น
ก็ไม่เปิดประเภท คงแสดงแต่ยอดเท่านั้น.

โดยนัยอย่างเดียวกันกับการหักเงินช่วยราชการจากรายจ่ายที่
ขออนุมัติจากรัฐสภา กล่าวคือไม่ประสงค์จะให้ตัวเลขทั้งทางรับ
และทางจ่ายของตัวขึ้นทั้งสองทางและเพื่อมิต้องลงบัญชีโดยไม่จำเป็น
หรือต้องจ่ายเงินสดให้แก่กัน รายจ่ายใดที่กรมหนึ่งจ่ายแทนกรมหนึ่ง
แล้วก็ลงเป็นรายจ่ายของกรมนั้นเสียทีเดียว ฝ่ายกรมที่ได้รับประโยชน์
จากการจ่ายเงินนั้นลงหมายเหตุไว้ให้ทราบว่ามิใช่รายจ่ายอย่างอื่นซึ่งลง
จ่ายทางกรมนอื่นด้วยในตอนที่ ๒. รายจ่ายเช่นนี้ได้แก่รายจ่ายเกี่ยวกับ
สถานราชการ (ตึกเรือนโรง การก่อสร้าง การซ่อมแซม ฯลฯ)
ค่างจกอบ ค่างเครื่องเขียนและแบบพิมพ์ ไปรษณีย์โทรเลข
โทรศัพท์ ฯลฯ.

รายรับบางประเภทจะถือเป็นเงินช่วยราชการหาได้หรือไม่ ไม่ว่าจะเป็น
รับเป็นเงินสดหรือโดยเช็คแลกมย์ เช่นค่าธรรมเนียมสอยได้เข้า
เป็นข้าราชการพลเรือน เป็นต้น ต้องเช็คแลกมย์ เงินค่างขายแลกมย์
เป็นรายได้นำส่งทางคลังไปตามทางการ หรือในบางกรณีเช่นงบ
ประมาณโรงกระษాปณ์ เป็นต้น รายได้ในปี ค.ศ. ๑๙๑๒-๑๓ เป็น
จำนวน ๙๖๒,๐๐๐ ปอนด์ รายจ่ายเพียง ๑๖๑,๐๕๐ ปอนด์ ใน
การตั้งงบประมาณรายจ่ายคงตั้งเป็นจำนวน ๑๖๑,๐๕๐ ปอนด์ แต่
รายได้คงตั้งไว้เป็นเงินช่วยราชการเพียง ๑๖๑,๐๐๐ ปอนด์ มีเงินที่
รัฐสภาจะต้องพิจารณาอนุมัติเพียง ๕๐ ปอนด์ เงินจำนวนที่ต่างกัน

ในระหว่าง ๘๖๒,๐๐๐ ปอนด์กับ ๑๖๑,๐๐๐ ปอนด์คือ ๘๐๑,๐๐๐ ปอนด์ตั้งงบประมาณทางรายได้. การตั้งงบประมาณเช่นนั้น เพื่อให้รัฐสภาได้มีโอกาสอภิปรายและควบคุมรายจ่ายของโรงกระษาปณ์.

รายรับอื่น ๆ ที่กรมศุลกากรและสรรพสามิตและกรมไปรษณีย์ที่เกิดขึ้นนั้นต้องนำส่งเต็มจำนวน จะหักรายจ่ายเสียก่อนหาได้หรือไม่.

งบประมาณประเภทเงินเดือนมีแบบแสดงรายละเอียดดังนี้ :-

จำนวนคน		ตำแหน่ง	อัตราเงินเดือน			ขอตั้งงบประมาณ	
๑๕๓๕-๓๖	๑๕๓๖-๓๗		อย่างต่ำ	เงินเพิ่มรายปี	อย่างสูง	๑๕๓๖-๓๗	๑๕๓๕-๖
๑	๒	๓	๔	๕	๖	๗	๘

ถ้าข้าราชการผู้ใดได้รับเงินนอกเหนือไปจากอัตราที่กำหนดไว้จากงบประมาณอื่นเป็นจำนวนเกินกว่าปีละ ๒๕ ปอนด์แล้วก็ต้องหมายเหตุแสดงรายได้นั้นว่าเป็นจำนวนเท่าใด รับจากกรมไหน เป็นค่าอะไร.

งบประมาณสำหรับการโยธาและการก่อสร้างตึกเรือนโรงเรียนนั้นมีแบบเป็นพิเศษ แสดงงานก่อสร้างใหม่ การเปลี่ยนแปลง การทำเพิ่มเติม และการซ่อม ทั้งแบบต่อไปนี้:-

ที่และ	ประมาณ	ประมาณ	ประมาณ	ขอตั้ง	จำนวนเงินที่	งบประมาณ
ลักษณะ	ไว้ใน	ใหม่	จ่ายแล้ว	งบประมาณ	ต้องใช้จ่าย	ที่
การก่อ	ขึ้นแรก		เพียง ๓๑	๑๕๓๖-๗	จนเสร็จการ	อนุญาต
สร้าง	ค่า ก่อสร้าง	ค่า เครื่อง เรือน	มีนาคม ๑๕๓๖		ก่อสร้าง	ใน ๑๕๓๕-๖

บัญชีนี้แสดงให้เห็นรายการต่าง ๆ โดยแจ้งชัดเป็นการบอกกัน
มิให้รัฐสภาผู้อนุมัติเงินตกลงผูกมัดโดยมิได้รับข้อความอันสมบูรณ์
ในรายการจ่ายเงินจำนวนมากและการก่อสร้างทำเป็นเวลา ๒-๓ ปีหรือ
กว่านั้นขึ้นไป ถ้าการจ่ายเงินทำเป็นงวด ๆ ก็แสดงให้เห็นได้ว่าจ่ายไปแล้ว
เท่าใด จะต้องจ่ายต่อไปอีกเท่าใด.

อาจมีกรณีที่มีได้คาดหมายเกิดขึ้นเป็นเหตุให้รายจ่ายต้องเพิ่ม
เกินกว่าจำนวนที่ได้รับอนุญาต เมื่อเช่นนั้นก็ต้องของบประมาณ
เพิ่มเติม. ในบางกรณีถ้าดำเนินการตามที่อนุมัติไว้เดิมอาจจะประหยัด
รายจ่ายได้ หากมีความจำเป็นต้องจ่ายเงินที่ประหยัดได้นั้นเพื่อ
ตัดแปลงหรือทำเพิ่มเติมก็ต้องทำงบประมาณเป็นพิธิเสนอรัฐสภาได้
พิจารณาอนุมัติ. การเสนองบประมาณเพิ่มเติมย่อมทำได้ทุกเมื่อ
แต่โดยปกติกระทรวงการคลังรวบรวมเสนอพร้อมกันหลาย ๆ ราย
ในเดือนมิถุนายนหรือกรกฎาคมก่อนที่กรรมาธิการพิจารณารายจ่าย

ค่าทดหมายไว้หรือรายได้ต่ำกว่ากะไว้ รายจ่ายจริงจะเป็นจำนวน
 ๑๕๐,๐๐๐ ปอนด์ก็จะต้องของงบประมาณเพิ่มเติมอีก ๑๐,๐๐๐ ปอนด์
 ถ้ารายได้ได้รั ๗๐,๐๐๐ ปอนด์ และรายจ่ายเพิ่มขึ้นอีก ๕,๐๐๐ ปอนด์
 รวมเป็น ๒๐๕,๐๐๐ ปอนด์ จะใช้เงินรายได้ที่เพิ่มขึ้นจ่ายหาได้ไม่
 เพราะรายจ่ายที่เสนอไว้เดิมเพียง ๒๐๐,๐๐๐ ปอนด์ แต่บัดนี้จะจ่าย
 ๒๐๕,๐๐๐ ปอนด์ ก็ต้องของงบประมาณเพิ่มเติมสำหรับรายจ่าย
 เพิ่มขึ้นนั้น แต่ทำเป็นพิธีการคือตั้งรายจ่าย ๕,๐๐๐ ปอนด์ รายได้
 ๕,๕๕๐ ปอนด์ ขออนุมัติจ่ายในยอดสุทธิเพียง ๑๐ ปอนด์.

ในกรณีที่รัฐสภาประสงค์จะให้จ่ายเงินในการใดเป็นพิเศษ เช่น
 สร้างอนุสาวรีย์หรือบูรณะคนหนึ่งที่ของมูลเกล้า ฯ ถวายฎีกาว่าขอให้จัด
 สร้างสิ่งนั้น ๆ แล้วรัฐสภาจะอนุมัติเงินชดใช้ให้. การจ่ายเงินชนิดนี้
 อาจมีใน กระแสพระราชดำรัสมายังรัฐสภาสามัญโดยรัฐบาลได้รับ
 สนองตามทางการอีกทางหนึ่งก็ได้ รายจ่ายทั้งวั้นกรรมาธิการ
 รายจ่ายของรัฐสภาสามัญจะต้องพิจารณาอนุมัติตามทางการ.

เงินคงคลัง—กระทรวงการคลัง

เมื่อปี ค.ศ. ๑๙๘๕ กรมการบัญชีแห่งรัฐสภาได้เสนอความเห็น
เห็นว่า ระเบียบระเบียบให้จ่ายเงินในกิจการบางอย่างโดยกำหนดประเภท
รายได้นั้น มีข้อยุ่งยากเป็นอันมาก เช่น รายได้ศุลกากรมีรายจ่ายที่
ระเบียบให้จ่าย ถึง ๗๔ อย่าง รายจ่ายของทหารเหล่ามิลิเชียกำหนด
จ่ายจากภาษีที่ดิน เบียดหวัดเงินของขุนนางบางตระกูลกำหนดจ่าย
จากรายได้การไปรษณีย์ เป็นต้น กรมการจึงแนะนำให้ยกเลิก
และให้ใช้บัญชีรายจ่ายได้ทุกประเภทขึ้นบัญชีเดียว แล้วลงจ่ายค่าใช้จ่าย
ในราชการต่าง ๆ จากบัญชีนั้น รัฐบาลได้สนองคำแนะนำและ
ออกกฎหมายว่าด้วยเงินคงคลังในปี ค.ศ. ๑๙๘๗ (Consolidated
Fund Act).

จุดสำคัญในระเบียบการคลังของอังกฤษในปัจจุบันก็คือกฎหมาย
ว่าด้วยกระทรวงการคลังและการตรวจเงินแผ่นดินปี ค.ศ. ๑๙๖๖
ซึ่งกำหนดว่ารายได้อันหนึ่งของรัฐบาลต้องนำส่งบัญชีกระทรวงการคลังที่
ธนาคาร ถ้าเป็นการนำส่งในอังกฤษนำส่งทางแบงก์ออฟอิงแลนด์
ถ้าเป็นการนำส่งในไอร์แลนด์นำส่งทางแบงก์ออฟไอร์แลนด์
ถ้าเป็นการนำส่งทางสกอตแลนด์ก็นำส่งทางธนาคารที่กำหนดให้
ซึ่งมีอยู่ ๖ ธนาคารด้วยกัน ผลักกันทำหน้าที่ธนาคารละปี.

การจ่ายเงินแผ่นดินนั้นมีบัญญัติโดยแจ้งชัดว่ารายจ่ายใดพึง
จ่ายได้ โดยมีต้องขออนุมัติอีกครั้งหนึ่ง รายจ่ายใดจะจ่ายได้ต่อเมื่อ
ได้ขออนุมัติอีกครั้งหนึ่ง เงินที่จ่ายได้ โดยมีต้องขออนุมัติอีกครั้งหนึ่ง
นั้นเรียกว่า Consolidated Fund Charges ซึ่งในที่นี้ขอเรียกว่า
รายจ่ายจากเงินคงคลัง เมื่อถึงงวดจ่ายแล้วก็เบิกจ่ายได้ทันที เงินที่
จะจ่ายได้ โดยมีอนุมัติอีกครั้งหนึ่งนั้นเรียกว่า Supply Charges ซึ่ง
ในที่นี้ขอเรียกว่า รายจ่ายจากงบประมาณประจำปี ความจริงรายจ่าย
ทั้งสองอย่างนี้จ่ายจากเงินคงคลังด้วยกัน ต่างกันก็ในวิธีการเบิก
จ่าย คืออย่างหนึ่งเบิกจ่ายตามอำนาจที่กฎหมายได้ ให้ไว้เป็นการ
ประจำตลอดไป อีกอย่างหนึ่งจะต้องมีอนุมัติเป็นปี ๆ.

รายจ่ายจากเงินคงคลังเป็นรายจ่ายประจำที่แน่นอนซึ่งมีข้อผูกมัด
อยู่แล้วและก่อนออกกฎหมายกำหนดให้จ่ายได้ก็ได้พิจารณากันอย่าง
ถี่ถ้วน ฉะนั้นเมื่อจะจ่ายในคราวต่อไปจึงไม่จำเป็นต้องพิจารณากันอีก
ซึ่งจะเป็นการเสียเวลาโดยใช่เหตุ รายจ่ายเหล่านี้ได้แก่เงินที่แผ่นดิน
ทูลเกล้า ฯ ถวายพระมหากษัตริย์ เงินชำระหนี้เงินกู้ เงินเดือน
ของประธานรัฐสภาสามัญ ผู้พิพากษา อธิบดีกรมตรวจและกรมสาร
บัญชี เงินเดือนข้าราชการที่จ่ายจากเงินคงคลัง โดยมีต้องให้อนุมัติ
เป็นรายปี ความประสงค์จะให้ข้าราชการเหล่านี้มีความมั่นคงใน
ราชการ ไม่ถูกกะเทยกระเทือนจากทางรัฐบาลหรือในการอนุมัติงบประมาณประจำปีทางรัฐสภา เงินของทนายทูลเกล้าหาญแห่งชาติ
บางคนเช่น คียูกอฟซอมเบ็ก รอดน เนลสันและผู้อื่นอีก นอกจาก

นี้ยังมีรายการอื่นๆ อีก แต่เป็นจำนวนเงินเล็กน้อยที่ได้อนุมัติไว้แต่ชั้น
เดิม ๆ มา ในสมัยนี้ไม่มีการบัญญัติให้จ่ายจากเงินคงคลังโดยง่าย
อีกซึ่งต่างกับสมัยก่อน เพราะถือว่าการที่มีได้พิจารณาอนุมัติจ่าย
เป็นรายบั้น ย่อมทำให้อำนาจการควบคุมทางรัฐสภาเพลาไป.

กระทรวงการคลังทำบัญชีรายจ่ายจากเงินคงคลังประจำปีโดยย่อ
เสนอรัฐสภาพร้อมกับรายงานประจำปีของ อธิบดีกรมตรวจและ กรม
สารบัญชี.

รัฐบาลรับรองต่อรัฐสภาสามัญเมื่อวันที่ ๑๖ พฤษภาคม ค.ศ.
๑๘๘๘ ว่า จะไม่มีการเปลี่ยนแปลงอำนาจไม่ว่าเป็นอำนาจที่ได้รับโดย
เกียรติยศหรือโดยสิทธิตามกฎหมายเป็นอย่างอื่นจนกว่าจะได้เสนอ
เงื่อนไขการเปลี่ยนแปลงนั้นต่อรัฐสภาเพื่อแสดงความเห็นแล้ว ในการ
เปลี่ยนแปลงนั้นจะยื่นบัญชีแสดงวิธีจ่าย จำนวนเงินและเงื่อนไขการจ่าย
อันการรับรองนี้เป็นการแสดงเจตนาในการให้รัฐสภาควบคุมการเงิน
ว่าการเปลี่ยนแปลงการจ่ายเงินใด ๆ นั้นรัฐบาลจะไม่ทำโดยพลการ
แล้วเสนอให้รัฐสภาทราบภายหลัง จะพึงทำได้เมื่อได้อนุมัติ
จากรัฐสภาก่อนแล้ว.

การประมาณเงินจ่ายจากเงินคงคลังนั้น กระทรวงการคลังจะได้
ปรึกษาหารือกับเจ้าหน้าที่ซึ่งเกี่ยวข้องก่อน เช่นกรรมการควบคุม
การชำระหนี้สินของประเทศ (National Debt Commissioners)
เป็นต้น เมื่อบวกเงินจำนวนนั้นก็ยอดรายจ่ายทางงบประมาณประจำปี
แล้ว ก็จะได้จำนวนเงินรายจ่ายทั้งสิ้นของประเทศ.

มาตรา ๑๐ แห่งกฎหมายว่าด้วยกระทรวงการคลังและการ
ตรวจเงินแผ่นดินปี ค.ศ. ๑๙๖๖ บัญญัติว่า รายได้จากการสรรพ-
สามิตต์ สรรพากรและการไปรษณีย์จะต้องนำส่งคลังทางธนาคาร
และอนุญาตให้หักเงินค่าภาษีอากรตอนคืน หรือเงินจ่ายคืนโดยเรียก
เก็บผิด และค่าส่วนลดได้ เงินที่อนุญาตให้หักได้ก่อนนำส่งนั้นมี
ลักษณะเป็นเงินที่กระทรวงการคลังไม่มีสิทธิจะยึดถือไว้ เพราะเรียกเก็บ
โดยผิดพลาด หรือเรียกเก็บเพื่อจ่ายให้ผู้อื่นต่อไป เช่นเงินส่วน
แบ่งค่าคำโทรเลขให้แก่ต่างประเทศ หรือส่วนแบ่งค่าขนส่งไปรษณีย์
พัสดุของการไปรษณีย์ เป็นต้น.

๕๕
บทบัญญัติในมาตราเดียวกันกำหนดให้รายได้^{๕๕}อื่น ๆ ส่งคลัง
ทั้งสิ้น.

มาตรา ๒๒ บัญญัติว่า ให้ขบบัญญัติรายรับรายจ่ายเงินคงคลังทุก
วง ๓ เดือน ถ้าปรากฏว่ารายจ่ายจะสูงกว่ารายรับแล้ว คือเงินคงเหลือ
ในปลายงวดนั้นไม่พอจ่ายดอกเบี้ยซึ่งจะถึงกำหนดจ่ายในวันที่ ๕ ใน
เดือนต่อไป ก็ให้อธิบดีกรมตรวจและกรมสารบัญชีรับรองข้อความนั้น
ไปยังแบงก์ออฟอิงแลนด์ โดยคำรับรองนี้ธนาคารจะทรงจ่ายเงิน
ไปก่อนได้ เมื่อธนาคารได้รับรายได้แล้วก็หักจำนวนเงินที่จ่ายทรง
ไปพร้อมกับดอกเบี้ยในจำนวนที่ทรงนั้น.

รายรับรายจ่ายเงินคงคลัง วิธีนำส่งและวิธีเบิกนั้นจะได้กล่าวต่อไป
โดยละเอียดภายหลัง ในขณะนี้จะได้กล่าวแต่เพียงว่าเงินรายรับและเงิน
รายจ่ายที่ได้รับในระหว่างปีหนึ่ง ๆ ไม่จำเป็นต้องเป็นรายรับรายจ่าย

อันแท้จริงของชั้นนั้น เช่นรายจ่ายของกรมหนึ่งเป็นเงินที่เบิกไปจาก
คลังเท่านั้น แต่รายจ่ายจริงของกรมนั้นได้จ่ายเงินช่วยราชการไปอีก
จำนวนหนึ่งก็ได้อันนั้นรายจ่ายในบัญชีรับจ่ายนั้นหาเป็นรายจ่ายจริง
ทั้งสิ้นของกรมนั้นไม่ นอกจากนั้นกฎหมายยังได้อนุญาตให้ตั้งบัญชี
แยกสำหรับราชการบางอย่างไว้ต่างหากด้วย ดังจะได้กล่าวต่อไปใน
เบื้องหน้า. บัญชีรายรับรายจ่ายเงินคงคลังแบ่งเป็นสองตอน ตอน
หนึ่งเป็นบัญชีรายไ้รายจ่ายประจำปี ตอนสองเป็นบัญชีรับจ่ายเงิน
อื่นๆบัญชีตอนสองนี้ จึงมีลักษณะเช่นเดียวกับสมุดคู่บัญชีของธนาคาร
(Bank Pass Book) ซึ่งเริ่มต้นด้วยเงินคงเหลือยกมาจากงวดก่อน
เงินที่หักขึ้นในระหว่างนั้น และเงินจ่ายยืมไปได้รับคืน ทางส่วน
รายจ่ายมีเงินจ่ายยืม เงินชำระหนี้ที่กู้มา รายการที่ลงผ่านบัญชี
คือเพื่อให้มีหลักฐานการรับจ่ายไว้ และเงินจ่ายลงทุนบางประเภท
เงินยืมที่ได้รับคืนนั้นทางรับอาจไม่ตรงกับทางจ่ายก็ได้ เพราะการใช้
หนี้ยืมไม่อยู่ในงวดทั้งบัญชีเสมอไป คือจ่ายในงวดต้น แต่ได้รับ
คืนในงวดหลังก็ได้หรือได้รับคืนไม่เต็มจำนวนที่ให้ยืมไป ฉะนั้นเมื่อ
งบบัญชีแล้วเงินคงเหลือในวันปลายงวดอาจไม่เท่ากับจำนวนเงินคง
เหลือยกมาเมื่อต้นงวด ถ้าความปรากฏว่าจำนวนเงินคงเหลือใน
ปลายงวดไม่เพียงพอกับการใช้จ่ายในงวดต่อไปแล้ว ก็อาจยืมหรือกู้
เงินมาเพิ่มเติมก็ได้ และถ้ารายจ่ายสูงกว่ารายได้ ก็ลงในบัญชีตอน
สองนี้ เพราะจะต้องใช้เงินคงคลังหรือเงินกู้ยืมไปก่อน.

รายได้ที่กรมต่าง ๆ นำส่งคลังนั้นโดยปกติให้นำส่งเป็นครั้งคราว เป็นจำนวนกลมจำนวนพัน และเพื่อความสะดวกจึงอนุญาตให้เบิกค่าใช้จ่ายจากรายได้เหล่านั้นทศรองไปก่อนได้แล้วทำพิธีเบิกหักผลส่งภายหลัง. เงินที่จ่ายให้แก่เจ้าพนักงานจ่ายเงิน (Paymaster General) เพื่อจ่ายในราชการของกรมต่าง ๆ และจ่ายให้ธนาคารเป็นเงินชำระต้นเงินและดอกเบี้ยนั้นก็จ่ายเป็นจำนวนกลม. หน้าที่ของเจ้าพนักงานจ่ายเงินเกี่ยวข้องกับภารกิจอย่างไร ปรากฏอยู่ในบทต่อไป. จำนวนเงินที่มีอยู่ในมือก็อาจใช้จ่ายไปก่อนได้ ฉะนั้นในวันสิ้นปีกรมต่าง ๆ จึงมีเงินรายได้ที่เรียกเก็บได้เงินแล้วแต่ยังไม่ได้ส่งคลังหรือมีเงินเบิกมายังไม่ได้จ่าย หรือเงินทศรองในมือเจ้าหน้าที่ต่าง ๆ อีก เงินเหล่านั้นเป็นเงินคงคลังเหมือนกัน แต่โดยที่ยังมิได้นำส่งก็ไม่รวมในยอดเงินคงคลัง. อย่างไรก็ตามก็โดยปกติรายได้จริงและรายจ่ายจริงประจำปีซึ่งตรวจสอบรับรองนั้นไม่แตกต่างกันไปจากจำนวนที่แสดงในบัญชีรายรับรายจ่ายเงินคงคลังเท่าใดนัก.

จำนวนเงินคงคลังนั้นกระทรวงการคลังจัดทำเป็นบัญชีรับจ่าย ประจำปี ๓ เดือนประกาศในหนังสือ London Gazette คือหนังสือข่าวราชการของอังกฤษ.

บทที่ ๓

การพิจารณางบประมาณในรัฐสภา

เมื่อเปิดสมัยประชุมรัฐสภาพระมหากษัตริย์ย่อมมีพระราชดำรัส
ปฏิสันถารณะเพาะสมาชิกรัฐสภาสามัญว่า งบประมาณสำหรับ
ราชการแผ่นดินในปีต่อไปจะทำเสนอพิจารณาอนุมัติต่อไป รัฐสภา
อภิปรายในคำปฏิสันถารนั้น เป็นข้อความทั่ว ๆ ไปหลายเวลาซึ่ง
โดยปกติราว ๒ สัปดาห์ เมื่อเสร็จการอภิปรายแล้วก็เริ่มปรึกษาหารือ
การเงินที่เกี่ยวข้องซึ่งเป็นงานสำคัญของสมัยประชุมนั้น ๆ การปรึกษา
หารือต้องทำโดยรีบด่วนให้เสร็จก่อนวันที่ ๓๑ มีนาคม.

เมื่อรัฐสภาได้ตกลงในคำสนองคำปฏิสันถารแล้ว ก็วางวิธี
การพิจารณางบประมาณประจำปีเป็นคั่น ๆ ดังนี้:-

๑. กำหนดวันแปลงสภาพที่ประชุมรัฐสภาเป็นกรรมาธิการเต็ม
สภา เพื่อพิจารณางบประมาณรายจ่าย.
๒. ให้รัฐบาลนำงบประมาณรายจ่ายเสนอกรรมาธิการนี้ เพื่อ
พิจารณาอนุมัติภายในสมัยประชุม.
๓. กำหนดวันแปลงสภาพที่ประชุมรัฐสภาเป็นกรรมาธิการเต็ม
สภา เพื่อพิจารณางบประมาณรายได้. (Ways & Means)
๔. ตั้งกรรมาธิการบัญชีมีจำนวน ๑๕ คน และระบุนามกรรมา
ธิการคณะนั้น.

๕. กำหนดจำนวนองค์ประชุมของกรรมาธิการบัญชีเป็น ๕ คน.

๖. ให้กรรมาธิการบัญชีมีอำนาจเรียกบุคคล เอกสาร และหลักฐานใด ๆ มาสอบได้.

ได้กล่าวมาแล้วว่าเงินงบประมาณประจำปีนั้นหมดเขตต์จ่ายในวันที่ ๓๑ มีนาคม ฉะนั้นงบประมาณที่เหลือจะเบิกจ่ายในปีต่อไปหาได้ไม่ ถ้างบประมาณประจำปีใหม่ยังไม่ได้รับอนุมัติในวันที่ ๑ เมษายน ก็จำเป็น ขออนุญาตยืม เงิน จ่ายไป ก่อนเป็นการชั่วคราวจนกว่างบประมาณจะได้รับอนุมัติ ถ้าหากงบประมาณประจำปีปัจจุบันนั้นไม่พอแก่การใช้จ่ายก็จะต้องของงบประมาณเพิ่มเติมเพื่อให้สอดคล้องกับการก่อนสิ้นปี. ถ้าความปรากฏว่ารายจ่ายในปีก่อนจ่ายเกินงบประมาณไปก็ต้องอนุมัติตั้งงบประมาณชดใช้เงินจ่ายเกินนั้นด้วย. การจ่ายเงินเกินงบประมาณเช่นนี้รัฐสภาจะไม่พิจารณาจนกว่ากรรมาธิการบัญชีจะรายงานว่าเป็นการสมควร. โดยปกติงบประมาณเพิ่มเติมเพื่อชดใช้เงินจ่ายเกินงบประมาณนั้นรวมเป็นญัตติเดียว ไม่แยกเป็นรายการ และกระทำภายในปีถัดจากปีงบประมาณนั้นสิ้นสุดลง. แต่ถ้าวรัฐสภาเห็นควรเลื่อนการพิจารณาต่อไปในคราวสมัยประชุมหลังก็ย่อมทำได้.

เพื่อให้ราชการดำเนินไป โดยไม่ติดขัดในระหว่างที่งบประมาณประจำปียังมิได้รับอนุมัติ รัฐสภาผ่อนผันอนุมัติเงินยืมเป็นก้อนไปก่อนเรียกว่า Vote on Account ในชั้นเดิมเงินยืมที่อนุมัตินั้นจะเป็นค่าใช้จ่ายประมาณ ๒ เดือนก่อน และอนุมัติเพิ่มเติมเป็นครั้งที่ ๒ หรือที่ ๓ ตามที่จำเป็นจนกว่าจะอนุมัติงบประมาณประจำปี. ครั้นมาเมื่อ

ค.ศ. ๑๘๘๖ ได้เปลี่ยนทางการเป็นอนุมัติเงินยืมพอใช้จ่ายราว ๔ หรือ ๕ เดือนซึ่งเป็นระยะเวลาปกติกับขั้วสมัยประชุมของรัฐสภา. การขออนุมัติเงินยืมต้องขอเป็นรายการว่าสำหรับกรมใดเท่าใด และกรมนั้นได้ขอตั้งงบประมาณมาเท่าใด. เช่นเมื่อวันที่ ๘ มีนาคม ค.ศ. ๑๘๑๑ รัฐบาลขอเบิกเงินยืมเป็นจำนวน ๑๘,๓๕๐,๐๐๐ ปอนด์ เป็นค่าใช้จ่ายสำหรับราชการฝ่ายพลเรือนและกรมจัดเก็บรายได้ประจำปี ค.ศ. ๑๘๑๒ ดังนี้:-

ราชการฝ่ายพลเรือน

หมวด ๒ กระทรวงการต่างประเทศ	๒๐,๐๐๐ ปอนด์
หมวด ๑ พระราชวัง.	 ปอนด์

ฯลฯ

รวมทั้งสิ้น	<u>๑๘,๓๕๐,๐๐๐</u>	ปอนด์
(หมายเหตุ: จำนวนเงินที่ขอเบิกเป็นเงินยืมข้างบนนี้เป็นรายจ่ายประมาณ ๓ เดือน)		

การขึ้นต้นด้วยงบประมาณของกระทรวงการต่างประเทศนั้นเพื่อให้โอกาสแก่รัฐสภาอภิปรายปัญหาเกี่ยวกับราชการต่างประเทศก่อนอนุมัติเงินแล้วเรียงงบประมาณอื่น ๆ ลงมาตามลำดับซึ่งอาจอนุมัติโดยไม่มี การอภิปรายก็ได้. การขึ้นต้นด้วยงบประมาณของกระทรวงทบวงกรมใดนั้นย่อมมีเปลี่ยนแปลงตามที่รัฐสภาประสงค์จะอภิปรายก่อนหลังเป็น ๆ ไป. การขอเบิกเงินนั้นไม่ควรยืมเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับกิจการใหม่ซึ่งรัฐสภายังไม่ได้อนุมัติให้จัดทำ หรือที่ยังไม่มีกฎหมายกำหนดไว้.

มีฉะนั้นเงินที่รัฐสภาอนุมัติให้ยืมนั้นจะเป็นเครื่องผูกมัดการพิจารณาข
ประมาณประจำปีในภายหลังว่าต้องให้อนุมัติจำนวนเงินที่เหลือ เพราะ
ได้อนุมัติเงินไปส่วนหนึ่งแล้ว และทางควบคุมและพิจารณาอนุมัติเงิน
เกิดบกพร่องขึ้น.

ก่อนที่รัฐสภาจะเปลี่ยนสภาพที่ประชุมเป็นกรรมาธิการเต็มสภา
เพื่อพิจารณารายจ่ายนั้น ต้องมีผู้เสนอญัตติขอให้ท่านประธานออกจาก
ที่ประชุม เมื่อมีญัตติให้พิจารณาขประมาณของราชการส่วนใดแล้ว
ปัญหาใด ๆ ที่เกี่ยวกับราชการส่วนนั้นสมาชิกก็ยกขึ้นอภิปรายได้และ
โดยปกติอภิปรายวันหนึ่งหรือสองวัน. เวลาพิจารณาขประมาณ
เพิ่มเติมหรือเงินเพื่อชดใช้รายจ่ายเกินขประมาณนั้น ไม่ต้องขอให้ท่าน
ประธานออกจากที่ประชุม ท่านประธานจะไม่ออกจากที่ประชุมจนกว่า
สมาชิกจะไ้รับขประมาณของแผนกนั้นแล้ว แต่ในกรณีขอนุมัติ
ยืมเงินนั้นไม่จำเป็นต้องให้ส่งขประมาณแก่สมาชิกก่อน เพราะการ
ขอนุมัติยืมเงินไม่มีราชการใหม่อันพึงต้องพิจารณา และท่านประธาน
ไม่จำเป็นต้องออกจากที่ประชุม ข้อบังคับของรัฐสภากำหนดว่า การ
พิจารณาอนุมัติเงินยืมของกรมหนึ่งนั้นห้ามมิให้พิจารณาเกินกว่า ๑ วัน
และการพิจารณารายงานของกรรมาธิการที่เสนอต่อรัฐสภานั้นต้องให้
แล้วเสร็จในประชุมเดียว.

เมื่อกรรมาธิการรายจ่ายได้ปรึกษารายประมาณกรมใดเป็นที่ตกลง
กันแล้วก็รายงานไปยังรัฐสภา เมื่อรัฐสภาอนุมัติก็จะต้องเปลี่ยน
สภาพที่ประชุมเป็นกรรมาธิการเต็มสภาเพื่อพิจารณารายจ่ายต่อไป. ราย

งานกรรมาธิการรายใดก็ต้องผ่านวิธีพิจารณาของรัฐสภาเช่นเดียวกับ
รายงานกรรมาธิการรายจ่ายและมติด่าง ๆ ของกรรมาธิการรายใดที่รัฐ
สภารับรองแล้วนั้น เจ้าหน้าที่ของรัฐสภาจะได้รวบรวมจัดร่างเป็นพระ
ราชบัญญัติขึ้น เรียกว่าร่างพระราชบัญญัติเงินคงคลัง (ฉบับที่ ๑)

(Consolidated Fund (No.1) Bill) บัญญัติให้อำนาจกระทรวง
การคลังจ่ายเงินเป็นค่าใช้จ่ายประจำปีเพียงวันที่ ๓๑ มีนาคม. การ
พิจารณารายงานเพื่ออนุมัติให้จ่ายเงินนั้นทำได้ทุกเมื่อไป ไม่จำเป็นต้อง
กระทำต่อเมื่อได้ปรึกษาการจัตถรรายได้เสร็จแล้วหรือเมื่อได้พิจารณา
งบประมาณรายจ่ายทั้งหมดแล้ว. งบประมาณประจำปีจะต้องอนุมัติ
และประกาศใช้เป็นกฎหมายก่อนวันที่ ๓๑ มีนาคมเพื่อให้ทันเบิกจ่าย
ในปีใหม่. การเบิกเงินจากธนาคารมาใช้จ่ายต้องมีลายพระราชหัตถ์
สั่ง. ฉะนั้นการประกาศงบประมาณเป็นกฎหมายจึงต้องทำก่อนถึง
วันที่ ๓๑ มีนาคมสองสามวันเพื่อส่งงานให้ทันภายในกำหนด.

ร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน (Money Bill) เป็น
ร่างที่มีความมุ่งหมายสำคัญให้จ่ายเงิน การพิจารณาจะต้องเริ่มจาก
กรรมาธิการเต็มสภา เมื่อกรรมาธิการได้พิจารณาลงมติว่าสมควร
จะอนุมัติให้จ่ายเงินและให้อำนาจเพื่อปฏิบัติการได้แล้ว เจ้าหน้าที่ของ
รัฐสภากร่างคำสั่งลงมติขึ้น. คำลงมตินั้นจะต้องให้กว้างพอที่จะคลุมถึง
ร่างพระราชบัญญัติทั้งฉบับ.

ข้อบังคับการประชุมสภากำหนดว่า ก่อนถึงวันที่ ๕ สิงหาคมให้
กำหนดวันพิจารณางบประมาณประจำปีรวมทั้งการอนุมัติเงินยืมเป็น

เวลาไม่เกิน ๒๐ วัน วันที่กำหนดนั้นไม่รวมวันที่ขอให้ท่านประธานรัฐสภาออกจากที่ประชุมหรือวันที่ใดที่มีใ้เริ่มประชุมพิจารณา رایจ่ายเป็นระเบียบวาระแรก. เวลา ๑๐ นาฬิกาแห่งวันก่อนวันสิ้นสุดกำหนด ประธานกรรมการจะต้องให้ที่ประชุมลงมติว่างบประมาณที่คงค้างพิจารณาอยู่นั้นจะเป็นงบประมาณที่ใดพิจารณาไปแล้วแต่บางส่วน หรือยังมีใ้พิจารณาเลยก็ตาม สสมควรอนุมัติหรือไม่ และเวลา ๑๐ นาฬิกาแห่งวันสุดท้ายแห่งกำหนดการพิจารณางบประมาณประจำปีซึ่งจะต้องเป็นวันที่ ๒๐ ให้ประธานรัฐสภาให้รัฐสภาลงมติยืนยันว่าบรรดามติที่กรรมการใ้รายงานขณมานั้นรัฐสภาเห็นชอบด้วยทุกราย.

วิธีการเช่นนี้เป็นวิธีการ “กิลเดิ้น” กล่าวคือเป็นวิธีการพิจารณามิให้ยืดเยื้อ ในชั้นเดิมใ้ลงมติเป็นราย ๆ ไป แต่ปรากฏว่ายากในทางปฏิบัติใ้เสร็จภายในกำหนด จึงใ้เปลี่ยนวิธีเป็นใ้ฝ่ายค้านเลือกงบประมาณที่สำคัญ ๆ ขนออภิปราย เมื่อหมดเวลาอภิปรายแล้วก่อนมติใ้ผ่านงบประมาณที่มีใ้อภิปรายกันนั้นทั้งหมด.

สมมติว่าใ้ตกลงกันระหว่างรัฐบาลกับฝ่ายค้านว่าจะอภิปรายปัญหาเกี่ยวกับการศึกษา ก็เริ่มพิจารณางบประมาณการศึกษา ก่อนสมาชิกผู้สนใจในเรื่องนั้นก็เสนอแปรญัตติว่าควรตัดงบประมาณในรายการใ้รายการหนึ่งเป็นจำนวนเงินเท่านั้นที่เกี่ยว เช่นขอตัดเงินเดือนรัฐมนตรีการศึกษาเป็นจำนวน ๑๐ ปอนด์ (เพราะการเสนอญัตติใ้เพิ่มรายจ่ายเป็นการขัดกับข้อบังคับ เว้นแต่รัฐบาลเป็นฝ่ายเสนอ) ผู้แปรญัตติก็ใ้โอกาสอภิปรายว่างงบประมาณที่ขอมานั้นไม่เป็นการสมควร

การอภิปรายในกรรมาธิการสมาชิกคนหนึ่งย่อมพูดได้หลายครั้งและเมื่อไม่เสร็จในวันนั้นก็เลื่อนไปพิจารณาวันหลังได้.

เมื่อจวนจะปิดสมัยประชุมรัฐสภา ก็ออกกฎหมายอนุมัติให้จ่ายเงินคงคลังตามรายการที่ได้พิจารณาอนุมัติแล้ว พระราชบัญญัติฉบับนี้จะบัญญัติแนบท้ายแสดงว่าราชการส่วนใดได้รียงงบประมาณเท่าใดเพื่อใช้จ่ายอย่างไร.

กรรมาธิการรายจ่ายโดยปกติประชุมสัปดาห์ละ ๑ วัน แต่ก็อาจกำหนดเพิ่มเติมได้. การพิจารณาจึงเป็นเวลาประมาณ ๑๐ สัปดาห์ คือจนถึงราวปลายเดือนกรกฎาคมหรือต้นเดือนสิงหาคม ทั้งนี้ว่าการพิจารณางบประมาณต้องใช้เวลาของรัฐสภาเป็นอันมาก.

เพื่อป้องกันมิให้ ใช้ข้อบังคับว่าด้วยวิธิตการพิจารณามิให้ขัดเยอเมืองงบประมาณที่ขอมามีปัญหา จึงมีข้อบังคับว่าการขอเงินเพิ่มสำหรับกิจการใหม่ซึ่งมิได้มีอยู่ในงบประมาณประจำปีเต็มแล้วจะต้องเสนองบประมาณนั้นต่อกรรมาธิการรายจ่ายไม่น้อยกว่าสองวันก่อนวันพิจารณา.

การพิจารณารายงานกรรมาธิการรายได้หรือรายจ่ายนั้นเป็นการประชุมธรรมดา ฉะนั้นสมาชิกจะอภิปรายได้เพียงครั้งเดียว.

การขออนุมัติยืมเงินอาจกระทำในกรณีฉุกเฉินก็ได้เช่นในเวลาสงคราม เป็นต้น เมื่อเช่นนั้นแล้วก็ต้องแสดงข้อความให้แจ้งชัดในญัตติที่เสนอนั้น.

เมื่อ ค.ศ. ๑๙๑๒ รัฐบาลได้ปฏิบัติตามคำแนะนำของกรรมาธิการพิจารณารายจ่ายแผ่นดินปี ค.ศ. ๑๙๐๓ ตั้งกรรมาธิการรัฐสภา

ในชั้นสมัยประชุมหนึ่ง ๆ ให้พิจารณาปริมาณงบประมาณแผ่นดินที่เสนอ
ต่อรัฐสภาและเลือกประธานกรรมการจากฝ่ายค้านเช่นเดียวกับประ
ธานกรรมการบัญชี เพื่อพิจารณาปัญหาที่เกี่ยวข้องกับแบบ
ประมาณ วิธีทำและเหตุผลที่แสดงการตั้งงบประมาณ แต่ไม่ให้พิจารณา
ปัญหาเกี่ยวกับการของงบประมาณ. เมื่อกรรมการรายงานแล้ว
หากกระทรวงการคลังเห็นพ้องด้วยก็ออกคำสั่งวางระเบียบให้กระทรวง
ทบวงกรมต่าง ๆ ปฏิบัติและเสนอคำสั่งนั้นให้รัฐสภาทราบในสมัยประ
ชุมต่อไป.

บทที่ ๔

งบประมาณ และร่างพระราชบัญญัติการคลัง

งบประมาณนั้นอาจกล่าวได้ว่าเป็นรายการซึ่งประมาณรายได้
รายจ่ายของแผ่นดินประจำปีทำขึ้นเป็นรูปงบทูล. ประเทศต่าง ๆ ใน
ยุโรปนอกจากอังกฤษทำงบประมาณทั้งรายได้และรายจ่ายเสนอรัฐสภา
เพื่อพิจารณาอนุมัติในคราวเดียวกัน แต่ในอังกฤษงบประมาณรายจ่าย
เท่านั้นที่เสนอพิจารณาอนุมัติตามทางการโดยละเอียด ส่วนรายได้
เพียงแต่รับอนุมัติพอเป็นพิธี.

เมื่อสิ้นปีงบประมาณกระทรวงการคลังก็แถลงงบประมาณในรัฐสภาโดย
เร็วที่สุดที่จะพึงทำได้ว่าปีล่วงไปแล้วนั้นรายได้รายจ่ายเป็นจำนวน
เท่าใด หนี้สินเกิดขึ้นใหม่หรือชำระแล้วเท่าใด และรายได้สูงกว่า
รายจ่าย หรือรายจ่ายสูงกว่ารายได้ ตัวเลขที่แถลงนี้เป็นตัวเลขตามที่
ปรากฏในบัญชีเงินคงคลัง เพราะผลของการตรวจสอบรายจ่ายยัง
ไม่ทราบ. เทียบตัวเลขงบประมาณกับการรับจริงจ่ายจริง ซึ่งแจ้งฐานะ
การคลังที่กระทบกระเทือนแก่การเงินของประเทศและคาดคะเนเหตุ
การณ์ว่าในปีต่อไปจะเป็นอย่างไร.

เงินใช้จ่ายประจำปีประมาณเป็นจำนวนเท่าใดนั้นย่อมทราบได้จาก
งบประมาณประจำปีเสนอรัฐสภาแล้ว. เมื่อรวมเงินจำนวนนี้เข้ากับ
รายจ่ายจากเงินคงคลังซึ่งกฎหมายกำหนดไว้ว่ารายได้ โดยไม่ต้องขอ

อนุมัติจากรัฐสภาอีกครั้งหนึ่งแล้วก็จะไต่รายจ่ายของแผ่นดินในชั้น
 และเงินยอกนี้เป็นจำนวนที่จะต้องจัดเก็บภาษีอากรมาตั้งจ่าย. รายได้
 ตามหลักเกณฑ์ประจำจะเก็บได้สักเท่าใด กรมกองเจ้าหน้าที่จะได้
 ประมาณขึ้นอย่างดีที่สุดโดยพิจารณาถึงฐานะการค้าและปัจจัยอื่น ๆ อัน
 จะเป็นเหตุกระทบกระเทือนแก่การเก็บรายได้ประเภทนั้น ๆ วิธีการ
 ในบางประเทศที่ทั้งจำนวนที่เก็บได้จริงในปีก่อนเป็นหลักแล้วเพิ่มลด
 ตามที่จะได้เปลี่ยนแปลงหลักการเก็บ หรือใช้วิธีไต่รายได้ถอยหลัง
 ขึ้นไปหลายปีนั้นก็เป็นการที่ยองกันมิให้คำนวณตั้งรายได้ไว้สูง แต่
 ในประเทศอังกฤษมิได้มีความจำเป็นที่ต้องกระทำเช่นนั้น เพราะถือ
 หลักการว่าต้องประมาณให้ใกล้เคียงที่สุดโดยละเอียดและอย่างดีที่สุด
 เมื่อผิดพลาดไปก็รับคำติเตียนตามหน้าที่. เมื่อประมาณรายได้แล้ว
 ก็เทียบกับรายจ่ายว่าจะเพียงพอหรือขาดเท่าใด ถ้ารายได้ประมาณว่า
 จะไต่รับสูงกว่ารายจ่ายก็มีปัญหาว่าจะใช้เงินนั้นอย่างไร เช่นสะสมไว้
 เป็นเงินคงคลังหรือใช้ลดหนี้เงินกู้หรือใช้ลดหรือเลิกภาษีอากรบางอย่าง.
 ถ้ารายจ่ายสูงกว่ารายได้ก็พิจารณาว่าจะนำเงินคงคลังมาเจือจาน หรือกู้
 เงินมาจ่าย หรือเพิ่มภาษีอากร. ถึงแม้ว่าในกรณีที่รายได้จะพอเพียง
 กับรายจ่ายแล้วก็ตาม อาจมีความสมควรที่จะปรับปรุงภาษีอากร
 บางอย่างเพื่อให้เหมาะสมยิ่งขึ้นโดยลดภาษีอากรบางประเภทและเพิ่ม
 บางประเภท. การกระทำเช่นนั้นจะทำได้ก็โดยอนุมัติจากรัฐสภาออก
 เป็นพระราชบัญญัติการคลัง.

ตามปกติจำนวนเงินรายไต่ที่สูงกว่ารายจ่ายต้องทบเข้าบัญชีเงิน
สำรองลดหนี้เงินกู้ เว้นไว้แต่รัฐสภาจะได้บัญญัติเป็นอย่างอื่น. ถ้า
ปรากฏว่ารายจ่ายสูงกว่ารายไต่ก็ต้องจ่ายในเงินคงคลัง ถ้าไม่พอ
ก็จ่ายในเงินกู้ซึ่งรัฐสภาจะต้องอนุมัติหรือจะยกไปตั้งจ่ายในรายไต่ของ
ปีต่อไปก็ได้.

การแถลงงบประมาณนั้นแถลงในกรรมาธิการรายไต่ ซึ่งเป็น
กรรมาธิการเต็มสภาและเมื่อแถลงสิ้นสัปดาห์ กรรมาธิการต้องลงมติ
ว่าจะอนุมัติหรือไม่. ภาษีกากรส่วนมากมีพระราชบัญญัติกำหนดการ
เรียกเก็บอยู่แล้ว แต่เพื่อให้รัฐสภาได้ควบคุมรัฐบาลตามสมควร
จึงมีธรรมเนียมประเพณีเกิดขึ้นว่ารัฐบาลเสนอขออนุมัติเรียกเก็บ
ภาษีกากรอย่างน้อยสองอย่างเป็นรายปี เป็นภาษีกากรที่เก็บทางอ้อม
คือภาษีขาเข้าใบชาอย่างหนึ่ง กับภาษีกากรเก็บโดยตรงคือภาษีเงิน
ไต่อย่างหนึ่ง. กากรขาเข้าใบชานั้นเริ่มเก็บแต่วันที่ ๑ กรกฎาคม
เป็นต้นไป ภาษีเงินไต่เริ่มเก็บแต่วันที่ ๖ เมษายนเป็นต้นไป ญัตติเสนอ
นั้นเป็นว่าจะเก็บภาษีกากรทั้งสองประเภทนี้ในอัตราเดิมหรือในอัตรา
ใหม่เท่าใดอีกอย่างหนึ่ง ถ้ามีการเปลี่ยนแปลงในอัตราภาษีกากร
แล้วก็ต้องลงมติทันที มิฉะนั้นก็จะเกิดความไม่สะดวกแก่การ
ปฏิบัติคือต้องคืนภาษีกากรภายหลัง หรือภาษีกากรจะเก็บได้น้อยลง
เนื่องจากพ่อค้าเริ่มส่งของเข้ามาก่อนภาษีกากรขึ้นอัตรา หรือจะย
ส่งเข้ามาจนกว่าอัตราภาษีกากรจะลดลงแล้ว.

เมื่อรัฐสภาได้ยืนยันในมติของกรรมาธิการรายไปแล้ว ก็จัดทำเป็นพระราชบัญญัติการคลังขึ้นซึ่งเป็นพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเรียกเก็บภาษีอากรและกิจการเงินอื่น ๆ เช่นการชำระหนี้เงินกู้ เป็นต้น

ถ้าหากมีพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงินเกิดขึ้นแล้ว ย่อมเป็นการกระทบกระเทือนการคำนวณการเงินของรัฐมนตรีการคลัง ฉะนั้นร่างพระราชบัญญัติใด ซึ่งมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการเงินแผ่นดิน จึงต้องได้รับความยินยอมของรัฐสภาก่อนเสนอรัฐสภา. ข้อความในมาตราที่กระทำให้มีการจ่ายเงินแผ่นดินจะต้องพิมพ์เป็นตัวเอน (Italics) และต้องผ่านการรับรอง โดยกรรมาธิการเต็มสภา ก่อนปรึกษาในรัฐสภา ทั้งนี้เพราะมีหลักการว่าพระมหากษัตริย์ขอเงิน รัฐสภา สามัญญมติ รัฐสภาสูงเห็นพ้องด้วยในคำอนุมัตินั้น แต่รัฐสภาสามัญไม่อนุมัติเงินใด เว้นไว้แต่พระมหากษัตริย์เรียกขอร้อง และไม่จัดเก็บหรือเพิ่มภาษีอากร เว้นไว้แต่โดยความจำเป็นเพื่อสาธารณะประโยชน์ตามที่พระมหากษัตริย์จะโต้แย้งให้ทราบ โดยคำแนะนำของคณะรัฐมนตรีตามวิถีทางแห่งรัฐธรรมนูญ.

วิधिพิจารณางบประมาณและพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงินนั้น รัฐสภาสูงไม่มีอำนาจแก้ไขเปลี่ยนแปลงอย่างใดเลย และถ้าไม่รับรอง ยืนยันภายใน ๑ เดือนนับแต่วันเสนอขึ้นไปแล้ว รัฐสภาอาจขอให้พระมหากษัตริย์ลงพระปรมาภิไธยประกาศใช้เป็นกฎหมายได้.

บทที่ ๕

บัญชีรับจ่ายเงินแผ่นดิน

บัญชีรายรับรายจ่ายเงินแผ่นดินประจำปีซึ่งกระทรวงการคลังทำ
เสนอรัฐสภาก่อนวันที่ ๓๐ มิถุนายนในปีต่อไปนั้น เป็นบัญชีสองตอน
ตอนหนึ่งเป็นบัญชีรายไ้รายจ่ายประจำปีเพียงวันที่ ๓๑ มีนาคม ทาง
รายไ้แสดงประเภทเงินทั้งต่อไปนี้ (๑) คุกการ (๒) สรรพสา
มิตต์ (๓) รายไ้จากล้อเลื่อนเครื่องยนตร์ (๔) สรรพากรจำแนก
เป็นอากรมรดก อากรแสตมป์ ภาษีที่ดิน ภาษีเงินไ้ ภาษี
เสริม ภาษีบริษัทและกำไรเกินควร (๕) การไปรษณีย์ (๖) ที่ดิน
ราชพัสดุ (๗) เงินให้กู้ยืม (๘) เบ็ดเตล็ด และ (๙) เงินที่โอน
จากบัญชีอื่นเพื่อช่วยรายไ้ประจำปี ซึ่งในปี ค.ศ. ๑๙๓๑ ไ้
โอนเงินที่ดำริว่าจะโอนไปให้เทศบาลเพื่มีให้เทศบาลต้องเก็บค่าจังกอบ
สูงเป็นจำนวน ๑๖ ล้านปอนด์. ทางรายจ่ายแสดงเป็นสองหมวดคือ ราย
จ่ายในเงินคงคลัง จำแนกเป็น (๑) รายจ่ายเกี่ยวกับเงินกู้มีดอกเบี้ย
ค่าใช้จ่ายจัดการเงินกู้และเงินสำรองลดหนี้เงินกู้ใหม่ (๒) ทุนสำรอง
การทางแผ่นดิน (๓) เงินจ่ายให้รัฐบาลไอเออร์แลนด์เหนือ (๔) เงิน
พระคลังข้างที่ (๕) เงินยและบำนาญ (๖) เงินเดือนและเงินเพิ่มพิเศษ
(๗) คาลยตติธรรม (๘) เบ็ดเตล็ด และ (๙) จ่ายเข้าบัญชีภาษี
อากรเพื่อแบ่งให้เทศบาล. อีกหมวดหนึ่งเป็นรายจ่ายงบประมาณ

ประจำป^๕ คอ (๑) กองทัพบก (๒) กองทัพเรือ (๓) อากาศยาน
(๔) ราชการฝ่ายพลเรือน (๕) ศุลกากรสรรพสามิตและสรรพากร
และ (๖) การไปรษณีย์.

บัญชีรับจ่ายเงินแผ่นดินกิตติคุณสองนั้นเป็นบัญชีแสดงยอดเงินคง
เหลือยกมาแต่ปีก่อน เงินรับจ่ายในระหว่างปีอันมิได้ลงไว้ ในบัญชี
ตอนหนึ่งและยอดเงินคงเหลือยกไปในหน้า. รายการเงินรับจ่ายใน
ระหว่างปี^๕ ทางรายรับมี (๑) เงินยืมใช้คืน (๒) เงินกู้ และ
(๓) รายรับเบ็ดเตล็ด ทางจ่ายมี (๑) รายจ่ายเกี่ยวกับการกู้เงิน
เพื่อกิจการใดเฉพาะอย่างเช่นเงินจ่ายลงทุนซึ่งมีกำหนดจะถอนคืนเงิน
คืนเป็นต้น (๒) เงินจ่ายถอนคืนเงินกู้ที่มีกำหนดถอนคืน (๓) เงิน
ยืมชั่วคราวจากธนาคาร และ (๔) รายจ่ายประจำป^๕ สูงกว่ารายได้ถ้า
หากมีซึ่ง ในปี ค.ศ. ๑๙๓๑ ปรากฏว่าเป็นจำนวน ๒๓ ล้านปอนด์เศษ.

ตามบัญชีรับจ่ายเงินแผ่นดินประจำป^๕ ค.ศ. ๑๙๓๑ นั้นรายได้
เป็นจำนวน ๘๕๗,๗๖๐,๘๓๔ ปอนด์ เป็นรายได้ศุลกากรสรรพ-
สามิต ๒๗.๘๕ % สรรพากร ๔๘.๘๒ % รายจ่ายจากเงิน
คงคลัง ๔๔.๕๑ % รายจ่ายงบประมาณประจำป^๕ ๕๕.๔๘ %.

รายได้รายจ่ายประเภทที่สำคัญในบัญชีรับจ่ายเงินแผ่นดินมี
ลักษณะโดยย่อดังต่อไปนี้.

เงินคงเหลือยกมาแต่ปีก่อนเป็นเงินที่ฝากธนาคาร คือแบงก์ออฟ
อิงแลนด์และแบงก์ออฟไอร์แลนด์ บรรดารายรับต่างๆ ต้องนำส่ง
ขึ้นบัญชีธนาคาร และรายจ่ายต้องจ่ายจากบัญชีเงินคงเหลือใน

ธนาคารสองแห่งในวันสิ้นปีจึงเป็นคงคลังที่มีอยู่ในวันนั้น ยอดเงินคงเหลือในบัญชีรับจ่ายประจำปีในวันต้นปีไม่จำเป็นต้องตรงกับยอดเงินคงเหลือในวันสิ้นปี เพราะจะเหลือเท่าใดก็ต้องแล้วแต่การรับการจ่ายและการรับการจ่ายนั้นจะถือเป็นเกณฑ์แน่นอนว่าเท่ากันก็ย่อมไม่ได้โดยตัวเอง.

รายได้ที่บุคลากรเป็นจำนวนเงินที่ได้หักเงินที่รัฐบาลไม่ควรเรียกเก็บหรือเก็บโดยผิดพลาดออกแล้ว เช่นเงินค่าอากรที่คืนให้เพราะส่งสินค้ากลับจะเป็นในสภาพเต็มหรือไม่ก็ตาม เงินอากรคืนให้เพราะเรียกเก็บผิด เงินจ่ายคืนโดยลักษณะของสินค้ามีส่วนที่ใช้ไม่ได้ เช่น ก้านใบยาสูบหรือ ฯลฯ หรือเสียหายเนื่องจากเก็บสินค้าในคลังสินค้า มีประกัน เป็นต้น. ค่าใช้จ่ายในการเก็บอากรต้องเสนอเป็นงบประมาณอีกส่วนหนึ่งต่างหากจะหักจากรายได้หาได้หรือไม่. จำนวนที่นำส่งนี้ย่อมไม่ตรงกับเงินที่เก็บได้เสมอไป เพราะเมื่อเก็บได้มีก็นำส่งทันทีและเงินนำส่งก็เป็นจำนวนกลม จึงย่อมมีเงินเหลือมั่งคั่งที่กรมศุลกากรเสมอ. สำหรับกรมอื่นที่เก็บรายได้ก็ปฏิบัติเช่นเดียวกัน. มีรายงานประจำปีของกรมศุลกากร ซึ่งอาจใช้เป็นประโยชน์ในการพิจารณารายได้.

รายได้สรรพากรคือ อากรมรดก อากรแสตมป์ ภาษีที่ดิน อากรบ้านอาศัย ภาษีเงินได้ มีรายงานประจำปีกรมสรรพากรแสดงสถิติต่าง ๆ ที่อาจให้เป็นหลักฐานสอบสวนได้.

รายได้การไปรษณีย์รวมการโทรศัพท์และโทรเลข มีรายงานประจำปีของกรมไปรษณีย์ที่ท่าเสนอรัฐสภา.

รายได้ที่ดินราชพัสดุเป็นรายได้จากที่ดิน บ้านเรือน ป่าไม้และ
อื่น ๆ ที่พระมหากษัตริย์ยอมยกให้แก่แผ่นดินในเมื่อเสด็จขึ้นเสวยราชย์
และทรงรับเงินทดเกล้า ๆ ถวายแทน (Civil List). จำนวนเงินนำ
ส่งคลังนั้นได้หักค่าใช้จ่ายในการบำรุงรักษาที่ดินเหล่านั้นแล้ว เช่นค่า
ใช้จ่ายในการเก็บ เงินอุดหนุนในการศาสนา เงินอุดหนุนโรงเรียน
ตำรวจ ค่าซ่อมแซม และภาษีอากร. ส่วนเงินเก็บและค่าใช้จ่าย
กรมที่ดินเหล่านั้นต้องตั้งงบประมาณขออนุมัติตามทางการ. กรม
จัดการที่ดินราชพัสดุทำรายงานประจำปีเสนอรัฐสภา.

ดอกเบี้ยและเงินปันผลนั้นส่วนใหญ่เป็นเงินปันผลหุ้นในบริษัท
คลองชลูเอส ซึ่งมีสเตอร์คิสเวลล์ นายกรัฐมนตรีอังกฤษผู้เรือง
นามคนหนึ่งทำให้รัฐบาลอังกฤษซื้อจากพระเจ้าแผ่นดินอียิปต์ในราว
ปี ค.ศ. ๑๘๗๖ นอกนั้นเป็นดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมแต่ละครั้งต่าง ๆ.

รายได้เบ็ดเตล็ดมีรายการสำคัญคือเงินกองมรดกที่ไม่มีทายาท
กำไรการออกธนบัตร กำไรโรงกระดาษ ค่าธรรมเนียมความ และ
ค่าปรับของศาล เงินเหลือจ่ายส่งคืนและรายได้เบ็ดเตล็ดอื่น ๆ ที่มีได้
ลงรับในประเภทอื่น. ควรกล่าวในที่นี้ด้วยว่า ค่าธรรมเนียมซึ่ง
เป็นค่าแรงที่ทำงานให้แก่บุคคลเฉพาะตัวและเก็บโดยบุคคลนั้น
ก็ลงรับในประเภทนี้. เช่นค่าธรรมเนียมเข้าสอบเป็นข้าราชการพลเรือน
ค่าธรรมเนียมกองล้มละลาย ค่าธรรมเนียมศาล ค่าจดทะเบียนทำการ
กู้ยืมเงิน ค่าจดทะเบียนเครื่องหมายเปเตนต์เหล่านั้นเป็นต้น.

รายรับอื่น ๆ เป็นรายรับเกี่ยวกับเงินกู้เงินยืมและเงินผ่านบัญชีเงินกู้^๕ นั้นต้องแยกประเภทไว้ว่าเป็นเงินกู้ชนิดไหน อัตราดอกเบี้ยเท่าใด เพื่อกิจการอะไร ถ้า^๕ ให้แก่ราชการส่วนใดก็ต้องบอกว่าเพื่อราชการส่วนนั้นและตั้งงบประมาณในราชการส่วนนั้นเป็นดอกเบี้ยและถอนต้นเงิน ถ้าหากเป็นเงินกู้เพื่อลงทุน การลงทุนประเภทนั้นก็^๕ ต้องตั้งงบประมาณ แต่จะตั้งเท่าใดต้องแล้วแต่ลักษณะของงาน การก่อสร้างบางอย่างกินเวลานาน ในกรณีเช่นนั้นก็ตั้งงบประมาณเป็นปี ๆ ตามเวลาการก่อสร้าง เมื่อเสร็จก็ไต่จำนวนเท่าที่^๕ ภูมานั้นพอดี หรือถ้าเป็นรายจ่ายเพื่อหาผลประโยชน์จะคำนวณตั้งเป็นงบประมาณเป็นค่ารายปี (Annuities) ตามอายุขัยของกิจการนั้น ๆ ก็ได้ เช่น งบประมาณว่าจะหาผลประโยชน์ใช้ทุนคืนได้ภายใน ๑๐ ปีก็คำนวณตั้งงบประมาณดอกเบี้ยและเงินส่งใช้ต้นเงินเสร็จภายใน ๑๐ ปี. ส่วนการลงทุนถ้ามีเงินคงคลังพอจะจ่ายได้ก็จ่ายในเงินคงคลัง ถ้าเงินคงคลังไม่มีก็ต้องจัดการกู้.

ทางส่วนรายจ่ายนั้น เงินจ่ายจากเงินคงคลังมีรายจ่ายที่เกี่ยวข้อง (๑) เงินกู้^๕ ซึ่งแบ่งเป็นเงินกู้^๕ ที่ไม่มีกำหนดถอนคืน เงินกู้^๕ ที่มีกำหนดเวลาใช้ต้นเงินคืน เงินรายปี และค่าใช้จ่ายในการจัดการเงินกู้. (๒) ทุนสำรองการทางแผ่นดิน ซึ่งมีกฎหมายกำหนดให้แบ่งจากอากรน้ำมันเครื่องยนตร์และค่าใบอนุญาตล้อเลื่อน (๓) เงินส่วนแบ่งให้แก่เทศบาลตามกฎหมาย (๔) เงินมูลเกล้า ๆ ถวาย เป็นรายจ่าย

ส่วนพระองค์สมเด็จพระเจ้าแผ่นดิน (๕) เงินปีและบำนาญ เงินเดือน
และบำเหน็จรางวัล (๖) คาลยัตติกรรมและอื่น ๆ.

รายจ่ายจากงบประมาณประจำปีแบ่งเป็น รายจ่ายของราชการ
ทหารเป็นส่วน ๆ จำนวนเงินจ่ายจริงนั้นอาจไม่ตรงกับที่แสดงในบัญชี
ก็ได้ เพราะเงินที่เบิกไปจากคลังอาจจ่ายไม่หมดและอาจมีเงินตอนเก่า
ที่ลงจ่ายในบัญชีจ่ายจริงก็ได้. รายจ่ายของช่างแสงรวมในงบประมาณ
กองทัพบกเป็นรายจ่ายที่ลงเป็นพิธีเพื่อประโยชน์การควบคุมทางรัฐสภา
เมื่อช่างแสงได้ทำงานให้แก่ราชการส่วนใด จะเป็นของกองทัพบก
กองทัพเรือ กองทัพอากาศหรือรัฐบาลเมืองขึ้นใด ๆ ก็ต้องตั้งงบประมาณ
หรือจ่ายเงินชดใช้ ให้ซึ่งตั้งรับเป็นเงินช่วยราชการของช่างแสง.

รายจ่ายอื่น ๆ เป็นเงินจ่ายลงทุน เงินยืม เงินสำรองลดหนี้เงินกู้
และเงินลงจ่ายผ่านบัญชี ซึ่งมีลักษณะเช่นเดียวกับรายได้และได้
อธิบายมาแล้วในเมื่อกล่าวถึงรายได้ ผิดกันแต่เป็นการจ่ายแทนการ
รับเท่านั้น.

การตรวจบัญชี — เจ้าพนักงานจ่ายเงิน — การบัญชีเงินแผ่นดิน

งบประมาณประจำกระทรวงทบวงกรมต่าง ๆ ที่กระทรวงการคลังเห็นพ้องด้วยและได้รับอนุมัติจากรัฐสภานั้นจะต้องออกเป็นกฎหมายจึงจะจ่ายเงินได้ ส่วนรายจ่ายประจำจากเงินคงคลังนั้นมีกฎหมายอนุญาตให้จ่ายได้อยู่แล้ว. การเบิกจ่ายเงินนั้นต้องปฏิบัติตามระเบียบ คืออธิบดีกรมตรวจและกรมสารบัญชีจะต้องเป็นผู้สั่งจ่าย ข้าราชการผู้ขึ้นพระมหากษัตริย์เป็นผู้แต่งตั้งขึ้นโดยความเห็นชอบของรัฐสภา และไม่สังกัดขึ้นกระทรวงการคลัง จะพ้นจากหน้าที่ก็โดยมีคำขอเป็นฎีกาให้ออกย่นทางรัฐสภาและมีอำนาจหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติว่าด้วยกระทรวงการคลังและการตรวจเงินแผ่นดิน ค.ศ. ๑๙๖๖.

การเบิกเงินรายจ่ายประจำจากเงินคงคลังนั้น จะต้องมิใช่เบิกจากคลังซึ่งมีลายเซ็นนามข้าราชการการเมืองประจำกระทรวงการคลัง (Lords of the Treasury) สองนายลงนามเบิก เมื่ออธิบดีกรมตรวจและกรมสารบัญชีตรวจ สอดเห็นเป็นการถูกต้องตามที่กฎหมายได้อนุญาตไว้ก็สั่งแบงก์ออฟอิงแลนด์จ่ายได้. ถ้าเป็นการเบิกตามงบประมาณประจำก็จะต้องมีลายพระราชหัตถ์เลขาสั่งจ่าย ซึ่งจะต้องแสดงต่ออธิบดีกรมตรวจและกรมสารบัญชี ลายพระ

ราชหัตถ์นั้นจะต้องมีข้าราชการสองคนตั้งกล่าวแล้วรับสนองพระบรม
 ราชโองการด้วย. การเบิกเงินงบประมาณประจำปีต้องระบุชัดแจ้ง
 ว่าเบิกสำหรับราชการส่วนใด เพื่อควมคุมว่ามั่งยงบประมาณอนุญาต
 หรือไม่. เมื่อธนาคารได้รับใบเบิกและได้จ่ายเงินไปแล้วก็ทำบัญชี
 ประจำวันยื่นต่ออธิบดีกรมตรวจและกรมสารบัญชีและกระทรวงการคลัง
 แห่งละฉบับ.

เงินที่ทั้งเบิกมานั้นจะต้องนำฝากพักเข้าบัญชีของเจ้าพนักงานจ่าย
 เงิน (Paymaster General) ซึ่งเป็นตำแหน่งการเมือง แต่ไม่มี
 เงินเดือน บัญชีเจ้าพนักงานจ่ายเงินนั้นแยกไว้กับแยกออกฟิงแลนต์เป็น
 รายการ วันใดเงินของกองทัพบก กองทัพเรือ กองทัพอากาศ
 เบิกเป็นรายการกระทรวง เมื่อราชการส่วนใดตั้งฎีกาหรือออกเช็คสั่งจ่าย
 เงินก็ลงหักในบัญชีของราชการส่วนนั้น. การเบิกเงินจากเจ้าพนักงาน
 จ่ายเงิน ผู้เบิกต้องทำฎีกาหรือใบเบิกลงนามสองคน คนหนึ่งเป็น
 หัวหน้าของราชการส่วนนั้นหรือผู้แทน. เจ้าพนักงานจ่ายเงินไม่ต้อง
 สอบว่ากรมกองเหล่านั้นจะเบิกเงินไปจ่ายอย่างไร คอยควบคุมเพียง
 ไม่เกินยอดงบประมาณที่อนุญาตเท่านั้น. นอกจากนั้นเจ้าพนักงาน
 จ่ายเงินยังมีหน้าที่จ่ายบำเหน็จบำนาญ ซึ่งกระทรวงการคลังจะได้นับ
 บัญชีมาให้ บัญชีบำนาญนั้นทำขึ้นครั้งเดียวเมื่อตกลงให้จ่ายแล้ว
 ในข้อ ๆ ไปก็ถือจ่ายตามบัญชีนั้น.

กรมที่ใดเก็บรายได้มีบัญชีเงินฝากกับธนาคารต่างหาก ไม่ต้อง
 เบิกทางเจ้าพนักงานจ่ายเงินและจ่ายเงินรายได้เป็นค่าใช้จ่ายไปก่อนได้

แต่ต้องเบิกหักผลส่งเพื่อให้การจ่ายเงินตรงกับงบประมาณอนุญาต
ภายหลัง วิธีการนี้เป็นการประหยัดยิ่งขึ้นไม่ให้เงินสดต้องผ่านมือ
เจ้าหน้าที่มากกว่าจำเป็น.

การเบิกเงินจากธนาคารเพื่อฝากเงินเข้าในบัญชีเจ้าพนักงานจ่าย
เงินนั้น กระทรวงการคลังต้องแจ้งว่าเป็นเงินสำหรับกรมใดเท่าใด
กรมกองใดจะเบิกเงินไม่ได้จนกว่ากระทรวงการคลังจะได้แจ้งไปให้
ทราบว่าเงินที่จะตั้งเบิกได้แล้ว หรือมิฉะนั้นก็ต้องอนุญาตเป็นพิเศษ
ให้เบิกล่วงหน้าได้. กระทรวงการคลังจะไม่แจ้งไปให้ทราบว่าเบิกเงิน
ได้จนกว่ารัฐสภาจะได้ลงมติอนุมัติรายจ่ายกรมนั้น ๆ และกรรมการ
รายใดก่อนมติดกัษมีลายพระราชหัตถ์สั่งจ่ายแล้ว.

งบประมาณรายละเอียดตอนที่ ๒ มีถ้อยคำกำหนดกว้างงบประมาณ
ของกรมหรือสำนักงานหนึ่ง ๆ ผู้ใดเป็นเจ้าหน้าที่รับผิดชอบ
(Accounting officer) เจ้าหน้าที่รับผิดชอบนั้นโดยปกติกระทรวงการ
คลังจะข้าราชการประจำการหัวหน้ากรม ถ้าหัวหน้ากรมมีงานมากไม่
สามารถจะดูแลได้ก็ตั้งให้ผู้ที่รองลงมาเป็นเจ้าหน้าที่รับผิดชอบ. เจ้า
หน้าที่ผู้รับผิดชอบมีหน้าที่ทำและรับรองบัญชีเบิกจ่ายเงินตามงบ
ประมาณประจำปีว่าถูกต้อง บัญชีนั้นแสดงจำนวนเงินที่รัฐสภาอนุมัติเป็น
ประเภท ๆ ไป จำนวนเงินที่จ่ายจริงในระหว่างปีเทียบกับสูงหรือต่ำ
กว่างบประมาณและเหตุที่จ่ายสูงหรือต่ำนั้น และมีหน้าที่ดูแลว่าราย
จ่ายนั้นเป็นรายจ่ายที่รัฐสภาอนุมัติ ลงบัญชีถูกต้องตามประเภท ไม่มี
การใช้จ่ายผิดระเบียบข้อบังคับ และถ้าหากมีการใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือย

หรือผิดระเบียบข้อบังคับก็ต้องรายงานให้ผู้บังคับบัญชาทราบ. ถ้ามีคำสั่งให้จ่ายเงินซึ่งตามความเห็นของเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบนั้นไม่เป็น
การชอบแล้วก็ควรทักท้วงเป็นลายลักษณ์อักษร เมื่อผู้บังคับบัญชา
สั่งให้เป็นลายลักษณ์อักษรให้คงจ่ายแล้ว เจ้าหน้าที่ผู้จ่ายเงินก็ย่อม
พ้นจากความรับผิดชอบ มิฉะนั้นถ้ามีการทักท้วงจนภายหลังว่าการจ่าย
ไม่ชอบด้วยระเบียบก็จะต้องรับผิดชอบ เจ้าหน้าที่รับผิดชอบเป็นผู้รับ
เงินผลประโยชน์ อาจจ่ายเงินผลประโยชน์ทดรองเป็นค่าใช้จ่ายได้
บรรดาการจ่ายที่เกิดขึ้นในปี ไคก็ย่อมจ่ายในปีนั้น ใบสั่งจ่ายซึ่งมิได้
รับเงินจากเจ้าหน้าที่จ่ายเงิน (Paymaster General) ภายในสิ้นปีนั้น
จะนำไปรับเงินในปีใหม่ได้ถึงวันที่ ๓๐ มิถุนายน ถ้าภายหลังวันนั้น
แล้วจะต้องออกใบสั่งจ่ายใหม่และลงหักในงบประมาณปีใหม่. เงิน
ทดรองหรือจ่ายยืมไปก่อนไม่ถือว่าเป็นการจ่ายตามงบประมาณจน
กว่าจะทำการเบิกจ่ายตามระเบียบ เว้นแต่ในกรณีที่มีการหนึ่งจ่ายเงิน
แทนอีกกรณีหนึ่งก็คงลงจ่ายในงบประมาณของกรมหลังนั้นได้ แม้ว่า
การทำผิดตามระเบียบนั้นจะเป็นเวลาภายหลังวันสิ้นปีแล้วก็ตาม. โดย
นั้นเงินที่จ่ายทดรองแทนรัฐบาลอื่นเคยหรือเมืองชนต่าง ๆ จึงทำการ
ลงบัญชีภายหลังวันสิ้นปีได้.

รายได้ ไครับในปี ไคก็ถือเป็นรายได้ของปีนี้.

กระทรวงทบวงกรมไคจะจ่ายเงินเกินงบประมาณประเภทใด
ประเภทหนึ่งไม่ได้ เว้นแต่จะได้รับความตกลงจากกระทรวงการคลัง

แต่กระทรวงการคลังห้ามอำนาจที่จะอนุญาตให้ โอนเงินต่างกรมกันไม่
 ในทางปฏิบัติปรากฏว่ามีข้อขัดข้องจึงได้กำหนดว่า ในบางกรณี
 กระทรวงการคลังอาจอนุญาตให้ โอนเงินต่างกรมได้ ในเมื่อเจ้า
 กระทรวงรับรองว่าจะมีเงินเหลือจ่ายโอนมาตั้งจ่าย.

บัญชีเบิกจ่ายเงินตามงบประมาณประจำปีนั้น อธิบดีกรมตรวจและ
 กรมสารบัญชีเป็นผู้ตรวจสอบและรับรองว่าถูกต้อง. ถ้ามีข้อความใด
 ที่ควรเสนอต่อรัฐสภากรายงานขึ้นไป ข้อความสำคัญๆ ในรายงาน
 มีดังนี้ :- (๑) ปรากฏว่ามีการจ่ายเงินเกินงบประมาณ (๒) ในเมื่อ
 เงินที่ได้รับนอกงบประมาณมิได้จ่ายไปตามรัฐสภาได้กำหนดไว้ และ
 (๓) ในเมื่อการจ่ายเงินไม่มีหลักฐานหรือจ่ายนอกเวลาของงบประมาณ
 นั้น หรือไม่ควรจ่ายในประเภทที่ลงจ่ายนั้น. อธิบดีกรมตรวจและกรม
 สารบัญชีจะต้องตรวจบัญชีเบิกจ่ายส่วนราชการฝ่ายพลเรือนและทำราย
 งานยื่นต่อกระทรวงการคลังภายในวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน และกระทรวง
 การคลังยื่นต่อรัฐสภาสามัญภายในวันที่ ๓๑ มกราคมหรือภายในหนึ่ง
 สัปดาห์จากวันเปิดสมัยประชุมรัฐสภา. ส่วนบัญชีเบิกจ่ายของราชการ
 ทหารต้องทำยื่น อธิบดีกรมตรวจและกรมสารบัญชีภายในวันที่ ๓๑
 ธันวาคม อธิบดีกรมตรวจและกรมสารบัญชีต้องตรวจสอบและรายงาน
 ยื่นกระทรวงการคลังภายในวันที่ ๓๑ มกราคม และกระทรวงการคลัง
 นำเสนอรัฐสภาสามัญวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์. ถ้าหากกระทรวงการคลัง
 ไม่ยื่นภายในกำหนด อธิบดีกรมตรวจและกรมสารบัญชีก็จัดการนำ
 รายงานนั้นเสนอรัฐสภาสามัญโดยตรง.

กรรมการการบัญชีของรัฐสภาตั้งขึ้นเมื่อเริ่มเปิดสมัยประชุม
 โดยมีสมาชิกฝ่ายค้านเป็นประธานและมีเลขาธิการคลังแห่งกระทรวง
 การคลังเป็นกรรมการด้วยคนหนึ่ง กรรมการการคณะนี้มีหน้าที่
 พิจารณาบัญชีเบิกจ่ายเงินตามงบประมาณประจำปี บัญชีเงิน
 คงคลังและบัญชีอื่นอีกบางรายการ. งานแรกที่กรรมการจะต้องกระทำ
 ก็คือสอบสวนว่างบประมาณประจำปีเป็นรายการมีจ่ายเกินหรือไม่. ถ้า
 มีจ่ายเกินงบประมาณและมีเหตุผลอันสมควรแล้วก็รายงานต่อรัฐสภาว่า
 ควรอนุมัติให้ตั้งงบประมาณได้. ต่อจากนั้นไปก็พิจารณาตามลำดับ
 พร้อมกับรายงานของอธิบดีกรมตรวจและกรมสารบัญชี และคำชี้แจง
 ของเจ้าหน้าที่เบิกจ่าย เจ้าหน้าที่จากคลัง อธิบดีกรมตรวจและกรม
 สารบัญชีและเจ้าหน้าที่อื่น ๆ ตามแต่จะเรียกมาสอบสวน แล้วรายงาน
 เสนอรัฐสภาว่ามีข้อบกพร่องประการใดหรือไม่ หลักการและข้อบังคับ
 การเบิกจ่ายการรับเงินและวิธีการบัญชีได้ปฏิบัติถูกต้องและสมควรหรือไม่
 เมื่อกรรมการรายงานแล้ว ถ้ากระทรวงการคลังเห็นด้วยก็วาง
 ระเบียบให้ปฏิบัติต่อไป หรือในกรณีที่ไม่เห็นด้วยก็แสดงข้อขัดข้อง
 เมื่อพฤติการณ์เป็นเช่นนั้นกรรมการบัญชีก็จะได้พิจารณาใหม่ในคราว
 ประชุมสมัยต่อไป. และโดยปกติข้อขัดข้องเช่นนั้นย่อมมีได้ ในเมื่อ
 กระทรวงการคลังเห็นควรให้จ่ายเงินและกรรมการไม่เห็นพ้องด้วย
 ถ้ารัฐสภาใช้เวลาพิจารณาข้อโต้แย้งนั้นแล้วก็ย่อมกำหนดข้อโต้แย้งขึ้น
 ในระเบียบวาระการประชุมของรัฐสภา.

คำขอขรงานกรรมาธิการบัญชีของกระทรวงการคลังจะได้พิจารณาในกรรมาธิการบัญชีในสมัยประชุมต่อไป. จำนวนเงินที่เหลือจ่ายในงบประมาณเป็นจำนวนเงินที่จะส่งคืนคลัง ถ้ามีได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่นแล้วก็ใช้เป็นเงินสำหรับลดหนี้เงินกู้.

การตรวจสอบบัญชีนั้นอธิบดีกรมตรวจและกรมสารบัญชีย่อมสอบถามข้อบกพร่องใด ๆ ในการเบิกจ่ายจากเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบโดยตรง ถ้าเล็กน้อยก็ขอให้จัดการแก้ไขเสียให้ถูกต้องไม่จำเป็นต้องลงในรายงานเสนอรัฐสภา.

นอกจากตรวจสอบบัญชีเบิกจ่ายเงินตามงบประมาณอันเป็นหน้าที่ต้องทำตามกฎหมายแล้ว อธิบดีกรมตรวจและกรมสารบัญชียังทำการตรวจสอบบัญชีของราชการอื่น ๆ ซึ่งกระทรวงการคลังจะได้ร้องขอเพื่อให้เป็นที่แน่นอนว่ารายจ่ายของราชการส่วนนั้น ๆ ได้เป็นไปตามที่อนุมัติไว้.

ด้วยวิธีการดังกล่าวนี้ และได้มีการอภิปรายถกเถียงในปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับวิธีการเกี่ยวกับแบบตลอดจนจำนวนเงินว่าควรช่วยไม่ควรจ่าย และแก้ไขระเบียบการอยู่เป็นเบื้องต้นนี้ วิธีการคลังของอังกฤษจึงนับว่าระเบียบที่รัดกุมดี.

บทที่ ๗

ระเบียบราชการบริหารในกระทรวงการคลัง

ระเบียบบริหารราชการ ของ กระทรวง การ คลัง จัด เป็น คณะกรรมการ มีข้าหลวงคลังเอก (First Lord of the Treasury) ซึ่งเป็นตำแหน่งสำหรับนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีการคลัง (Chancellor of the Exchequer) กับกรรมการอื่นอีก ๓ หรือ ๔ คนเรียกว่า ยูเนียน์ห์ลอร์ด (Junior Lords) พวกยูเนียน์ห์ลอร์ดเป็นตำแหน่งการเมืองซึ่งเมื่อพรรคการเมืองใดได้เป็นฝ่ายรัฐบาลแล้วก็แต่งตั้งนักการเมืองพรรคนั้นในตำแหน่งเหล่านี้เพื่อช่วยเหลือในทางการเมือง คณะกรรมการมีเลขาธิการสองคน เรียกว่าเลขาธิการฝ่ายการเมืองซึ่งทำหน้าที่เป็นหัวหน้าสายที่จะติดต่อกับสมาชิกรัฐสภา กับเลขาธิการคลัง นอกจากตำแหน่งการเมืองเหล่านี้แล้วย่อมมีข้าราชการประจำเช่นปลัดกระทรวง (Permanent Secretary) เป็นต้นตามระเบียบราชการบริหารทั่วไป.

ข้าหลวงคลังเอกคือนายกรัฐมนตรีนั้นโดยปกติมิได้ทำการเกี่ยวกับการคลัง เว้นไว้แต่เมื่อมีเหตุฉุกเฉินอันสำคัญเกิดขึ้น เพราะโดยปกติหน้าที่นายกรัฐมนตรีก็มากหลายและสำคัญอยู่แล้ว แต่คงเป็นประธานกรรมการคลังโดยตำแหน่ง และเสนอรายงานผู้สมควร

รับตำแหน่งสำคัญ ๆ ต่อพระมหากษัตริย์ กับรายนามผู้ที่ทำความดีความชอบให้แก่แผ่นดินซึ่งควรได้รับบำเหน็จบำนาญจากเงินฝ่ายพระมหากษัตริย์ที่แผ่นดินตั้งถวาย.

รัฐมนตรีว่าการคลังมีหน้าที่คล้ายคลึงกับรัฐมนตรีว่าการคลังของประเทศอื่น ๆ คือ ควบคุมการรับจ่ายเงินแผ่นดิน แนะนำให้เปลี่ยนแปลงภาษีอากรและจัดการเรื่องหนี้สินของประเทศ ควบคุมดูแลให้รัฐบาลมีเงินสำหรับใช้จ่ายในราชการ ควบคุมการเงินตราและการธนาคาร และเป็นอธิบดีกรมกระษาปณ์ โดยตำแหน่ง (Master of the Mint).

เลขาธิการว่าการคลังเป็นผู้ช่วยรัฐมนตรีว่าการคลัง มีหน้าที่ควบคุมรายละเอียดในการเงินต่าง ๆ โดยจะเพาะการอนุญาตให้จ่ายเงินตามงบประมาณและควบคุมการพิจารณางบประมาณประจำปีในรัฐสภา. นอกจากนี้ยังเป็นผู้แทนหัวหน้ากรมหรือสำนักงานอื่นไม่มีเจ้ากระทรวงโดยเพาะในรัฐสภา.

เลขาธิการฝ่ายการเมืองไม่มีหน้าที่เกี่ยวกับการเงิน เพียงแต่ช่วยเหลือนายกรัฐมนตรีนโยบายการเมืองต่าง ๆ.

กรรมการคลังอื่น (Junior Lords) นั้น คนหนึ่งมีหน้าที่เกี่ยวกับการอนุมัติให้จ่ายบำนาญ ส่วนกรรมการอื่นนอกจากลงนามเพื่อเบิกเงินจากธนาคารมาให้เจ้าพนักงานจ่ายเงินซึ่งต้องลงนามสองคนแล้วก็ไม่มีหน้าที่เกี่ยวกับคลังอีก คงช่วยเหลือราชการทางรัฐสภาสามัญ เมื่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอยู่ในรัฐสภาสูงหรือช่วยราชการทางรัฐสภาทั่ว ๆ ไป.

คณะกรรมการคลังประชุมเพื่อตั้งเลขาธิการเท่านั้น ส่วนงานอื่น
โดยปกติกรรมการหาได้ประชุมปรึกษาหารือกันอย่างไรไม่.

อำนาจของ กระทรวง การคลังกว้างขวางมากโดยอาศัยที่มาสอง
ทางคือ ทางหนึ่งเงินที่รัฐสภาอนุมัตินั้นย่อมอนุมัติให้แก่พระมหา
กษัตริย์ ความรับผิดชอบของพระมหากษัตริย์ในเรื่องการเงินจึงตกทอด
มายังกระทรวงการคลัง อีกทางหนึ่งมีกฎหมายให้อำนาจแก่กระทรวง
การคลังควบคุมรายจ่ายแผ่นดินทั้งสิ้น. การเพิ่มรายจ่ายจึงต้องได้
รับความตกลงก่อน มิฉะนั้นผู้จ่ายผิดระเบียบอาจจะต้องรับผิดชอบเป็น
ตัว การเพิ่มเจ้าหน้าที่ เพิ่มอัตราเงินเดือน เพิ่มเจ้าหน้าที่สำหรับ
งานใหม่ หรือทั้งส่วนราชการใหม่ต้องได้รับความเห็นชอบของคลัง
ก่อน มิฉะนั้นอธิบดีกรมตรวจและกรมสารบัญชีจะทักท้วงขัดข้องขึ้น.
โดยเหตุที่กระทรวงการคลังย่อมทราบความเคลื่อนไหวของราชการทั่ว
ไปดังนี้ กฎระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับราชการสำหรับกรมกอง
ต่าง ๆ เพื่อให้เสมอภาคและยุติธรรมกระทรวงการคลังจึงเป็นผู้ออก
งานส่วนใหญ่ของคลังก็คือการพิจารณาอนุมัติการเบิกจ่ายต่าง ๆ การ
เพิ่มจำนวนเจ้าหน้าที่หรืออัตราเงินเดือน ซึ่งแต่ละอย่างนั้นต้องมี
เหตุผลสนับสนุนอย่างดี และบำเหน็จบำนาญ.

กรมชนในกระทรวงการคลังมีกรมจัดเก็บรายได้ต่าง ๆ คือกรม
ศุลกากรและสรรพสามิต กรมสรรพากร รวมทั้งสำนักงานจัดการ
ที่ดินราชพัสดุและป่าไม้ โรงกระษాปณ์ สำนักงานจัดเครื่องเขียน
และสำนักงานการโยธาและต้องรับผิดชอบต่องบประมาณบางประเภทซึ่ง

มิใช่เป็นหน้าที่ของกระทรวงใดโดยเฉพาะ. กระทรวงการคลังจะต้องคอยระวังว่าทางพระคลังข้างที่ไม่สะดวกให้เกิดหนี้สินขึ้น เพื่อการนี้โดยปกติปลัดกระทรวงกระทรวงการคลังจึงเป็นผู้ตรวจบัญชีเงินของพระมหากษัตริย์.

หน้าที่ของกระทรวงการคลังที่จะพึงคอยคว้ามักเงินใช้ ในราชการเสมอและไม่จ่ายเงินเกินบัญชีจะทำให้เกิดความจำเป็นต้องทำการกู้เงิน เพราะรายได้ย่อมไม่ได้รับสม่ำเสมอ ภาษีอากรบางประเภทเก็บเป็นงวดหรือปีละครั้ง ส่วนรายจ่ายต้องจ่ายเสมอทุกวัน และบางคราวก็มากบางคราวก็น้อย เมื่อใดเงินคงคลังไม่พอจ่าย ก็จำเป็นต้องกู้จากประชาชนมาสำรองไว้. วิถีปฏิบัติอยู่ก็คือมีกฎหมายอนุมัติให้จัดการกู้ได้โดยมีข้อจำกัด กระทรวงคลังประกาศในลอนดอนกาเซต (หนังสือข่าวราชการ) ให้ยื่นประกวดราคากำหนดซื้อตัวเงินซึ่งมีกำหนดวันจ่ายคืนเงินคืนซึ่งโดยปกติไม่เกิน ๑๒ เดือนทางแบงก์ออฟอิงแลนด์ บัญชีเงินคงคลังจึงได้รับเงินที่กู้ขึ้นมาสำรองไว้จ่ายในเมื่อที่ต้องการ.

ถ้าหากรายจ่ายจากเงินคงคลังไม่เพียงพอชั่วคราว แบงก์ออฟอิงแลนด์ก็ยอมจ่ายเงินเกินไปก่อนได้ดังได้กล่าวมาในเบื้องต้นแล้ว.

นอกจากกู้เงินกระทรวงการคลังอาจหยิบยืมเงินอันรองจ่ายชั่วคราวก่อนได้ เช่น เทรเชอรีเชสท์ฟันด์ซึ่งมีกฎหมายกำหนดการรับจ่ายไว้นั้น. เงินสำรองคลังรายนี้เป็นเงินหมุนเวียนสำหรับการใช้จ่ายในต่างประเทศ การเบิกจ่ายต้องเป็นไปตามงบประมาณและตามอัตราแลกเปลี่ยนที่กำหนดไว้ ซึ่งโดยปกติเท่ากับอัตรากระษาปณ์ คืออัตราเทียบตามราคา

เนื้อทองคำบริสุทธิ์ในเงินตราอังกฤษกับเงินตราประเทศที่จ่ายเงิน. เงิน
ขาดทุนหรือกำไรก็ลงในบัญชีเงินสำรองนี้ เงินสำรองนี้มีจำนวนไม่เกิน
ล้านปอนด์และไม่น้อยกว่า ๗๐๐,๐๐๐ ปอนด์ ในเมื่อสิ้นปีถ้าปรากฏ
ว่ามีกำไรก็นำส่งคลัง ถ้าขาดทุนก็ต้องตั้งงบประมาณชดใช้ ให้เพื่อ
ให้จำนวนทุนคงมีเท่าที่กำหนดไว้.

เงินสำรองอีกรายหนึ่งที่กระทรวงการคลังอาจหยิบยืมใช้ก่อนได้
ก็คือ เงินสำรองในกรณีฉุกเฉินซึ่งมีจำนวน ๑๒๐,๐๐๐ ปอนด์
กระทรวงการคลังอาจจ่ายเงินจำนวนนี้ได้ในกรณีจำเป็นแล้วให้เจ้า
กระทรวงผู้ได้รับเงินไปนั้นตั้งงบประมาณชดใช้ในขั้นหน้า.

การรับจ่ายเงินในบัญชีสำรองทั้งสองนี้อยู่ในมือเจ้าพนักงานจ่าย
เงินและอธิบดีกรมตรวจและกรมสารบัญชีต้องตรวจสอบเสนอรายงาน
ต่อรัฐสภาประจำปี กรมการการรายจ่ายต้องพิจารณารายงานนี้ก่อน
พิจารณางบประมาณประจำปีขอตั้งเงินชดใช้.

นอกจากเงินสำรองทั้งสองนี้แล้ว เจ้าพนักงานจ่ายเงินรับฝาก
เงินที่กรมต่าง ๆ ได้รับและยังไม่ต้องการจ่ายทันที ซึ่งรวมกันแล้ว
ก็เป็นจำนวนมากอยู่ กระทรวงการคลังอาจยืมเงินนี้จ่ายก่อน เมื่อ
สิ้นปีจึงชำระบัญชีกันก็ได้.

บทที่ ๘

เงินกู้ - แบงก์ออฟอิงแลนด์

กระทรวงการคลังทำบัญชีเงินกู้เสนากรัฐสภาประจำปี แสดงรายการยอกหนี้สินทั้งหมด จำนวนต้นเงินกู้ที่ไม่มีกำหนดเวลาใช้คืน จำนวนต้นเงินกู้ที่มีกำหนดเวลาใช้คืน และหนี้สินอื่น ๆ ประมาณราคาทรัพย์สินของประเทศทั้งสิ้นและจำนวนเงินคงคลัง. อีกตอนหนึ่งแสดงจำนวนรายจ่ายทั้งสิ้น เกี่ยวกับการชำระหนี้ซึ่งจ่ายจากเงินแผ่นดิน และการชำระหนี้เงินกู้อื่น ๆ.

เงินกู้ซึ่งไม่มีกำหนดเวลาชำระต้นเงินคืนนั้น ในชั้นเดิมมุ่งหมายถึงดอกเบี้ยว่าจะจ่ายจากรายได้แผ่นดินซึ่งเป็นภาษีอากรและอื่นๆ ตลอดไป ทั้งนี้ย่อมเป็นการยังความมั่นใจแก่ผู้ให้กู้ว่าจะได้ดอกเบี้ยจากเงินที่ให้กู้ขึ้นเสมอ แต่ภายหลังผู้ให้กู้เข้าใจว่ามุ่งหมายถึงต้นเงินว่าไม่มีกำหนดชำระ และเนื่องจากรัฐบาลมีฐานะมั่นคงคงจะไม่ขาดส่งดอกเบี้ย.

เงินกู้ซึ่งมีกำหนดเวลาใช้คืนนั้นต้องแจ้งเมื่อทำการกู้ โดยแน่นอนว่าจะใช้คืนเมื่อใด ทั้งนี้เพราะกำหนดเวลาใช้คืนเงินคืนนั้นย่อมเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับกำหนดอัตราดอกเบี้ยราคาออกเงินกู้และราคาซื้อขายกันในภายหลัง.

ผู้ดำเนินการเกี่ยวกับเงินกู้ขึ้นเป็นคณะกรรมการ มีประธาน
รัฐสภาสามัญ รัฐมนตรีการคลัง มาสเตอร์ออฟเดอะโรลส์ (Master
of the Rolls ตำแหน่งผู้พิพากษาชั้นหัวหน้าคนหนึ่งในศาลอุทธรณ์)
ลอร์ดช็ฟยัสติซ (Lord Chief Justice หัวหน้าผู้พิพากษาศาล
ล่างคนหนึ่งและมีฐานะรองจากอธิบดีศาลฎีกาลงมากับเป็นผู้พิพากษา
โดยตำแหน่งในศาลอุทธรณ์) สมุหบัญชียุใหญ่ชานเซอร์รี่คอร์ต (Chancery
Court) ประธานกรรมการและรองประธานกรรมการแห่งแบงก์ออฟ
อิงแลนด์. โดยปกติงานซึ่งกรรมการจะต้องอำนวยความสะดวก
กระทรวงการคลังและอธิบดีกรมตรวจและกรมสารบัญชียุเป็นผู้ดำเนินการ
ตามคำสั่งของรัฐมนตรีการคลัง.

วิธีชำระต้นเงินกู้ขึ้นมีทุนสำรองสองทุน เรียกว่าทุนสำรองลดหนี้
เงินกู้เดิมบัญชีหนึ่ง ทุนสำรองลดหนี้เงินกู้ใหม่อีกบัญชีหนึ่ง. เงินที่
ทบชนทุนสำรองลดหนี้เงินกู้เดิมนั้นมีกฎหมายบัญญัติว่า ในปีใด
ปรากฏว่าเงินที่คลังไ้รับสูงกว่าจำนวนที่คลังจ่ายแล้ว ให้ใช้เงินนั้น
ชำระต้นเงินกู้ เว้นไว้แต่จะได้อำหนดเป็นอย่างอื่น. กรรมการจ่ายเงิน
ขอถอนหรือเงินกู้ แล้วเพิกถอนถอนหรือเงินกู้จำนวนนั้นซึ่ง
เป็นการลดหนี้สินของประเทศ. เงินสำรองลดหนี้เงินกู้ที่เคยจ่ายเป็น
เงินจ่ายลงทุนและให้เมืองชนบางเมืองก็มี.

ส่วนทุนสำรองลดหนี้เงินกู้ใหม่นั้นได้เงินมาสมทบจากเงินซึ่ง
ได้ตั้งงบประมาณให้จ่ายเป็นเงินชำระต้นเงินและค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับเงินกู้
แต่เมื่อสิ้นปีปรากฏว่าไม่จำเป็นต้องจ่าย เนื่องจากเหตุบางประการ เช่น

ตามสัญญาที่มีกำหนดว่าจะใช้เงินเมื่อใด แต่โดยที่กิจการซื้อ
พันธบัตรหรือเงินกู้ได้ราคาต่ำกว่าเมื่อออกจำหน่ายมีกำไรก็นำเงินนั้น
ทบขึ้นในบัญชีเงินสำรองลดหนี้เงินกู้ใหม่เป็นต้น. รัฐบาลเคยกดทบ
เงินขึ้นบัญชีบ่อย ๆ ทั้งนี้เป็นเพราะในการทำงบประมาณประจำปี
แลเห็นว่ามียาจ่ายทางอันสำคัญกว่าการชำระหนี้เงินกู้ตามวิธีนี้.

การชำระหนี้เงินกู้ทั้งต้นเงินและดอกเบี้ย ทำทางธนาคารคือ
แบงก์ออฟอิงแลนด์และแบงก์ออฟไอร์แลนด์ โดยจ่ายค่าช่วยการ
ให้ตามอัตราซึ่งกฎหมายกำหนดไว้. ธนาคารทั้งสองแห่งมีสมุด
ทะเบียนรายนามผู้ให้กู้ เมื่อทำการซื้อขายกันก็มาขอแก้ทะเบียนนาม
เจ้าของยังธนาคาร.

แบงก์ออฟอิงแลนด์ไม่มีอำนาจให้รัฐบาลกู้ยืมเงิน โดยเหตุนี้เมื่อ
อนุมัติงบประมาณประจำปี จึงต้องบัญญัติเงินเอาไว้ด้วยว่า ถ้าหาก
รายได้ประจำปีไม่พอกับรายจ่ายแล้ว อนุมัติให้ธนาคารจ่ายทดรองไปชั่ว
คราวได้ ธนาคารนี้เป็นธนาคารที่รัฐบาลฝากเงินไว้ รัฐบาลอนุญาตให้ออก
พันธบัตรโดยมีเงินโอนไปบางอย่าง ก็ต้องให้เงินพิเศษแก่รัฐบาล และ
ทำการจำหน่ายเงินปลั๊กแทนรัฐบาลด้วย.

บทที่ ๘

บัญชีเงินพิเศษต่าง ๆ

บัญชีต่าง ๆ ที่ได้นำมาแล้วนั้นเป็นบัญชีที่เกี่ยวข้องกับรัฐบาลโดยตรง คือเป็นบัญชีรายรับและรายจ่ายเงินแผ่นดิน นอกจากนี้รัฐบาลยังได้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับประชาชนและเทศบาลด้วย และรับผิดชอบการจ่ายเงินจากเอกชนหรือให้กู้เงิน หรืออื่น ๆ บัญชีเหล่านี้เป็นบัญชีอิสระ ไม่เกี่ยวกับงบประมาณประจำปีและโดยปกติมีคณะกรรมการดำเนินการเป็นราย ๆ ส่วนค่าใช้จ่ายนั้นตั้งงบประมาณประจำปี ขอกล่าวเฉพาะแต่ที่สำคัญ ๆ เพื่อเป็นตัวอย่างดังต่อไปนี้.

บุคคลซึ่งระบุในบัญชีต่อท้ายพระราชบัญญัติว่าด้วยเงินกู้การโยธาอากรู้เงินจากคณะกรรมการเงินกู้สำหรับการโยธาทามเงินในเขตกำหนดไว้ เงินที่ให้แก่เป็นเงินที่รัฐสภาได้อนุมัติแล้ว หน้าที่ของกรรมการมิว่าการก็ต้องมีหลักฐานเพียงพอ กำหนดอัตราดอกเบี้ย จำหน่ายทรัพย์สินไว้เป็นประกัน ส่วนค่าใช้จ่ายของกรรมการมีงบประมาณประจำปีอนุมัติอีกส่วนหนึ่งต่างหาก.

เงินกู้เทศบาลนั้นกรรมการจัดการเงินกู้ของประเทศเป็นผู้ดูแล แต่อำนาจการให้กู้หรือไม่ด้วยเหตุผลอย่างใดนั้น มีกรรมการชุดหนึ่งเป็นผู้พิจารณา เมื่อเงินให้กู้ขาดสูญก็ต้องตั้งงบประมาณประจำปีชดเชยให้ ถ้าหนี้สินถึงลงจำหน่ายว่าขาดสูญกลับได้รับเงินคืนมาก็ต้องนำส่งคลัง.

ตัวอย่างงบประมาณ

หมวด ๔ หมู่ ๕

การศึกษา

ลอนดอนมิวเซียม

ตอนที่ ๑. งบประมาณจำนวนเงินขอตั้งประจำปีเพียง ๓๑ มีนาคม ค.ศ. ๑๙๓๖ เป็นเงินเดือนและค่าใช้จ่ายรวมเงินอุดหนุนสำหรับ ลอนดอนมิวเซียม, ตำบลเลนแคสเทอร์เฮาส์.

ห้าพันหกร้อยห้าปอนด์

ตอนที่ ๒ งบประมาณนียกเป็นประเภทซึ่งทรัพย์สินแห่งลอนดอนมิวเซียมจะเป็นผู้รับผิดชอบ.

	๑๙๓๕	๑๙๓๖	เพิ่ม	ลด
	ปอนด์	ปอนด์	ปอนด์	ปอนด์
ก. เงินเดือน ฯลฯ	๓,๕๐๕	๓,๕๕๐		๔๕
ข. ค่ารวม	๒,๕๒๕	๒,๕๕๐	๒๕	
ค. ค่าซื้อสิ่งของสำหรับพิพิธภัณฑ์ (เงินอุดหนุน) *	๑๒๕	๑๐๐	๒๕	
ง. ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	๖๓๐	๕๗๕	๕๕	
รวม	๖,๖๘๕	๖,๖๑๕	๑๕๕	๔๕
จ. หักเงินช่วยราชการ	๑,๐๘๐	๑,๐๕๐	—	๓๐
ยอดตั้งงบประมาณ	๕,๖๐๕	๕,๕๖๕	๑๕๕	๑๒๕

คงเพิ่ม ๓๐ ปอนด์

* รายงานในยอดเงินอุดหนุนจะต้องมีรายการละเอียดให้อธิบดีกรมตรวจและกรมสารบัญชีตรวจสอบ เงินที่เบิกไปจ่ายไม่หมดใน

ยอดรายจ่ายเกี่ยวกับราชการส่วนนี้

ประมาณดังนี้ :-

จำนวนประมาณข้างต้น

ประมาณรายจ่ายซึ่งจ่ายทางงบอื่นเกี่ยวกับ
ราชการส่วนนี้ :-

กรมตรวจและกรมสารบัญชี หมวด ๑

หมู่ ๔

สถานราชการ เครื่องตกแต่งสถานที่

เชื้อเพลิง แสงสว่าง ฯลฯ หมวด ๗ หมู่ ๑

,, ,, ,, หมวด ๗ หมู่ ๒

ค่าจ้างกองหมวด ๗ หมู่ ๑๒

ค่าเครื่องพิมพ์หมวด ๗ หมู่ ๑๓ :-

แบบพิมพ์ สมุด ฯลฯ

อื่น ๆ

บ้านาญ ฯลฯ หมวด ๘ หมู่ ๔

รวมรายจ่าย

รายรับเกี่ยวกับราชการส่วนนี้ประมาณดังนี้ :-

เงินช่วยราชการ

๑๙๓๕	๑๙๓๕
ปอนด์	ปอนด์
๖,๖๘๕	๖,๖๑๕
๒๒	๒๗
๔,๕๘๕	๖,๖๑๕
๕๕๐	๗๗๐
๑,๘๑๐	๑,๘๑๐
๖๐	๖๕
๑๐	๑๐
๕๔	๕๘
๑๓,๗๘๑	๑๕,๙๗๐
๑๐๘๐	๑,๐๔๐

ตอนที่ ๓.

รายละเอียดของรายการข้างต้น

ก. เงินเดือน ฯลฯ			๑๙๓๕	๑๙๓๔
จำนวนคน			ปอนด์	ปอนด์
๑๙๓๔	๑๙๓๕			
๑	๑	ผู้รักษาและเลขานุการ ป. ๑,๐๕๘	๑,๐๕๑	๑,๐๔๔
๑	๑	ผู้ช่วย ป. ๓๓๗-๕๘๓	๓๔๒	๕๐๙
๑	๑	,, (หญิง) ป. ๓๑๓-๕๐๔	๓๗๘	๓๕๖
๑	๑	ผู้ช่วยเป็นเวลาและปาฐก	๑๖๘	๑๖๕
๑	๑	เสมียน ป. ๙๓-๒๗๗	๒๖๓	๒๔๗
๑	๑	คนเฝ้าบ้าน สัปดาห์ละ ๔๗ ชั่วโมง		
		๖ เปนซ์ ถึง ๕๕ ช. ๖ ป.	๑๓๗	๑๓๓
๑	๑	คนใช้ สัปดาห์ละ ๔๕ ช. ๑๑ ป.		
		ถึง ๖๑ ช. ๕ ป. ผะเพาะตัว	๑๕๗	๑๕๖
๑	๑	คนเฝ้าบ้านและเก็บหนังสือ		
		๔๕ ช. ๖ ป. ถึง ๕๕ ช. ๖ ป.	๑๓๗	๑๓๓
๑	๑	คนเย็บผ้าและซ่อมเสื้อผ้า		
		๓๙๗ ๙๗. ถึง ๔๗๗. ๖๗.	๑๑๗	๑๐๙
๑	๑	คนรักษาห้องรับแขกของหญิง ๓๒๗.	๘๐	๗๘
๑	๑	ชวเลขชั่วคราว	๑๔๑	๑๓๓
๕	๕	คนรักษาความสะอาด (หญิง)	๓๖๖	๓๖๐
		เงินเพิ่มค่าทำกรนอกเวลา	๓๖	๓๕
		ค่าประกันอนามัยส่วนผู้จ้างจ่าย	๓๒	๓๒
๑๖	๑๖	รวมเงินเดือน	๓,๔๐๕	๓,๔๙๐

ข.
สำรวจ.

	๑๙๓๕	๑๙๓๔
	ปอนด์	ปอนด์
ค. ค่าซื้อของสำหรับพิพิธภัณฑ์ (เงินอุดหนุน) เป็นค่าซื้อสิ่งของสำหรับพิพิธภัณฑ์และค่า ใช้จ่ายอื่นในการนั้น คือค่าขน ค่าเดินทาง ฯลฯ	๑๒๕	๑๐๐
ง. ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด		
ค่าทำบัญชีสิ่งของ, ภาพถ่าย, ภาพโปสตการ์ต	๒๕๐	๒๐๐
ค่าเดินทาง	๘๐	๘๐
ค่าขี้น้ำมันและค่าสิ่งของแสดงในพิพิธภัณฑ์	๑๑๕	๑๑๐
ค่าซ่อม ฯลฯ สิ่งของแสดงในพิพิธภัณฑ์	๕๐	๕๐
โทรศัพท์	๙๕	๙๕
ค่าเช่าเก้าอี้ ฯลฯ เกี่ยวกับการมีดนตรี	๔๐	๔๐
รวมค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	๖๓๐	๕๗๕
จ. เงินช่วยราชการ		
รายรับจากค่าเช่าอาคารแสดง	๗๘๐	๗๘๐
ค่าขายบัญชีสิ่งของ ภาพถ่าย และรูป โปสตการ์ต	๓๐๐	๓๐๐
รวมเงินช่วยราชการ	๑,๐๘๐	๑,๐๘๐

ใบแนก ๒.

บัญชีเงินเบิกจ่ายที่ตรวจรับรองแล้ว

หมวด ๔ หมู่ ๕

บัญชีเงินเบิกจ่ายปี ค.ศ. ๑๙๓๓

ลอนดอนมิวเซียม

บัญชีเงินจ่ายประจำปีเพียงวันที่ ๓๑ มีนาคม ค.ศ. ๑๙๓๔
 เทียบกับจำนวนเงินอนุญาตเป็นเงินก้อนและค่าใช้จ่ายรวมทั้งเงิน
 ออกหนุนสำหรับลอนดอนมิวเซียม ค่าปลแลนแคสเคอร์เฮาส์.

รายการ	อนุญาต	จ่ายจริง	รายจ่ายเทียบกับ งบประมาณอนุญาต	
			น้อยกว่า อนุญาต	มากกว่า อนุญาต
ก. เงินเดือนและเงินเพิ่มพิเศษ	ปอนด์ ๓,๔๒๑	ปอนด์ ๓,๔๓๒.๕.๓	ปอนด์	ปอนด์ ๑๑.๕.๓
ข. ค่ารวม	๒,๔๕๐	๒,๓๖๓.๒.-	๘๖.๑๘.-	-
ค. ค่าซื้อสิ่งของสำหรับพิพิธภัณฑ์ (เงินอุดหนุน)	๕๐	๕๐.-.-	-	
ง. ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	๕๗๕	๖๓๘.๑๘.๘		๖๓.๑๘.๘
	๖,๔๘๖	๖,๔๘๔.๗.-	๘๖.๑๘.-	๗๕.๕.-
			งบประมาณสูงกว่า จ่ายจริง ป. ๑๑.๑๓.-	
หัก	ประมาณ	รับจริง		
จ. เงินช่วยราชการ	๑,๐๔๐	๑,๐๓๕.๑๐.๓	เงินช่วยราชการรับต่ำ กว่าประมาณ ป. ๔.๘.๘	
คงจ่ายจริง	๕,๔๕๖	๕,๔๔๘.๑๖.๘		

คงเป็นจำนวนเงิน
เหลือส่งคลัง ป. ๗.๓.๓

คำชี้แจงเหตุรายจ่ายต่างกับงบประมาณ

ง. เนื่องจากค่าขนส่งและประกันภาพที่ยืมมาแสดงเป็นพิเศษ

รายละเอียดรายรับ	ประมาณ ปอนด์	รับจริง ปอนด์
ค่าเช่าอาคารแสดง	๘๒๐	๗๘๕.๒.๑
ค่าขายบัญชีสิ่งของ (ป. ๑๕๙.๙.๘)		
ไปสค์การ์ด (ป. ๘๐.๑๕.๖)		
รูปถ่าย (ป. ๕.๑.๖)		
กระจกฉายภาพ (ป. ๐.๑๗.๖)	๒๒๐	๒๔๖.๔.๒
เบ็ดเตล็ด	—	๔.๔—
	<u>๑,๐๔๐</u>	<u>๑,๐๓๕.๑๐.๓</u>

บัญชีเงินอุดหนุน

ยอดยกมาจากปี ๑๙๓๒	๘.๑๐.๖
เงินอุดหนุนปี ๑๙๓๓	<u>๕๐.๐๐.๐</u>
	๕๘.๑๐.๖
จ่ายในการแสดง	<u>๕๖. ๑.๐</u>
คงเหลือยกไปปี ๑๙๓๔	<u>๒.๐๙.๖</u>

๒๑ สิงหาคม ๑๙๓๔

อาร์.อี.เอ็ม. วิลเลอร์

เจ้าพนักงานรับผิดชอบ

ข้าพเจ้าได้ตรวจสอบบัญชีข้างต้นนั้นตามบทบัญญัติแห่งเอกซ
เชกเกอร์แอ็นท์ออกติกทีปาคเมนต์แอกต์ ๑๙๒๑ (กฎหมายว่าด้วย
กระทรวงการคลังและกรมตรวจเงินแผ่นดิน) แล้ว ข้าพเจ้าได้รับ
ข้อความและคำชี้แจงตามที่ข้าพเจ้าต้องการ ข้าพเจ้ารับรองว่าตามที่
ข้าพเจ้าได้ตรวจสอบนั้นข้าพเจ้าเห็นว่าบัญชีเหล่านั้นถูกต้อง.

ย.ช. อับคอตต์

อธิบดีกรมตรวจและกรมสารบัญชี.

คำนำ

ท่านบิดาข้าพเจ้าได้เคยรับราชการในกระทรวงพระคลังมหา
สมบัติ ท่านได้พยายามอบรมบุตรไปในทางการคลัง โดยหวังว่าเมื่อ
เติบโตใหญ่ก็จะได้ประกอบการทำงานหาเงินในทางนั้น การอบรมของ
ท่านโดยมากเป็นไปในเชิงชักนินายให้ผู้ฟังสนใจ แต่ในนินายนั้น
มีความหมายเกี่ยวไปถึงวิชาการเรียนเสมอ คำสอนของท่านซึ่ง
ข้าพเจ้าได้เคยรับมาทั้ง ๒๐ ปีเศษแล้วยังคงอยู่ในความทรงจำของ
ข้าพเจ้าเป็นส่วนมาก เช่นเรื่องการบัญชี ท่านสอนไม่ให้ใช้ยางลบ ถ้า
เขียนผิดก็ให้ฆ่าตัวที่ผิดออกเสีย แล้วจึงลงชอาก่ากัในตอนที่ผิดแก้
กันเป็นต้น ในขณะที่ข้าพเจ้ายังเป็นเด็กอยู่ก็ไม่สู้สนใจในเรื่องนี้นัก
เพราะถ้าเขียนอะไรผิดก็ใช้ยางลบ นี่กว่าที่กว่าที่จะขีดแก้ให้กระตาค
เลอะเทอะ ครั้นเมื่อประกอบการทำงานหาเงินจริง ๆ ไปได้แล้ว คำสอน
ของท่านจึงเป็นประโยชน์ยิ่งนัก เพราะฉะนั้นในการพระราชทาน
เพลิงศพท่านบิดา หนังสือที่พิมพ์ช่วยท่านผู้กรุณามาในงานนี้
ข้าพเจ้าจึงเลือกแต่งเรื่องซึ่งเกี่ยวกับการเงินของพระเดชพระคุณท่าน
บิดาผู้ล่วงลับไปแล้ว

การธนาคารที่แต่งขึ้นนี้ ข้าพเจ้ามิได้มีความประสงค์จะให้เป็น
ตำราเรียน ให้เป็นแต่เพียงหนังสือความรู้รอบตัวสำหรับท่านที่ใฝ่ใจ
ในเรื่องนี้ จึงได้พยายามเขียนให้ง่ายที่สุดเท่าที่จะทำได้ และเลือก
เฉพาะแต่ตอนที่ง่ายจริง ๆ มากล่าวเท่านั้น

อาภรณ์ กฤษณามระ

กรุงเทพ ฯ

พฤษภาคม ๒๔๘๐

อุทิศแด่

ท่านบิดาของข้าพเจ้า

การธนาคาร

๑

อันคำว่า “การธนาคาร” นั้นยังมีผู้ใดแปลได้แน่นอนจน
ชัดเจนว่าคืออะไร หลักวิชาและวิธีการของธนาคารเปลี่ยนแปลงเสมอ
ตามกาลสมัย ในประเทศต่าง ๆ ย่อมผิดเพี้ยนกันมากข้างน้อยข้าง
ในสยามการธนาคารเป็นสิ่งที่นับว่าใหม่ ประชาชนส่วนใหญ่ยัง
มีทราบดีว่าธนาคารเป็นหน่วยสำคัญของพาณิชย์ การของประเทศเพียง
ไร ที่ทราบกันก็เพียงแต่ว่าธนาคารเป็นสำนักงานสำหรับรับฝากเงิน
และให้กู้เงิน สักขีพระยานประกอบเรื่องนั้นไม่ยากที่จะนำมาให้ท่านเห็น
หากท่านเดินทางออกจากพระนครไปไม่ต้องไกลนัก ไปตามนาที่
จังหวัดธนบุรีใกล้ ๆ แลวันเอง แล้วถามชาวนาในแถบนั้นว่า เคยได้
ยินคำว่าธนาคารกันบ้างหรือเปล่า ท่านจะได้รับคำตอบว่า ตั้งแต่เขา
จำความได้ยังมีเคยได้ยินได้ฟังคำนี้เป็นส่วนมาก นี้ไม่เฉพาะแต่จะมี
ชาวไทยเพียงพันสองพันคนเท่านั้นที่มีเคยได้ยินคำว่าธนาคาร ผู้ไม่
เคยได้ยินคำนี้มีจำนวนเป็นหมื่นเป็นแสน ก็เมื่อแต่คำว่าธนาคารยังมี
คนที่ไม่เคยได้ยินมากมายเช่นนั้นแล้ว ท่านผู้ที่ทราบว่าธนาคารคือ
อะไรก็ย่อมมีจำนวนน้อยอยู่เองเป็นธรรมดา

ในบางประเทศธนาคารตั้งขึ้นตามกฎหมายบัญญัติที่รัฐบาลได้ออกไว้
โดยเฉพาะ ดังเช่นในสหรัฐอเมริกา แต่ในประเทศอังกฤษซึ่งเป็น

ตลาดการเงินที่สำคัญที่สุดมิได้ มีกฎหมายบัญญัติตั้งธนาคารไว้ว่าให้
มีหน้าที่อย่างไร อันจะยึดถือได้เป็นหลักฐานสำหรับดำเนินการได้
แน่นอน เมื่อสมัยประมาณร้อยปีเศษมานี้ธนาคารในอังกฤษมีอยู่
สามชนิดด้วยกัน คือมีธนาคารกลาง เรียกว่า แบงก์ออฟอิงแลนด์
เป็นบริษัทหุ้นส่วนได้รับสิทธิพิเศษเป็นธนาคารทำการรับและจ่ายเงิน
ของรัฐบาลแต่ผู้เดียว และมีสิทธิออกธนบัตรในลอนดอนได้ แม้ว่า
จะไม่มีกฎหมายให้สิทธิออกธนบัตรได้แต่ผู้เดียวก็จริงอยู่ แต่ตาม
ทางปฏิบัติการธนาคารนี้เป็นผู้ออกธนบัตรในลอนดอนแต่ผู้เดียวเท่านั้น
และมีกฎหมายห้ามมิให้ธนาคารอื่น ๆ ที่มีผู้ถือหุ้นเกินกว่าหกคนออก
ธนบัตรในประเทศอังกฤษ

นอกลอนดอนมีธนาคารย่อย ๆ เป็นอันมากซึ่งมีเจตประสงค์
ทำการค้าขายเพื่อหาผลประโยชน์ ในการให้กู้ยืม การให้กู้ยืม
เป็นการช่วยเหลือพาณิชย์การ เงินที่ให้กู้ยืมเป็นธนบัตรที่ธนาคาร
เหล่านั้นเป็นผู้ออก ส่วนมากมิใช่เป็นเงินตราของประเทศ ธนาคาร
เหล่านั้นเริ่มขึ้นจากสิ่งนี้ในชนบทนั้น ๆ ผู้มีทรัพย์สินเหล่านั้นให้ผู้อื่น
ยืมเงิน และวิธีให้กู้ยืมนั้นมีได้ขายเป็นเงินตราของประเทศให้ผู้ที่รับ
ไป แต่จ่ายเป็นค่าให้ผู้ที่แทนตัวเงินสด ในเวลานั้นมีความสัญญา
ว่าผู้ออกตัวจะใช้เงินให้แก่ผู้ที่นำตัวมาขอรับเงิน ผู้ที่นำตัวมา
ขอของและใช้จ่ายตามที่ต้องการแทนเงินตราของประเทศ การให้กู้
โดยออกตัวนี้ ผู้ออกตัวได้รับผลประโยชน์อย่างงาม คือออกเวลา
ที่ยังไม่มีผู้นำตัวมาขึ้นเป็นเงินตรา ผู้ออกตัวได้รับผลประโยชน์โดย
ไม่ต้องลงทุนเป็นเงินสดเลย

นอกจากธนาคารสองประเภทที่กล่าวข้างบนนี้ คือธนาคารกลาง
กับธนาคารในชนบทแล้ว ในลอนดอนยังมีธนาคารอีกชนิดหนึ่งซึ่ง
ให้กู้ยืมโดยรับหลักทรัพย์เป็นประกัน ธนาคารเหล่านี้พวกช่างทอง
เป็นผู้ริเริ่มขึ้น ในสมัยเมื่อประมาณสามร้อยยี่สิบเศษมานี้ ผู้มีเงินและ
ของมีค่า เมื่อเห็นว่าเก็บของและเงินนั้นไว้ที่บ้านเป็นการไม่ปลอดภัย
มักนำไปฝากไว้กับพวกช่างทอง เพราะตามธรรมดาช่างทองมีที่อื่น
มันคงแข็งแรงสำหรับเก็บทองและของมีค่าต่าง ๆ เมื่อเช่นนั้นจึงนิยม
กันว่า ถ้ามีเงินที่ยังไม่ต้องการใช้ ในทันทีทันใดแล้วก็นำไปฝากไว้กับ
ช่างทองโดยมีข้อตกลงว่าจะมารับคืนในวันนั้น ๆ เมื่อทราบกำหนด
แน่นอนว่าวันนั้น ๆ เจ้าของเงินจึงมาขอรับเงินคืน ช่างทองก็อาจจ่าย
เงินที่รับฝากไว้ใหญ่ เพื่อแสวงหาผลกำไรได้ เพื่อเป็นหนทางนำให้ มี
ผู้นำเงินที่ยังไม่ต้องการใช้จ่ายมาฝากมากขึ้น ช่างทองจึงคิดดอกเบี้ย
ให้แก่ผู้นำเงินมาฝากเป็นค่าช่วยการไต่อย่างเล็กน้อย ดอกเบี้ยที่คิด
ให้แก่ผู้ฝากนั้นย่อมต่ำกว่าดอกเบี้ยที่คิดเอาจากผู้กู้ เมื่อการนำเงินฝาก
ที่ช่างทองแพร่หลายขึ้น จำนวนเงินที่รับฝากไว้ มีมากพอที่นำวิธี
ดำเนินการใหม่มาใช้ได้ กล่าวคือ รับฝากเงินซึ่งผู้ฝากจะถอนคืนได้
ทุกเมื่อตามต้องการโดยไม่ต้องกะกำหนดวันถอนไว้ ทั้งนี้เพราะผู้ฝาก
ทุก ๆ รายย่อมไม่ถอนเงินฝากนั้นพร้อมกันทั้งหมดในวันเดียวกัน อาจ
มีผู้ถอนสลับราย แต่อีกห้าสิบหกสิบรายยังไม่ถอน เช่นนี้เงินที่ฝากไว้
สำหรับถอนใดทีหนึ่งก็ยังมีเหลือเพียงพอที่จ่ายให้กู้ยืมหาผลประโยชน์
ได้ อีกเหมือนกันกับเงินฝากที่มีกำหนดวันถอน นี่เป็นข้อเกิดของบัญชี

กระแสนรายวัน ใช้แต่เท่านั้น การถอนเงินที่ฝากโดยผู้ฝากถอนได้
ทันทีนั้น ผู้ฝากยอมไม่ถอนครั้งเดียวเต็มจำนวนที่ฝากไว้ทุกรายไป
บางรายอาจถอนแต่เพียงส่วนหนึ่งตามแต่ต้องการมากหรือน้อย ดังนั้น
จึงได้เริ่มมีวิธีออกไปส่งถอนเงินขึ้น ใบสั่งนี้เป็นข้อเกิดของเช็คซึ่งเรา
ใช้กันอยู่จนทุกวันนี้ วิธีดำเนินการของช่างทองในการรับฝากและให้
กู้เงินก็คือส่วนหนึ่งของการธนาคารของสมัยปัจจุบันนี้

ต่อจากนั้นมากมีธนาคารตั้งขึ้นโดยกระทำให้หน้ารับฝากเงินอย่าง
พวกช่างทองเช่นนั้นขึ้น แต่มีได้จำกัดการหาผลประโยชน์แต่เพียงให้
เงินกู้เท่านั้น ยังได้ทำประโยชน์อย่างใหญ่หลวงโดยช่วยเหลือ
พาณิชย์การ กสิกรรม และหัตถกรรมอีกด้วย

เมื่อประมาณยี่สิบปีเศษ มาเอง ที่การธนาคารใน อังกฤษได้
เปลี่ยนแปลงจากสภาพเดิมในเรื่องการออกธนบัตร คือได้มีกฎหมาย
ออก อนุญาตให้ คณะแพะ แบงก์ ออฟอิงแลนด์เท่านั้น ที่ออกธนบัตรใน
อังกฤษได้ ธนาคารอื่น ๆ ออกธนบัตรก็เช่นในสมัยก่อน ๆ มิได้

ในสมัยนี้การค้าขายระหว่างประเทศเจริญขึ้น สินค้าของ
ประเทศหนึ่ง ๆ ได้ส่งไปจำหน่ายในประเทศอื่น เมื่อเช่นนั้นประเทศที่
สั่งของมาจากต่างประเทศต้องส่งเงินไปใช้ค่าสินค้านั้น การโอนเงิน
นี้โดยมากธนาคารเป็นผู้รับทำ

ตามที่กล่าวโดยย่ออย่างมาข้างบนนี้ จะเห็นได้ว่าธนาคาร
คือบุคคลหรือบริษัทที่ ได้รับอนุญาตจากรัฐบาลออกธนบัตร หรือที่
รับฝากเงินของผู้อื่น และจ่ายเงินนั้นตามคำสั่งของผู้ฝากซึ่งเรียกกัน
ว่าเช็ค หรือรับโอนเงินไปจ่ายทางต่างประเทศ

ในสยามมีพระราชบัญญัติขังไว้ว่าธนาคารคืออะไร ธนาคาร
แยกออกเป็นสองชนิด ชนิดหนึ่งคือธนาคารรับฝากเงิน ซึ่งหมายถึง
บุคคล หุ้นส่วนสมาคมหรือบริษัทมีสำนักงานกิจการค้าขายที่เขต
เศรษฐกิจโดยรับฝากหรือเก็บจากผู้อื่น ซึ่งเงินอันผู้รับเศรษฐกิจอาจจ่าย
หรือส่งไปที่อื่นโดยวิธีใช้ตราพดหรือเช็คหรือคำสั่ง อีกชนิดหนึ่ง
เรียกว่าธนาคารแลกเงิน คือ บุคคล หุ้นส่วน สมาคม หรือบริษัท
ซึ่งออก ซอและขายตัวแลกเงิน และหรือส่งเงินไปต่างประเทศเอง
โดยจดหมายหรือโทรเลข ธนาคารนั้นเรามักเรียกกันว่าแบงก์ ซึ่ง
เป็นคำอังกฤษ ศัพท์ธนาคารเพิ่งใช้กันมากในเวลาไม่กี่ปีมานี้เอง
แม้แต่ธนาคารของไทยเราเอง ยังจดทะเบียนชื่อไว้ว่า “บริษัทแบงก์
สยามกัมมาจล ทนจำกัต” ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ขณะที่ตั้งธนาคาร
คือเมื่อ ๓๐ ปีมาแล้ว คำว่าธนาคารยังมีได้นำมาใช้กันแพร่หลาย
ธนาคารโดยมากรับทำทั้งหน้าที่ธนาคารรับฝากเงินและธนาคารแลก
เงิน นอกจากรับฝากเงินและรับแลกเงินธนาคารยังทำหน้าที่อื่น ๆ อีก
หลายอย่างหลายประการ

หน้าที่สำคัญ ๆ ของธนาคารมีดังนี้คือ รับฝากเงินของบุคคล
ห้างร้านสมาคม ฯลฯ ในประเภทกระแสรายวันและประเภทฝากประจำ
ให้กู้ยืมเงิน รับโอนเงินจากสาขาของธนาคารแห่งหนึ่งไปจ่ายที่สาขา
อีกแห่งหนึ่งภายในประเทศ ออกเลตเตอร์ออฟเครดิตสำหรับผู้เดิน
ทางไปต่างจังหวัด รับโอนเงินจากประเทศหนึ่งไปยังอีกประเทศหนึ่ง
ออกเลตเตอร์ออฟเครดิตสำหรับผู้เดินทางไปต่างประเทศ ออกเช็ค

สำหรับผู้เดินทาง ^๕ซื้อขายเงินตราต่างประเทศ ออกเลตเตอร์ออฟเครดิต
 สำหรับ ^๖สิ่ง ^๕ซื้อสินค้า ให้เข้า ^๖สำหรับเก็บของมีค่า และช่วยเหลือการ
 ค้าขาย โดยรับซื้อตัวแลกเงินและให้ความสะดวกในการค้าขายทั่ว ๆ ไป
 ส่วนหน้าที่สำคัญของธนาคารกลาง หรือธนาคารชาตินั้นนี้มีการออก
 ธนบัตรด้วยอีกประเภทหนึ่ง ซึ่งในสยามธนาคารชนิดนี้ยังไม่มี
 รัฐบาลเป็นผู้ออกธนบัตร

ต่อไปนี้จะได้อธิบายพอเป็นสังเขป ถึงวิธีปฏิบัติกิจการของธนาคาร
ในหน้าที่อันเกี่ยวกับบุคคลซึ่งมาทำการติดต่อกับธนาคาร

เมื่อผู้ใดประสงค์จะเปิดบัญชีกระแสรายวัน ซึ่งบางทีเรียกกัน
ว่า บัญชีเดินสะพัด ผู้ที่ขอเปิดบัญชีต้องมีผู้แนะนำรับรองต่อธนาคาร
ว่า ตนเป็นผู้ที่ธนาคารสมควรเปิดบัญชีกระแสรายวันให้ ผู้ที่
แนะนำต้องเป็นผู้ที่ธนาคารรู้จักหรือเป็นผู้ที่มีหลักฐานดี เมื่อธนาคาร
ยอมรับเปิดบัญชีให้แล้ว ผู้ฝากนำเงินมายังธนาคาร จำนวนเงินที่
นำฝากครั้งแรก เมื่อเปิดบัญชีต้องมีจำนวนไม่น้อยกว่าจำนวนเงินที่
ธนาคารกำหนดไว้ ทั้งนี้เพราะการดำเนินการบัญชีกระแสรายวันนั้น
ธนาคารมีภาระที่ต้องทำมาก และยังต้องออกฟอร์มเช็คให้แก่ผู้ฝาก
สำหรับสั่งจ่ายเงินโดยมิได้คิดราคาค่าเช็คนั้น จำนวนเงินที่นำส่ง
ครั้งแรกจึงกำหนดไว้พอสมควรที่ธนาคารจะนำไปหมุนหาผลประโยชน์
ได้คุ้มค่าใช้จ่าย อนึ่งการที่ต้องการให้มีผู้แนะนำรับรองในการเปิด
บัญชีก็เพื่อให้เป็นที่พอวางใจได้ว่าผู้ฝากเงินเป็นผู้ที่มีหลักฐาน เมื่อ
ได้รับสมุดเช็คไปแล้วจะไม่ออกเช็คสั่งจ่ายเงินโดยไม่มีเงินฝากพอเพียงกับ
จำนวนเงินของเช็คซึ่งจ่ายไป อันจะเป็นภัยต่อการใช้จ่ายเช็คใน
ท้องตลาด และเสื่อมการนิยมใช้เช็ค

ธนาคารจะมอบสมุดฝากเงินให้ผู้ให้นำเงินมาฝาก ผู้ฝากต้อง
ตรวจสอบจำนวนเงินลงในสมุดฝากเงินนั้นทั้งในต้นข้อและปลายข้อ ถ้าใบ

ฝากเงินนั้นมิใช่แต่ที่สำคัญ ๆ เช่นชื่อผู้ฝาก จำนวนเงิน เป็นต้น
ผู้ฝากต้องลงนามกำกับทุก ๆ แห่ง เมื่อครบทุกฝากเงินเรียบร้อย

ธนาคารพาณิชย์ที่จำกัด

ธนาคารพาณิชย์ที่จำกัด

กรุงเทพ ฯ วันที่

กรุงเทพ ฯ วันที่

ได้รับเงินจาก

ได้รับเงินจาก

	บาท	สต.
ธนบัตร		
เหรียญบาท		
เหรียญสลึง,		
เหรียญสองสลึง		
สตางค์		
เช็ค		
.....		
รวม		

(อักษร) เงิน

	บาท	สต.
ธนบัตร		
เหรียญบาท		
เหรียญสลึง,		
เหรียญสองสลึง		
สตางค์		
เช็ค		
.....		
รวม		

(อักษร) เงิน

แล้ว มอบสมุดบันทึกพร้อมด้วยเงินให้แก่ผู้รับเงินของธนาคาร ผู้รับเงิน
ของธนาคารตรวจว่าจำนวนเงินที่นำส่งกับในใบฝากตรงกัน และวันที่
ที่เขียนลงนั้นถูกต้องหรือไม่ เมื่อเห็นเรียบร้อยดีแล้ว จึงประทับตรา
ชื่อธนาคารและวันที่รับเงินลงในใบฝากเงินเจ้าหน้าที่ของธนาคารลงนาม
รับเงินในใบฝากเงิน ธนาคารจะคืนสมุดฝากเงินให้แก่ผู้ฝาก ทันที

ใบฝากเงินใช้เป็นใบเสร็จรับเงินของธนาคาร ส่วนปลายข้อธนาคารก็
 ออกจากสมุด ฝากเงินและเก็บไว้สำหรับ เป็นหลักฐานรับเงินที่ธนาคาร
 ใบฝากเงินของธนาคารบางแห่งผู้ฝากต้องลงนามในใบฝากเงินนั้นด้วย
 การนำเงินฝากในคราวต่อ ๆ มา ก็ปฏิบัติอย่างเดียวกัน ใบเสร็จ
 รับเงินนั้นไม่ต้องเสียอากรแสตมป์ไม่ว่าจะเป็นใบรับเงินจำนวนเท่าใด
 เมื่อธนาคารได้รับเงินและเช็คบัญชีให้แล้ว ธนาคารจะขอตัวอย่าง
 ปลายข้อของผู้ฝากไว้สำหรับเทียบกับลายเซ็นเช็คและจดหมายที่จะ
 มีมายังธนาคารต่อไป โดยขอให้ผู้ฝากเซ็นชื่อลงใน บัตรหรือสมุด
 ลายเซ็นนามของผู้ฝากเงินของธนาคาร แล้วธนาคารจะมอบสมุดเช็ค
 ให้แก่ผู้ฝากเล่มหนึ่ง เพื่อใช้สำหรับสั่งจ่ายเงิน เช็คทุก ๆ ฉบับมี
 เลขหมายเฉพาะ และธนาคารมอบเช็คให้แก่ผู้ฝากสำหรับใช้
 เฉพาะผู้ฝากคนนั้น ๆ ไม่ประสงค์ให้ผู้ฝากคนหนึ่งนำเช็คของ
 ผู้ฝากอีกคนหนึ่งมาเขียนสั่งจ่ายเงิน เพราะฉะนั้นผู้ฝากไม่ควรยอมให้
 ผู้ฝากคนอื่น ๆ ขอเช็คซึ่งธนาคารมอบให้ตนโดยเฉพาะไปใช้เป็นอัน
 ขาด เพราะถ้าอนุญาตให้ ใช้แล้วอาจเกิดความเสียหายขึ้นได้ ถ้า
 ผู้ฝากคนใดไม่ใช้เช็คซึ่งธนาคารมอบให้ โดยเฉพาะไปนำเช็คของ
 ผู้อื่นมาใช้เขียนสั่งจ่ายเงินจากบัญชีของตนแล้ว ธนาคารมักไม่ยอม
 จ่ายเงินตามเช็คนั้น ผู้ฝากควรเก็บรักษาสมุดเช็คซึ่งธนาคารมอบให้
 ไว้ในที่ที่ปลอดภัย

เช็คคือตราสารซึ่งบุคคลคนหนึ่ง เรียกว่า “ผู้สั่งจ่าย” สั่ง
 ธนาคารให้ ใช้เงินจำนวนหนึ่ง เมื่อทวงถามให้ บุคคลอีกคนหนึ่ง หรือ

ให้ใช้ตามคำสั่งของบุคคลอีกคนหนึ่ง อันเรียกว่า “ผู้รับเงิน” หรือ
ให้ใช้เงินให้แก่ผู้ถือ และต้องมีรายการดังกล่าวต่อไปนี้คือ ๑. คำ
บอกชื่อว่าเป็นเช็ค ๒. คำสั่งอันปราศจากเงื่อนไขให้ใช้เงินอันเป็น
จำนวนแน่นอน ๓. ชื่อหรือยี่ห้อและสำนักของธนาคาร ๔. ชื่อหรือ
ยี่ห้อของผู้รับเงินหรือคำจกแจ้งว่าให้ใช้เงินให้แก่ผู้ถือ ๕. สถานที่
ใช้เงิน ๖. วันและสถานที่ออกเช็ค ๗. ลายมือชื่อผู้สั่งจ่าย ตราสาร
อันมีรายการขาดตกบกพร่องไปจากที่กล่าวไว้นี้ ไม่สมบูรณ์เป็นเช็ค
เว้นไว้แต่ ๑. สถานที่ใช้เงินมิได้แสดงไว้ในเช็ค ๒. เช็คไม่แสดง
ให้ปรากฏสถานที่ออกเช็ค ๓. ผู้สั่งจ่ายมิได้ลงวันออกเช็ค

ตัวอย่างเช็ค

เช็คที่ ๑๒๓๔๕๖

กรุงเทพ ฯ วันที่ ๑ เมษายน ๒๔๘๐

ธนาคารพาณิชย์ ทนจำกัด

แปดหมื่น
๕
สตางค์

จ่าย นายเขียว หรือผู้ถือ

เงินหนึ่งพันบาทถ้วน

เงิน ๑,๐๐๐ บาท นายขาว

ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าในขณะออกเช็คนั้น บุคคลที่เกี่ยวข้องเช็ค
มีอยู่ ๓ บุคคลด้วยกันคือ ผู้สั่งจ่ายเงิน (ผู้ออกเช็ค) ผู้จ่ายเงิน
(ธนาคาร) และผู้รับเงิน

การที่ธนาคารพิมพ์แบบฟอร์มเช็คมอบให้ผู้ฝากเงิน ก็เพื่อให้
ผู้ฝากใช้เช็คนั้นสำหรับสั่งจ่ายเงิน ไม่ต้องการให้ใช้แบบฟอร์มอย่าง

อันสั่งจ่ายเงิน การเขียนเช็คสั่งจ่ายเงินนั้นผู้ฝากเขียนตรอกวันที่ ชื่อผู้รับเงิน และจำนวนเงินลงในเช็ค

ผู้ออกเช็คต้องเขียนวันออกเช็ค ถ้าไม่เขียนธนาคารมักไม่ยอมจ่ายเงินตามเช็คนั้น และผู้ออกเช็คควรตรวจว่า วันที่ที่เขียนลงไปในนั้นถูกต้อง ข้อสำคัญที่ควรตรวจก็คือในเรื่องศักราช คือในตอนนั้น ๆ ของปีใหม่ผู้ออกเช็คมักจะเขียนศักราชผิด มักจะเผลอเขียนศักราชเก่าลงไป เช่นเขียนวันที่ ๑ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๘๐ เป็นวันที่ ๑ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๗๙ เพราะความเคยชินที่เขียนศักราช ๒๔๗๙ ครั้นในปีใหม่อีกยังเผลอเขียนศักราชเดิมอยู่ต่อไปอีก การเผลอเช่นนี้อาจทำให้ผู้รับเงินไปขอรับเงินจากธนาคารไม่ได้ เพราะธนาคารไม่จ่ายเช็คซึ่งนำมาขอเบิกเงินเมื่อพ้นกำหนดหกเดือนนับแต่วันที่ตั้งลงในเช็คนั้น วันที่ของเช็คถ้าผิดกับที่ผู้ออกเช็คต้องลงนามกำกับ ถ้าเช็คฉบับใดผู้ออกไม่ได้ลงวันที่ออกเช็ค ผู้ทรงเช็คโดยชอบด้วยกฎหมายทำการโดยสุจริตอาจวันตามที่ถูกต้องแท้จริงลงในเช็คนั้นได้ แต่เพื่อป้องกันความยากลำบากซึ่งอาจเกิดขึ้นได้ ในการเติมวันที่ลงในเช็ค ผู้ทรงเช็คควรคืนเช็คไปให้ผู้ออกเขียนวันออกเช็คเอง

ผู้ออกเช็คจะลงวันออกเช็คล่วงหน้าก็ได้ แต่ธนาคารไม่จ่ายเช็คจนกว่าจะถึงวันที่เขียนไว้ในเช็ค ผู้ที่ลงวันออกเช็คล่วงหน้าโดยตั้งใจแล้ว ย่อมมีความประสงค์ให้ผู้รับเงินนำเช็คไปเบิกเงินในวันหรือภายหลังวันที่ลงในเช็ค ไม่ต้องการให้เบิกเงินก่อนนั้น และ

การกระทำเช่นนั้นอาจเป็นเพราะข้อตกลงระหว่างผู้ออกเช็คและผู้รับเงิน ว่าต้องถึงกำหนดวันนั้น ๆ จึงจะรับเงินก็ได้ หรือเป็นเพราะผู้ออกเช็ค ไม่มีเงินพอที่จะจ่ายเช็คฉบับนั้นก่อนวันที่ตนได้เขียนลงไปในการเช็คก็ได้ อย่างไรก็ตามธนาคารไม่ยอมจ่ายเช็คซึ่งลงวันออกล่วงหน้า แม้ว่าผู้ออกมีเงินพอเพียงจ่ายเช็คนั้น ถ้าขึ้นจ่ายไปอาจทำให้ผู้ออกเช็คได้รับความเสียหายได้ คือหากจ่ายเงินตามเช็คนั้นไป เงินในบัญชีของผู้ออกเช็ค อาจมีเหลือไม่พอจ่ายเช็คฉบับอื่นซึ่งผู้ฝากได้ออกไปแล้ว และในที่สุดต้องคืนเช็คเหล่านั้นเพราะผู้ออกมีเงินไม่พอจ่าย

ผู้ออกเช็คอาจสั่งให้ธนาคารจ่ายเงินตามเช็คนั้นให้แก่ผู้ถือก็ได้ หรือให้แก่ผู้ใดผู้หนึ่งซึ่งใคร่ระบุชื่อไว้ก็ได้ ถ้าจ่ายให้ผู้ถือ ใคร ๆ ก็นำเช็คนั้นมาขอรับเงินได้ แต่ถ้าหากจ่ายให้แก่ผู้กระบวนนามไว้ในเช็คหรือตามคำสั่งผู้นั้นแล้ว ผู้รับเงินที่ผู้ออกกระบวนนามไว้ในเช็คต้องสลักหลังเสียก่อนจึงจะนำเช็คมาขอเบิกเงินจากธนาคารได้ นามผู้รับเงินนั้นจะต้องบ่งให้แจ่มแจ้งปราศจากข้อสงสัย การขีดฆ่าคำว่า “ผู้ถือ” เป็น “ตามคำสั่ง” หรือ “เฉพาะ” นั้น ผู้ออกเช็คไม่จำเป็นต้องลงนามกำกับคำที่ขีดแก้ ถ้าเขียนนามผู้รับเงินลงในเช็คแล้วขีดคำว่า “ผู้ถือ” ออกเสีย ก็หมายความว่าจ่ายเงินให้แก่ผู้รับเงินที่ปรากฏนามในเช็คหรือตามคำสั่งของผู้นั้น ผู้ออกจะเขียนเพิ่มเติมคำว่า “ตามคำสั่ง” ลงไปก็ได้ หรือไม่เขียนก็ได้ แต่การขีดฆ่าคำว่า “ตามคำสั่ง” หรือ “เฉพาะ” เปลี่ยนเป็น “ผู้ถือ” แล้ว ผู้ออกเช็คต้องลงนามกำกับคำที่ขีดแก้ นั้น ชื่อผู้รับเงินถ้ามี

ชิคแก ผู้สั่งจ่ายต้องลงนามกำกับ จำนวนเงินในเช็คต้องเขียนทั้ง
 ตัวเลขและตัวอักษร จำนวนที่เป็นตัวเลขและตัวอักษรต้องตรงกันเสมอ
 ถ้าผิดกันแล้วธนาคารมักคืนไปให้แกเสียให้ถูกต้อง ในบางครั้งบาง
 คราวถ้าธนาคารเห็นสมควรจ่ายเช็คเช่นนั้นแล้ว ก็จ่ายแต่เพียงจำนวน
 ที่น้อยกว่า คือเช่นตัวเลขเขียนว่า “ ๖๕๔ บาท ” แต่ตัวอักษร
 ปรากฏเป็น “ หกร้อยสี่สิบสี่บาท ” ธนาคารจะจ่ายแล้วก็จ่ายแต่
 เพียงจำนวนตามตัวอักษรซึ่งเป็นจำนวนที่น้อยกว่า เช็คที่มีจำนวนเงิน
 เป็นตัวเลขแต่อย่างเดียว ธนาคารไม่ยอมจ่าย ผู้ออกเช็คต้องลง
 จำนวนเงินเป็นตัวอักษรด้วย แต่เช็คซึ่งผู้ออกเขียนจำนวนเงินไว้เป็น
 ตัวอักษรแต่อย่างเดียว ธนาคารอาจจ่ายเช็คนั้นในเมื่อเห็นสมควร
 และในเมื่อเห็นว่าถ้าคืนเช็คนั้นไป อาจทำให้เกิดเสียหายต่อผู้สั่งจ่ายได้
 ในบางครั้งบางคราวผู้ออกเช็คเขียนจำนวนเงินที่เป็นอักษรไม่ครบถ้วน
 ถูกต้องเช่น “ เงินหกร้อยสามสิบสี่บาทห้าสตางค์ ” ซึ่งพอแปลหมาย
 ความว่า “ เงินหกร้อยสามสิบบาทสี่บาทห้าสตางค์ ” และถ้าตัวเลข
 เป็น ๖๓๐ บาท ๑๕ สตางค์ด้วยแล้ว ถึงแม้มีคำตกหล่นเช่นนั้น
 ธนาคารบางทีก็ยอมจ่ายเช็คนั้น แต่ในบางครั้งจำนวนเงินที่
 เขียนเป็นที่น่าสนใจจนทายไม่ถูกว่าผู้สั่งจ่ายหมายความว่าอะไรก็มี
 เช่นเขียนว่า “ เงินหกร้อยสามสิบห้าสตางค์ ” ซึ่งถ้าผู้ออกเช็ค
 ลืมเขียนคำว่าบาทลงไป จำนวนเงินนั้นอาจเป็น “ หกร้อยสามบาท
 สิบห้าสตางค์ ” ก็ได้ หรือ “ หกร้อยสามสิบบาทห้าสตางค์ ”
 หรือ “ หกร้อยบาทสามสิบห้าสตางค์ ” ก็ได้ เมื่อเป็นที่สงสัยเช่นนั้น

แล้ว ธนาคารย่อมไม่ยอมจ่ายเงิน การเขียนตัวอักษรเช่นนั้น ถ้า
 ตัวเลขเป็นจำนวน ๖ บาท ๓๕ สตางค์ หรือ ๖.๓๕ บาท คือ ๖๓๕
 สตางค์ ซึ่งแสดงว่าผู้สั่งจ่ายมิได้เขียนตกคำว่า “บาท” ในจำนวน
 ที่เป็นตัวอักษร และจำนวนนี้เป็นจำนวนที่ผู้รับเงินขอรับแล้ว ธนาคาร
 อาจจ่ายเช็กนั้นได้ แต่ถ้ามองหน่วยของเงินตราเราคิดเป็นบาท เมื่อ
 จำนวนใดครบ ๑๐๐ สตางค์เราก็เรียกเป็นบาท ฉะนั้นแต่จำนวนเศษ
 ของบาทเท่านั้นที่เราใช้เป็นสตางค์เช่นนั้นแล้ว ถ้าผู้สั่งจ่ายเขียนจำนวน
 เช็กเป็นจำนวนสตางค์ทั้งหมด ก็ชวนให้ธนาคารสงสัยได้ว่าที่เขียน
 มานั้นไม่ถูกต้อง การเขียนสั่งจ่ายเงินที่อาจทำให้ธนาคารสงสัยเช่นนั้น
 ไม่ควรกระทำเลย อีกประการหนึ่ง ถึงแม้ว่าเราใช้เหรียญสลึงและ
 เหรียญสองสลึงก็ดี แต่ไม่ควรนำคำว่าสลึงมาใช้ ในการเขียนเช็ก
 สั่งจ่ายเงินเป็นอันขาด เช็กสั่งจ่ายเงินตราของสยามนั้นเขียนจ่ายเป็น
 จำนวนบาทและสตางค์เท่านั้น อนึ่งในขณะรัฐบาลดำริที่จะทำเหรียญ
 ครึ่งสตางค์ออกใช้ จึงขอแนะนำว่าไม่ควรสั่งจ่ายเช็กเป็นจำนวนที่มี
 เศษของหนึ่งสตางค์ หากเช็กที่จะนำมาขึ้นเงินต่อธนาคารมีเศษของ
 หนึ่งสตางค์ด้วยแล้ว ธนาคารคงจ่ายเงินตามเช็กนั้นเฉพาะแต่จำนวน
 ที่เป็นบาทและสตางค์เท่านั้น เศษของสตางค์ธนาคารคงตัดออกเสีย
 ไม่จ่าย เพราะการที่จ่ายเงินเป็นเศษของหนึ่งสตางค์เช่นนั้นย่อมนำมา
 ซึ่งความยากลำบากในการบัญชีของธนาคารมาก ในประเทศอื่น
 ก็คล้ายคลึงกัน เช่นในประเทศอังกฤษเหรียญอย่างต่ำที่สุดที่ใช้กัน
 คือ ฟาอิง (มีค่าหนึ่งสตางค์เศษ) มีราคาหนึ่งในสี่ของหนึ่งเปนน

และธนาคารจ่ายเงินตามเช็คก็แต่เพียงจำนวนเงินที่เป็นปอนด์ ชิลลิง และเซ็นต์ เท่านั้น เศษของหนึ่งเปนนี ธนาคารคงจ่าย

บางทีผู้ออกเช็คประสงค์ของการททจริตอันอาจมีในการแก้จำนวนเงินในเช็ค มักใช้เครื่องพิมพ์ซึ่งทำพิเศษสำหรับพิมพ์ลงไปในเช็คและทำให้กระดาษเช็คเป็นรอยจนแก้ไขเปลี่ยนแปลงไม่ได้พิมพ์ข้อความหรือเขียนข้อความเพิ่มเติมลงไปในเช็คเช่น “ไม่เกิน ๑,๐๐๐ บาท” หรือ “ต่ำกว่า ๑,๐๐๐ บาท” หรือถ้อยคำจำนวนที่มีความหมายเช่นนั้น คำสั่งพิเศษเช่นธนาคารปฏิบัติตาม และถ้าจำนวนเงินในเช็คผิดเพี้ยนไปจากคำสั่งแล้ว ธนาคารไม่จ่ายเงิน แม้ว่าเช็คนั้นจะเป็นเช็คที่บริสุทธิมิได้ มีผู้แก้ไขจำนวนเงินแต่ประการใดก็ตาม ผู้ออกเช็คควรตรวจดูโดยถี่ถ้วนว่าเช็คที่ออกไปนั้นไม่มีข้อบกพร่องต่าง ๆ เหล่านี้ การที่ธนาคารต้องคืนเช็คโดยความพลั้งเผลอเช่นนั้น ย่อมนำความลำบากมาสู่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับเช็คนั้นโดยไม่จำเป็นเลย ผู้รับเงินไม่ได้รับเงิน ผู้ออกเช็คเองก็ต้องเสียเวลาแก้เช็คอีก ฝ่ายธนาคารก็ต้องพิจารณาเป็นเรื่อง ๆ ซึ่งเป็นการเปลืองเวลาโดยใช้เหตุ อนึ่งจำนวนเงินควรเขียนให้แจ่มแจ้งและให้อ่านออกได้ง่าย จำนวนเงินทั้งตัวเลขและตัวอักษรนั้นควรเขียนโดยระมัดระวังอย่าให้มีข้อผิดพลาด แต่ถ้าจำเป็นต้องขีดแก้แล้วผู้ออกเช็คต้องลงนามกำกับที่ซึ่งแก้ทุกแห่ง การกรอกจำนวนเงิน ผู้ออกเช็คควรเขียนให้ชัดกับคำว่า “เงิน” ในตัวอย่างเช็คที่ให้ไว้ข้างต้นแล้ว อย่าทิ้งช่องว่างไว้ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ททจริตเติมคำหรือตัวเลขเพิ่ม

จำนวนเงินที่ส่งจ่าย เมื่อเขียนจำนวนเงินแล้ว ยังปรากฏว่ามีที่ว่างใน
บันทึกที่กำหนดไว้สำหรับเขียนจำนวนเงินในเช็คนั้น ก็ควรขีดเส้นเสีย
ให้ตลอดบันทึก เพื่อมิให้มีที่ว่างเขียนเพิ่มเติมตัวเลขหรืออักษรลงไป
ได้อีก

เช็คว่ามีจำนวนเงินเท่าใดก็ตาม ต้องเสียค่าอากรแสตมป์
ละร้อยละ ๕ สตางค์ ผู้ออกเช็คต้องขีดฆ่าแสตมป์ที่ขีด เช็ควง
รัฐบาลสยาม หรือบุคคลผู้กระทำการในนามของรัฐบาลเป็นผู้ออกไม่
ต้องเสียอากรแสตมป์

เมื่อผู้ออกเช็คได้กรอรายการต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างบนคือวัน
ออกเช็ค ชื่อผู้รับเงิน และจำนวนเงินแล้ว จึงลงลายมือชื่อตาม
ตัวอย่างลายเซ็นที่ใด ให้ไว้แก่ธนาคาร การเซ็นชื่อนั้นต้องระวังอย่า
เซ็นให้ ผิดแปลกไปจากตัวอย่างที่ให้ธนาคารไว้

ตามที่ใดกล่าวมาแล้วข้างต้นว่า เช็ควงส่งจ่ายให้แก่ผู้ใดนั้น
ใคร ๆ นำมาขึ้นรับเงินจากธนาคารก็ได้ และเช็ควงจ่ายให้เฉพาะ
บุคคล ถ้าบุคคลที่เป็นผู้รับลงนามสลักหลังเช็คแล้วนำมาขึ้นรับเงิน
สดจากธนาคารได้ ในเมื่อเช็คนั้น ๆ ถูกต้องเรียบร้อย และผู้ส่งจ่าย
มีเงินธนาคารพอจ่าย แต่ถ้าเช็คนั้นมีขีดคร่อม คือมีเส้นขนาน
คู่หนึ่งขีดขวางทางด้านหน้าของเช็คแล้ว ธนาคารไม่จ่ายเงินสดให้
แก่ผู้นำเช็คมาขึ้นเงิน ผู้ทรงเช็คต้องมอบเช็คนั้นให้ธนาคารของตน
นำไปเบิกรับเงินแทน ถ้าผู้ทรงเช็คและผู้ออกเช็คมีบัญชีอยู่ธนาคาร
เดียวกัน ผู้ทรงเช็คต้องส่งเช็คเข้าบัญชีของตนเสียก่อน แล้ว

จึงออกเช็คของตนเบิกเงินนั้นต่อไป การขีดคร่อมเช็คแบ่งได้เป็น
สองประเภทคือ ประเภทหนึ่งเรียกว่าขีดคร่อมทั่วไป อีกประเภทหนึ่ง
ขีดคร่อมเฉพาะ

ถ้าในเช็คมีเส้นขนานขีดขวางไว้ทางด้านหน้า หรือในระหว่าง
เส้นขนานนั้นมิกำว่า “ห้ามเปลี่ยนมือ” หรือมิกำว่า “และบริษัท”
หรือคำย่อของคำนี้ หรือมิกำว่า “ห้ามเปลี่ยนมือ” และมิกำว่า “และ
บริษัท” (และคำย่อของ “และบริษัท”) เช็คนั้นเรียกว่าเช็ค
ขีดคร่อมทั่วไป.

แต่ถ้าในระหว่างเส้นขนานนั้น กรอกชื่อธนาคารใดธนาคารหนึ่ง
ลงไว้ โดยเฉพาะ หรือกรอกชื่อธนาคารกับมิกำว่า “ห้ามเปลี่ยนมือ”
เช็คนั้นเรียกว่าเช็คขีดคร่อมเฉพาะ ธนาคารผู้จ่ายเงินจะจ่ายเงินให้
แก่ธนาคารที่ระบุชื่อไว้ ทขีดคร่อมโดยเฉพาะเท่านั้น

ผู้ออกเช็คจะขีดคร่อมเช็คทั่วไปหรือเฉพาะก็ได้ ถ้าเช็คไม่มี
ขีดคร่อม ผู้ทรงเช็คจะขีดคร่อมทั่วไปหรือขีดคร่อมเฉพาะก็ได้ ถ้า
เช็คมีขีดคร่อมทั่วไป ผู้ทรงขีดคร่อมให้เป็นเช็คขีดคร่อมเฉพาะได้
ผู้ทรงเช็คอาจเติมมิกำว่า “ห้ามเปลี่ยนมือ” ลงไปในเช็คขีดคร่อม
ทั่วไป และเช็คขีดคร่อมเฉพาะก็ได้

เช็คซึ่งขีดคร่อมและมีมิกำว่า “ห้ามเปลี่ยนมือ” นั้นไม่หมาย
ความว่า ผู้ทรงเช็คไม่อาจโอนเช็คให้แก่ผู้อื่นอีกได้ ผู้ทรงเช็คอาจ
สลักหลังโอนให้แก่บุคคลอื่นคนหนึ่งก็ได้ แต่ผู้ซึ่งได้รับเช็คขีดคร่อม
“ห้ามเปลี่ยนมือ” ไม่มีสิทธิในเช็คนั้นยิ่งไปกว่า และไม่สามารถ

ให้สิทธิในเช็กนั้นต่อไปได้ดีกว่าสิทธิของผู้ที่ตนได้รับเช็กมา เช่น
 เช็กนั้นถูกคนร้ายลักไป และคนร้ายนำเช็กไปขอรับเงินจากบุคคล
 หนึ่ง ผู้นั้นจ่ายเงินให้แก่ผู้ร้ายไป ถ้าผู้ออกเช็กสั่งมิให้ธนาคาร
 จ่ายเงินตามเช็กนั้นแก่ผู้นามาเบิกเงิน ในกรณีที่เช็กถูกคนร้ายลักไป
 ผู้รับเช็กจากคนร้ายไม่มีสิทธิที่จะเรียกร้องค่าเสียหายจากผู้สั่งจ่ายได้
 คือไม่มีสิทธิในเช็กนั้นยิ่งไปกว่าคนร้ายซึ่งลักเช็ก

เช็กซึ่งจ่ายเงินให้แก่บุคคลคนหนึ่งหรือตามคำสั่งของผู้นั้น ผู้
 รับเงินต้องสลักหลังเช็กเสียก่อนที่จะโอนเช็กให้แก่บุคคลอื่น ๆ ต่อไป
 โดยมอบสั่งให้ การสลักหลังเช็กเป็นสัญญาว่าผู้สลักหลังยอมรับผิด
 ชอบใช้เงินให้แก่ผู้ทรงเช็ก ในเมื่อผู้ทรงเรียกเก็บเงินตามเช็กนั้น
 จากธนาคารไม่ได้ โดยที่ผู้ออกเช็กไม่มีเงินในธนาคารเพียงพอจ่ายเช็ก
 หรือเช็กนั้นไม่ถูกต้องเรียบร้อย การสลักหลังเช็กคือ ผู้รับลงลายมือ
 ชื่อของตนลงไปบนด้านหลังเช็กโดยปราศจากข้อความใด ๆ สลัก
 หลังเช็กนี้เรียกว่า สลักหลังลอย ผู้รับเงินอาจสลักหลังโดยเขียน
 ชื่อผู้ที่ตนโอนเช็กให้แล้วลงลายมือชื่อของตนก็ได้ ผู้ที่รับโอนเช็ก
 ซึ่งมีสลักหลังเช่นนั้น ต้องสลักหลังเช็กเสียก่อนที่จะโอนต่อไปได้
 ถ้าเช็กมีสลักหลังลอย ผู้ทรงอาจเขียนชื่อของตนหรือชื่อของผู้ใด
 หนึ่งลงเห็นอลายเช่นสลักหลังของผู้รับเงินก็ได้ หรือจะโอนเช็กนั้น
 ให้ผู้อื่นโดยเพียงมอบสั่งไม่ต้องสลักหลังก็ได้ แต่เพื่อเป็นหลักฐาน
 ในการที่จะเรียกเงินคืนในเมื่อธนาคารไม่ยอมจ่ายเงินแล้ว ผู้รับโอน
 ควรให้ผู้โอนสลักหลังเช็กเสมอ อนึ่งผู้รับโอนควรตรวจดูด้วยว่าเช็ก

ทรัพย์สินอันน้อยนิด มีสลักหลังถูกต้อง เพื่อป้องกันขอยากลำบาก
อันพึงเกิดขึ้นได้ ความรอบคอบตรวจเช็คเช่นนั้น ไม่แต่เพียงจะเป็น
การป้องกันสิทธิของตนในการไล่เบี้ยเรียกเงินคืนจากผู้โอนเท่านั้น ยัง
เป็นการช่วยเหลือผู้ที่รับโอนเช็คกันนั้นจากคนอื่นอีกด้วย

ผู้สลักหลังเช็คต้องลงลายมือชื่อของตนตามซึ่งเขียนไว้ ในเช็ค
นั้น ถ้าผู้ส่งจ่ายเขียนชื่อของผู้รับเงินคลาดเคลื่อน ผู้รับต้องสลักหลัง
ไปตามนั้นแล้วเช่นชื่อที่ถูกต้องกำกับด้วย เช่นผู้รับเงินชื่อ นายสม
แต่ผู้ออกเช็คเขียนเป็น นายโลม เช่นนี้ ก็ให้สลักหลังเป็นนายโลม
แล้วเช่นชื่อที่ถูกต้องคือ นายสม กำกับลงไปด้วย ชื่อของไทยเรา
โดยมากยากที่จะสังเกตได้ว่าเป็นชื่อของชายหรือชื่อของหญิง แต่
คำบอกเพศ นาย นาง นางสาว นั้น ผู้สลักหลังจะคงเสียไม่เขียน
สลักหลังลงไปก็ได้ นามสลักหลังกระทรวง กรม กอง แผนก
ของรัฐบาล นามสลักหลังของบริษัท สมาคม เหล่านี้ ต้องลง
ตำแหน่งของผู้สลักหลังด้วย ว่าเป็นผู้จัดการ เลขานุการ ฯ ล ฯ
หรือตำแหน่งอะไร และต้องเป็นตำแหน่งที่สมควรได้รับมอบอำนาจ
ให้เซ็นแทนกรม กอง บริษัท นั้น ๆ ได้

ผู้รับเงินหรือผู้ทรงเช็คต้องนำเช็คไปเรียกจ่ายเงินที่ธนาคารภายใน
กำหนดหกเดือนนับตั้งแต่วันที่ลงในเช็คนั้น ถ้าพ้นกำหนดธนาคาร
ไม่ยอมจ่ายเงินให้ ถ้าเช็คจะบัพใดเกินกำหนดเช่นนั้นผู้รับควรคืนเช็ค
ฉบับนั้นให้ผู้ออก และขอให้ออกเช็คฉบับใหม่แทน

นอกจากสมุดรับเงินสมุดเช็คแล้ว ธนาคารจะมอบสมุดให้แก่
ผู้นำเงินมาฝากอีกเล่มหนึ่งเรียกว่า ปาสบุ๊ก สมุดนี้เป็นบัญชีแสดง
รายการรับและจ่ายต่าง ๆ ของบัญชีของผู้ฝากเงิน ผู้ฝากเงินควรรนำ
สมุดปาสบุ๊กนี้มาให้ธนาคารบ่อย ๆ เพื่อธนาคารจะได้ลงรายการรับ
และจ่าย ในปาสบุ๊กนั้นหน้าหนึ่ง ๆ แบ่งออกเป็นสองส่วน คือส่วน
หนึ่งสำหรับแสดงรายการรับเงินเข้าในบัญชีของผู้ฝาก และขีดเส้น
แบ่งออกเป็นคอลัมน์ ๆ คอลัมน์หนึ่งสำหรับลงวันรับเงิน คอลัมน์ที่สอง
สำหรับลงรายการเงินที่นำส่งเข้าบัญชีว่าเป็นเงินสดหรือเช็ค หรือเงิน
นั้นได้รับโอนมาจากไหน ฯลฯ คอลัมน์ที่สามแสดงจำนวนเงินที่รับ
เข้าบัญชีของรายการหนึ่ง ๆ อีกส่วนหนึ่งของหน้าในปาสบุ๊กแสดง
รายการจ่ายและแบ่งเป็นคอลัมน์อย่างเดียวกันกับหน้าแสดงรายการรับ
คอลัมน์หนึ่งสำหรับวันที่จ่ายเงิน คอลัมน์ที่สองแสดงรายการจ่ายเงิน
ว่าเป็นเช็คจ่ายให้ใคร และคอลัมน์ที่สามบอกจำนวนเงินของรายการ
จ่ายว่ารายนั้นเงินเท่านั้น

วิธีลงปาสบุ๊กมีสองชนิดคือ บางธนาคารลงรายการรับในค่าน
ทางซ้ายมือของปาสบุ๊ก และรายการจ่ายในค่านขวามือ บางธนาคาร
ลงรายการจ่ายในค่านซ้ายมือ และรายการรับในค่านขวามือ ข้อ
สังเกตของการลงปาสบุ๊กคือ ถ้าหัวหน้าปาสบุ๊กตั้งต้นด้วยชื่อธนาคาร
รายการรับจะอยู่ทางซ้ายมือและรายการจ่ายอยู่ทางขวามือ ถ้าหัวหน้า
ตั้งต้นด้วยนามผู้ฝากเงิน รายการจ่ายอยู่ทางซ้ายมือ และรายการ
รับทางขวามือ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ธนาคารพาณิชย์ จำกัด
บัญชี

นายสม

รับ

จ่าย

๒๔๘๐			บาท	สต.	๒๔๘๐			บาท	สต.
เมษ	๑๐	เงิน	๑,๐๐๐	—	เมษ	๑๑	เช็ก	๒๐๐	—
	๑๕	,,	๑๐๐	—		๑๖	เช็ก	๒๐๐	—
	๒๐	,,	๑,๐๐๐	—		๒๕	เช็ก	๕๐๐	—

นายสม

บัญชี

ธนาคารพาณิชย์ จำกัด

จ่าย

รับ

๒๔๘๐			บาท	สต.	๒๔๘๐			บาท	สต.
เมษ	๑๑	เช็ก	๒๐๐	—	เมษ	๑๐	เงิน	๑,๐๐๐	—
	๑๖	เช็ก	๒๐๐	—		๑๕	,,	๑๐๐	—
	๒๕	เช็ก	๕๐๐	—		๒๐	,,	๑,๐๐๐	—

รายการต่าง ๆ ที่ลงในปาสบุ๊กนั้นธนาคารเป็นผู้ลง เมื่อผู้ฝาก
เงินได้รับปาสบุ๊กไป ควรตรวจว่าถูกต้องเรียบร้อยหรือไม่ หากว่า
มีรายการใดที่ผิดหรือสงสัยควรแจ้งให้ธนาคารทราบทันที เพื่อธนาคาร
จะได้อธิบายหรือแก้ไขให้ถูกต้อง ผู้ฝากไม่ควรแก้ไขรายการใน
ปาสบุ๊ก ถ้ามีรายการที่ผิดเป็นหน้าที่ของธนาคารต้องแก้ไขรายการ
ที่ผิดนั้นทั้งสิ้น

เมื่อใดเคยบัญชีที่ธนาคารแล้ว หากผู้ฝากเงินมีความประสงค์
จะติดต่อกับธนาคาร เช่นถามว่ามีเงินเหลือในบัญชีเท่าไรเช่นนั้นเป็นต้น
ผู้ฝากควรมาถามธนาคารเอง ถ้ามาไม่ไ้ควรมีจดหมายมาถาม ไม่
ควรให้ผู้อื่นมาถาม ธนาคารจะบอกแจ้งความเป็นไปของบัญชีให้แก่
ผู้ฝากเงินเท่านั้น ไม่ยอมให้ผู้อื่นทราบ แม้ว่าธนาคารจะทราบว่า
ผู้ที่มาถามนั้นเกี่ยวข้องกับใกล้ชิดกับผู้ฝาก โดยเป็นบิดาหรือบุตรหรือ
ภรรยาก็ตาม ธนาคารไม่ยอมแจ้งให้ทราบความเป็นไปของบัญชี
ของผู้ฝากเป็นอันขาด

บางครั้งบางคราวผู้ฝากเงินได้ออกเช็ค แต่ปรากฏว่าเช็คนั้น
หายหรือไม่ประสงค์ให้ธนาคารจ่ายเช็คนั้นโดยเหตุผลประการใดก็ตาม
ผู้ฝากต้องสั่งธนาคารเป็นลายลักษณ์อักษรให้งดจ่ายเช็คนั้น ๆ ถ้า
หากว่าสั่งงดจ่ายเช็คโดยทางโทรศัพท์หรือโทรเลข ธนาคารจะรับ
ทราบไว้ แต่ไม่นับว่าเป็นคำสั่งที่พึงปฏิบัติตามได้ ผู้ฝากเงินต้องมี
จดหมายมายังธนาคารยืนยันรับรองคำสั่งนั้นด้วย

เงินซึ่งฝากไว้ในบัญชีกระแสรายวัน ผู้ฝากถอนได้ทุกเมื่อโดย
ออกเช็คสั่งจ่ายเงิน ไม่ต้องแจ้งให้ธนาคารทราบกำหนดวันถอนเงิน
นอกจากรับฝากประเภทกระแสรายวันแล้ว ธนาคารยังรับฝากเงิน
ในประเภทอื่น ๆ อีก คือในประเภทฝากเผื่อเรียก และฝากประจำ

ผู้ที่ประสงค์ฝากเงินธนาคารในประเภทฝากเผื่อเรียก ต้องนำ
เงินจำนวนที่จะฝากมายังธนาคาร ธนาคารจะออกใบฝากเงินแสดงว่า
ได้รับฝากเงินจำนวนนี้ไว้ และผู้ฝากต้องให้ตัวอย่างลายเซ็นแก่
ธนาคาร ผู้ฝากอาจถอนเงินที่ฝากนั้นได้ โดยมีต้องบอกแจ้งล่วงหน้า
ให้ธนาคารทราบ คือนำใบฝากเงินที่ธนาคารออกให้มาชนเงินณ
ธนาคาร ใบฝากเงินชนิดนี้ธนาคารไม่อนุญาตให้ผู้ฝากโอนให้แก่ผู้
อื่น และการจ่ายเงินคืนนั้นจ่ายให้แก่ผู้ฝากโดยเฉพาะ ผู้ฝากที่ขอรับ
เงินคืนต้องลงนามสลักหลังใบฝากเงินนั้นต่อหน้าธนาคาร เมื่อธนาคาร
ตรวจเห็นถูกต้องตรงกับตัวอย่างที่มอบให้แก่ธนาคารแล้วจึงจ่ายเงินให้
เงินฝากในประเภทนี้ต่างกับประเภทฝากกระแสรายวันก็คือ เงินฝาก
เผื่อเรียกนั้นถ้าถอน ผู้ฝากต้องมอบใบฝากเงินคืนให้ธนาคารและ
ถอนเงินที่ฝากหมดทั้งจำนวน จะแบ่งถอนครั้งหนึ่งในบัญชีกระแสรายวันไม่ได้

นอกจากรับฝากดังกล่าวมาแล้วข้างบนนี้ ธนาคารรับฝากเงิน
ในประเภทฝากประจำ ๓ เดือน ๖ เดือน ๑๒ เดือน หรือนานกว่านั้น
วิธีปฏิบัติการในเรื่องนี้อย่างเดียวกันกับฝากเผื่อเรียก คือผู้ฝากต้อง

นำเงินมาฉนาคาร ฉนาคารจะออกใบฝากเงินแสดงจำนวนเงินอัตรา
 ดอกเบี้ยและวันกำหนดถอนเงินคืน ผู้ฝากต้องให้ลายเซ็นนามแก่
 ฉนาคารเพื่อตรวจสอบในเวลาสลักหลังถอนเงินคืน เงินซึ่งฝากใน
 ประเภทฉนาคารคิติดอกเบี้ยให้แก่ผู้ฝากตามอัตราที่ตกลงกัน การที่
 ฉนาคารคิติดอกเบี้ยให้ผู้ฝาก ก็เพราะฉนาคารทราบกำหนดแน่นอนว่า
 เงินรายนั้น ๆ ถึงกำหนดถอนเมื่อไร ในขณะที่ยังไม่ถึงกำหนดถอน
 ฉนาคารใช้จ่ายสำหรับหาผลประโยชน์ได้ ซึ่งผิดกับเงินฝากรายวัน
 หรือเพื่อเรียกฉนาคารมีทราบว่าผู้ฝากจะถอนเมื่อใด จำต้องกันเงิน
 ไว้สำหรับจ่ายคืนให้แก่ผู้ฝาก จะนำไปหมุนหาผลประโยชน์มิได้
 สะดวกเหมือนกับเงินฝากประจำ เงินซึ่งฝากในประเภทฝากประจำนั้น
 ผู้ฝากจะถอนก่อนกำหนดที่ตกลงไว้กับฉนาคารมิได้ ในบางครั้ง
 บางคราวฉนาคารเห็นสมควรอาจอนุญาตให้ถอนก่อนกำหนดได้เหมือน
 กัน แต่ฉนาคารไม่จำเป็นต้องอนุญาตให้ถอนก่อนกำหนดทุกรายไป
 การที่ฝากประจำเป็นสัญญาระหว่างฉนาคารกับผู้ฝาก ว่าผู้ฝากจะไม่
 ถอนเงินไปก่อนวันที่กำหนดไว้ เช่นฝากประจำ ๖ เดือน ผู้ฝากจะไม่
 ถอนเงินนั้นจนกว่าจะถึงกำหนด ๖ เดือนนับแต่วันนำเงินมาฝาก เมื่อ
 ถึงกำหนดถอนผู้ฝากต้องนำใบฝากเงินที่ ฉนาคารออกให้คืน ฉนาคาร
 พร้อมทั้งสลักหลังตามตัวอย่างลายเซ็นที่ไว้ไว้กับฉนาคาร ฉนาคาร
 จึงจ่ายคืนเงินคืนให้ผู้ฝาก พร้อมทั้ง ดอกเบี้ยที่เกิดขึ้นตามอัตราที่ได้
 ตกลงกันไว้ เงินฝากชนิดนี้เช่นเดียวกันกับผู้ฝากเพื่อเรียกผู้ฝากจะ
 สลักหลังใบฝากเงินฝากประจำโอนไปให้ผู้อื่นมิได้ และต้องถอนเต็ม

จำนวนที่ฝากไว้ เวลาขอรับเงินคืนผู้ฝากควรมารับเงินด้วยตนเอง
อัตราดอกเบี้ยที่ธนาคารคิดให้ ในประเภทฝากประจำ ๓ เดือน ๖ เดือน
๑๒ เดือนนั้นต่างกัน ถ้าถึงกำหนดถอนเร็วก็ได้ดอกเบี้ยน้อย ถ้า
ฝากนานก็ได้ดอกเบี้ยมาก เมื่อถึงกำหนดถอนแล้ว ผู้ฝากยังไม่
ประสงค์ที่จะถอนเงินจะฝากเงินจำนวนนั้นต่อไปอีก ๓ เดือน ๖ เดือน
หรือ ๑๒ เดือนก็ได้ ผู้ฝากต้องส่งใบฝากเงินฉบับที่ถึงกำหนดถอน
แล้วนั้นมาให้ธนาคาร ธนาคารจึงออกใบฝากเงินฉบับใหม่ให้ ใบ
ฝากเงินซึ่งมีดอกเบี้ยขณะนี้ถ้ามีจำนวนเงินต่ำกว่า ๕๐๐ บาท ต้อง
เสียค่าอากรแสตมป์ ๒๕ สตางค์ ถ้ามีจำนวนตั้งแต่ ๕๐๐ บาทขึ้นไป
ต้องเสียอากรแสตมป์ ๕๐ สตางค์ เมื่อถึงกำหนดถอนเงินผู้ฝากควร
แจ้งให้ธนาคารทราบว่า จะฝากเงินรายนั้นต่อไปหรือต้องการถอน ไม่
ควรเพิกเฉยเสีย

ในประเทศต่าง ๆ หลายประเทศธนาคารรับฝากเงินโดยคิด
ดอกเบี้ยให้แก่ผู้ฝากตามอัตราของธนาคาร แต่ก่อนถอนเงินจาก
บัญชีนั้น ผู้ฝากต้องแจ้งความประสงค์และจำนวนเงินที่จะถอนให้
ธนาคารทราบล่วงหน้าเสียก่อนเป็นเวลา ๗ วันหรือเร็วหรือช้ากว่านั้น
แล้วแต่ข้อตกลงกับธนาคาร โดยมากสำหรับเงินจำนวนน้อย ๆ
ธนาคารมักอนุญาตให้ถอนได้แม้ผู้ฝากจะมีได้แจ้งความประสงค์ให้
ธนาคารทราบล่วงหน้าก็จริง

ในบางประเทศนอกจากเงินฝากในประเภทนี้แล้วในเมื่อไม่นาน
มานี้ ธนาคารยังได้นำวิธีการใหม่มาใช้ โดยให้ประชาชนได้เก็บ

ออมทรัพย์ของตนที่เหลือจากการใช้จ่ายไว้ทีละเล็กละน้อย โดยออก
 หีบออมสินให้แก่ผู้ที่ต้องการฝากในประเภทนี้ จำนวนเงินที่นำฝาก
 ครั้งแรกนั้นเป็นจำนวนน้อย คือราวบาทเศษหรือสองบาทก็ได้ เมื่อ
 ธนาคารได้รับเงินแล้วจะมอบหีบใส่เงินให้แก่ผู้ฝากใบหนึ่ง หีบที่นิยม
 ใช้กันเป็นรูปหนังสือเล่มเล็ก ๆ ใส่กระเป๋าลือชั้นนอกได้ง่ายคายทำ
 ด้วยโลหะและข้างนอกหุ้มหนังมีหมายเลขประจำหีบทุก ๆ หีบ ที่ข้าง ๆ
 มีช่องตัดไว้สำหรับใส่เหรียญของหนึ่งและใส่ธนบัตรอีกช่องหนึ่ง แต่
 หีบบางหีบมีแต่เพียงช่องสำหรับใส่เหรียญเท่านั้น หีบนั้นมีกุญแจไข
 ซึ่งธนาคารเป็นผู้เก็บไว้ เมื่อผู้ฝากก็นำหีบมาที่บ้านและใส่เงินที่
 เหลือใช้ลงในหีบทีละเล็กละน้อยตามแต่จะเก็บได้ เมื่อเห็นว่าเงินใน
 หีบนั้นมีพอสมควรที่จะนำฝากธนาคารเสียสักคราวหนึ่งแล้ว ผู้ฝาก
 ก็นำหีบนั้นไปให้ธนาคารเปิด ธนาคารเปิดนี้ต่อหน้าผู้ฝากและลงรับ
 ในบัญชีของผู้ฝาก แล้วก็มอบหีบนั้นคืนให้ผู้ฝากสำหรับใส่เก็บเงิน
 ต่อไปอีก นอกจากหีบธนาคารยังมอบพลาสติกให้แก่ผู้ฝากอีกเล่มหนึ่ง
 แต่พลาสติกนี้ต่างกับพลาสติกของบัญชีกระแสรายวัน คือในพลาสติก
 บัญชีหีบออมสินนั้น ธนาคารลงรายการละเอียดรับและจ่ายของบัญชี
 นั้น บอกยอดเงินคงเหลือว่ามีเท่าใด และลงชื่อกำกับไว้เป็นสำคัญ
 ตอนหน้าของพลาสติกธนาคารเขียนหมายเลขของหีบออมสินที่มอบให้
 แก่ผู้ฝาก และนามของผู้ฝากในสมุดพลาสติกมีแบบฟอร์มซึ่งผู้ฝาก
 ต้องเซ็นรับเงินซึ่งถอนไปครั้งหนึ่ง ๆ กับมีตัวอย่างลายเซ็นนามของผู้
 ฝากด้วย เพื่อจะได้เทียบดูกับใบเบิกเงินที่ผู้ฝากเบิกเป็นครั้งคราวว่า

ถูกต้องเรียบร้อยหรือไม่ เงินซึ่งฝากในบัญชีนี้ผู้ฝากต้องการจะถอน
เมื่อใดก็ถอนได้ ธนาคารก็คดดอกเบี้ยให้ตามอัตราของธนาคารสำหรับ
เงินซึ่งฝากในบัญชีนี้ ที่มีจำนวนไม่ต่ำกว่าจำนวนที่ธนาคารกำหนด
ไว้ให้ แต่จำนวนที่ธนาคารกำหนดไว้นี้เป็นจำนวนที่ต่ำมาก คดดอกเบี้ย
ที่ให้อีกสูง ดังเช่นในอังกฤษถ้าเงินฝากในบัญชีมีจำนวนตั้งแต่ ๑๐
ชิลลิง (ประมาณ ๕ บาท ๕๐ สตางค์) ขึ้นไปแล้วธนาคารก็คด
ดอกเบี้ยให้ร้อยละ ๒½ ต่อปี แต่อัตราดอกเบี้ยและจำนวนเงินที่กำหนด
ไว้นั้นต่างประเทศก็ต่างกันเป็นธรรมดา นอกจากดำเนินการให้ หีบ
ออมสินเพราะความนิยมในการประหยัดทรัพย์ของประชาชน แล้วธนาคาร
บางแห่งยังให้ความสะดวกแก่ผู้ฝากอีกหลายประการ เช่นผู้ฝาก
จะนำเงินส่งเข้าบัญชีของตนที่สาขาของธนาคารแห่งหนึ่ง แห่งใดก็ได้
สาขานี้ธนาคารนั้นเมื่อได้รับเงินแล้วก็ส่งรับใบปลอกของผู้ฝากแล้ว
โอนเงินนั้นไปเข้าบัญชีของผู้ฝากธนาคารที่ผู้ฝากมีบัญชี ผู้ฝากไม่
จำเป็นต้องนำส่งแต่จะเพราะสำนักงานธนาคารซึ่งตนได้เปิดบัญชีไว้
กับอีกประการหนึ่งการถอนเงินผู้ฝากขอถอนได้จากสาขาของธนาคาร
แห่งใดแห่งหนึ่งก็ได้เช่นเกี่ยวกับการนำเงินส่ง เพราะในปลอกนั้นม
ตัวอย่างลายเซ็นนามของผู้ฝาก มียอดเงินคงเหลือของบัญชีผู้ฝาก
ซึ่งเจ้าหน้าที่ของธนาคารได้ลงนามกำกับไว้ ธนาคารผู้จ่ายเงินมี
หลักฐานประกอบการจ่ายเงินเพียงพออยู่ในปลอกนั้นแล้ว จำนวนเงิน
ที่เบิกถอนจากสาขานี้ธนาคารในกรณีเช่นนี้ต้องเป็นเงินไม่เกินจำนวน
ที่ธนาคารกำหนดไว้ คือเช่นไม่เกิน ๓๐ หรือ ๔๐ บาท เป็นต้น

หีบออมสินนี้เป็นประโยชน์แก่ผู้ฝากมาก กล่าวคือเงินซึ่งตนเก็บไว้นั้น หากเก็บไว้ในหีบเก็บเงินที่บ้านเฉย ๆ ก็ไม่ได้ผลประโยชน์งอกงามอย่างใดเลย เมื่อนำมาฝากที่ธนาคารยังได้ดอกเบี้ย อนึ่ง การเก็บเงินไว้ธนาคารย่อมปลอดภัยดีกว่าที่เก็บไว้ที่บ้าน ใช้แต่จะเป็นประโยชน์เฉพาะผู้ฝากอย่างเดียวนั้นก็หาไม่ได้ ยังเป็นประโยชน์แก่ประเทศอีกด้วย เงินออมสินเมื่อมีผู้ฝากมาก รายเป็นจำนวนเงินมากพอที่ธนาคารอาจนำไปใช้จ่ายอุดหนุนสินค้าของประเทศ อีกประการหนึ่งเป็นเครื่องชักจูงให้ประชาชนรู้จักประหยัดทรัพย์ ซึ่งเป็นคັນหนึ่งอันนำมาซึ่งความมั่งคั่งของประเทศในภายหน้า.

รายไว้ส่วนใหญ่ของธนาคารนั้นคือดอกเบี้ยที่ได้รับจากเงินซึ่ง
 ให้ผู้เคยค้าของธนาคารก็ ยืมไป ผู้เคยค้าคือผู้ที่เคยมาติดต่อกับ
 ธนาคารหรือโดยมากเราเรียกว่าลูกค้านั่นเอง การให้ ก็ ยืมมีสอง
 ชนิด คือเงินก็อย่างหนึ่งกับเงินเบิกเกินบัญชีอีกอย่างหนึ่ง

เงินก็เช่นเมื่อใดตกลงกับธนาคารว่า ให้ก็เป็นจำนวนเงินเท่าใด
 แล้วผู้ก็รับเงินไปเต็มจำนวนที่ ก็ คือเช่นก็เป็นเงิน ๑,๐๐๐ บาท
 ผู้ก็รับเงินไปเต็มจำนวน ๑,๐๐๐ บาทในครั้งเดียว ดอกเบี้ยสำหรับเงิน
 ก็ชนิดนี้ธนาคารโดยมากคิดหักเข้าไปในบัญชีของผู้ก็ ๓ เดือนต่อครั้ง
 หรือ ๖ เดือนต่อครั้ง ตามระเบียบของธนาคารและตามอัตราดอกเบี้ย
 ที่ตกลงไว้กับผู้ ก็ ถ้าผู้ก็นำเงินส่งธนาคารก็ลงรับเงินจำนวนนั้น
 ในบัญชีของผู้ก็ ส่วนดอกเบี้ยธนาคารก็คิดลงตามจำนวนที่นำส่ง
 คือหมายความว่า การคิดดอกเบี้ยธนาคารก็คิดจากยอดเงินซึ่งผู้ ก็ คง
 เป็นหนี้ธนาคารอยู่เป็นรายวัน สมมติว่าธนาคารก็คิดดอกเบี้ยจากผู้ ก็
 ๓ เดือนต่อครั้ง ในต้นคิดดอกเบี้ยในวันที่ ๓๐ มิถุนายน เมื่อวันที่ ๑
 เมษายน ผู้ก็รับเงินไปเต็มจำนวนที่ได้รับ ก็ คือ ๑,๐๐๐ บาท ครั้น
 ถึงวันที่ ๕ พฤษภาคม ผู้ก็นำเงินส่งใช้ธนาคาร ๒๐๐ บาท ดังนั้น
 ในวันที่ ๕ พฤษภาคม ต้นเงินที่ผู้ก็เป็นหนี้ธนาคารมีเพียง ๘๐๐ บาท
 เท่านั้น คือหัก ๒๐๐ บาทออกจาก ๑,๐๐๐ บาท ในวันที่ ๑๐
 มิถุนายน ผู้ก็นำเงินส่งใช้อีก ๓๐๐ บาท ต้นเงินที่ผู้ก็เป็นหนี้

ธนาคารในวันนั้นเหลือเพียง ๕๐๐ บาทเท่านั้น ส่วนดอกเบี้ยธนาคาร
 คิดจากผู้กู้ นั้นคิดตามอัตราดอกเบี้ยที่ตกลงกันไว้ และคิดตั้งแต่วันที่ ๑ เมษายน ถึงวันที่ ๕ พฤษภาคม สำหรับต้นเงิน ๑,๐๐๐ บาท
 ตั้งแต่วันที่ ๕ พฤษภาคม ถึงวันที่ ๑๐ มิถุนายน สำหรับต้นเงิน ๘๐๐ บาท
 ตั้งแต่วันที่ ๑๐ มิถุนายน จนถึงวันที่ ๓๐ มิถุนายน สำหรับต้นเงิน ๕๐๐ บาท ตามตัวอย่างนี้จะเห็นได้ว่าธนาคารคิด
 ดอกเบี้ยทบต้นทุก ๆ ๓ เดือน คือถ้าเมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ผู้กู้
 ต้องเสียดอกเบี้ยให้แก่ธนาคารเป็นเงิน ๒๐ บาทเช่นนั้นแล้ว และใน
 วันนั้นต้นเงินที่เป็นหนี้เพียง ๕๐๐ บาทเท่านั้น ตั้งแต่วันที่ ๓๐
 มิถุนายน เป็นต้นไปผู้กู้จะต้องเสียดอกเบี้ยให้ธนาคารสำหรับต้นเงิน
 ๕๒๐ บาท คือรวมทั้งต้นทุนและดอกเบี้ยที่ต้องเสียให้แก่ธนาคารด้วย
 จนกว่าจะนำเงินส่งธนาคารใหม่อีก ดอกเบี้ยที่เสียให้แก่ธนาคารจึงจะ
 ลดลงตามส่วน ถ้าธนาคารใดคิดดอกเบี้ยทุก ๆ ๖ เดือน ผู้กู้ต้องเสีย
 ดอกเบี้ยทบต้นทุก ๆ ๖ เดือน

ส่วนเงินกู้ โดยเบิกเงินเกินบัญชีนั้น ต่างกับเงินกู้ ที่กล่าวข้าง
 บนนั้นคือ เมื่อใดตกลงกับธนาคารว่าให้กู้เป็นเงินเท่าใด ดอกเบี้ย
 เท่าใดแล้ว ผู้กู้ไม่จำเป็นต้องเบิกเงินที่ตกลงกันไปเต็มจำนวนในครั้ง
 เดียว ผู้กู้จะเบิกเงินได้ทีละน้อยตามแต่ความต้องการโดยออกเช็ค
 เบิกเงินจากธนาคารในบัญชีกระแสรายวัน แต่จำนวนที่เบิกไปทั้ง
 หมดต้องไม่เกินจำนวนที่ตกลงไว้กับธนาคาร เมื่อนำเงินส่ง ธนาคาร
 ก็ลงรับเงินในบัญชีของผู้เบิกเกินบัญชี แม้เมื่อนำเงินส่งแล้วอาจออกเช็ค

เบิกเงินไปอีกก็ได้จนกว่าจะครบกำหนดสัญญาต้องนำเงินส่งให้ธนาคาร
เต็มจำนวนที่เบิกเกินบัญชีไป การคิดดอกเบี้ยในบัญชีนี้ก็คิดอย่างเดียวกับ
กับบัญชีเงินกู้ คือคิดดอกเบี้ยตามยอดเงินที่เป็นหนี้ธนาคารเป็น
รายวัน แต่ตามธรรมดาธนาคารคิดดอกเบี้ยจากผู้เบิกเกินบัญชีในวัน
สิ้นเดือนทุก ๆ เดือน ไม่ใช่คิด ๓ เดือนหรือ ๖ เดือนต่อครั้งดังเช่น
บัญชีเงินกู้ ผู้เบิกเงินเกินบัญชีจึงต้องเสียดอกเบี้ยทบต้นให้แก่ธนาคาร
ทุก ๆ เดือน การเบิกเงินเกินบัญชีนี้ให้ความสะดวกแก่ผู้ที่ทำการ
ค้าขายมาก คือในเมื่อต้องการเงินก็ออกเช็คสั่งจ่ายเงินจากธนาคาร
เป็นครั้งคราวมากนักตามความต้องการ เมื่อเก็บเงินได้จากลูกหนี้
หรือขายของได้ก็นำส่งธนาคารเป็นวัน ๆ เพื่อประหยัดไม่ต้องเสีย
ดอกเบี้ยโดยใช่เหตุ

การที่ให้ผู้เคยค้ากับเงินจะเป็นหนี้เงินกู้หรือหนี้เงินเบิกเกิน
บัญชีก็ตาม ธนาคารต้องพิจารณาโดยถ่วงแท้ ถัดจนถึงฐานะของ
ผู้กู้ และเงินที่ให้กู้ไปนั้นเป็นเวลานานเท่าใด จึงจะนำต้นทุนส่งให้
ธนาคารไม่มีความประสงค์ที่ให้ผู้กู้เงินไปนานเกินสมควร หรือโดย
ไม่มีกำหนดนำต้นทุนส่งให้ ถ้าผู้กู้สามารถนำเงินส่งให้ได้ โดยเร็ว
และมีหลักฐานที่เชื่อถือได้รับความช่วยเหลือเป็นอันดีจากธนาคาร เงิน
ที่ธนาคารได้มาจากผู้ฝากเงินนั้นธนาคารต้องใช้คืนผู้ฝากในเมื่อเรียก
หรือในเวลาอันมีกำหนด เพราะฉะนั้นธนาคารจะเอาเงินนั้นไปลงทุน
หาผลประโยชน์โดยไม่ทราบกำหนดแน่นอนว่าจะได้รับเงินคืนเมื่อใด
จึงจะให้กู้ไปทำเหมืองแร่ ซึ่งอาจจะได้ผลงามหรือมีฉะนั้นก็ขึ้นอยู่กับ

เช่นนี้ ย่อมไม่เป็นสิ่งที่น่าคารพกระทำ เพราะการให้กู้เพื่อหวัง
 ประโยชน์อันปราศจากความแน่นอนเช่นนี้เป็นการเสี่ยงโชคประจวบเล่น
 การพระนั้น ก็ขอยืมเงินกันก็ต้องพิจารณาจำนวนเป็นรายๆ ไป ถ้าให้กู้
 มากรายๆ หนึ่งมีจำนวนไม่มากเกินสมควรย่อมดีกว่าที่จะให้กู้ราย
 แต่รายหนึ่งเป็นจำนวนมาก เพราะถ้าเกิดเสียหายเงินที่สูญไปใน
 รายก็เล็กน้อยสามรายหรือสี่รายไม่ร้ายแรงเท่ากับเสียไปในเงินกู้ราย
 ใหญ่ๆ แต่เพียงรายเดียว การค้าขายนั้นย่อมมีการเสียหายในบาง
 ครั้งบางครั้งเป็นธรรมดา ในขณะที่ผู้กู้ดำเนินการค้าขายได้ก็
 กำไรงอกงามฐานะมั่นคง แต่เหตุการณ์อาจเปลี่ยนแปลงในภาย
 ภาคหน้า เช่นตลาดสินค้าเสียหาย ถึงกับผู้กู้ต้องขาดทุนจนค้าขาย
 ต่อไปไม่ได้ก็มี แม้ว่าธนาคารจะพิจารณาหลักฐานของผู้กู้และ
 หลักทรัพย์โดยรอบคอบประการใดก็ตาม ก็ย่อมมีเสียอยู่บ้างเหมือนกัน
 แต่เมื่อใช้ความระวังและพิจารณาโดยละเอียดแล้วย่อมไม่มีใครมีข้อ
 เสียหาย ถึงหากจะเสียหายบ้างก็เป็นเพียงเล็กน้อย การกู้เงินไป
 ลงทุนหาผลประโยชน์ในกิจการค้าขายซึ่งกินเวลานานกว่าจะนำต้นทุน
 ส่งใช้ได้ เช่นซื้อเครื่องจักรเครื่องไฟฟ้าเพื่อจำหน่ายกระแสไฟ
 ธนาคารถ้ายอมให้กู้แล้วย่อมไม่ให้กู้เป็นจำนวนมาก นอกจากผู้กู้จะ
 มีรายได้ทางอื่นเพียงพอที่จะใช้เป็นเงินส่งคืนทุนเงินที่กู้ไปได้ภายใน
 เวลาอันสมควรหรือในเวลาที่กำหนดไว้ ผู้กู้เงินมักเชื่อความสามารถ
 ของตนว่าสามารถหาเงินมาส่งใช้ธนาคารได้ในเร็ววัน ผู้ที่คิดเช่นนั้น
 มิใช่แต่ในรายหนึ่งจะมีแต่เพียงแก่คนสิบคนเท่านั้น มีเป็นจำนวน

มากทีเดียว ดังนั้นธนาคารจึงต้องพิจารณาให้โดยถี่ถ้วนว่าผู้กู้สามารถ
จะหาเงินมาใช้เงินที่กู้ไปได้ภายในกำหนดเวลาที่ตกลงกันไว้หรือภายใน
เวลาอันสมควรหรือไม่

การกู้เงินผู้กู้ต้องมีหลักทรัพย์ไว้ให้ธนาคารยึดถือไว้เป็นประกัน
หลักทรัพย์นั้นมีหลายอย่างหลายชนิดด้วยกันที่ธนาคารยอมรับไว้เป็น
ประกันเงินกู้เช่นพันธบัตร ที่ดินและสิ่งปลูกสร้างขึ้นในที่ดินแปลง
นั้น ใบหุ้นส่วนบริษัทค้าขายที่มีหลักฐานดีเป็นต้น หลักทรัพย์ควร
เป็นสิ่งที่ซื้อขายกันได้ง่ายพอสมควร ราคาของหลักทรัพย์นั้นต้องมี
ราคาสูงกว่าจำนวนเงินที่กู้เพื่อว่าหลักทรัพย์ลดราคาลงบ้าง ก็ยังคงมี
ราคาสูงพอคุ้มกับเงินที่กู้ไป ผู้กู้โดยมากตีราคาหลักทรัพย์ของตนสูง
เช่นนี้เป็นของธรรมดาเพราะการตีราคาหลักทรัพย์สูงนั้นก็เป็
นทางแสดงว่าหลักฐานของตนดี ทรัพย์สมบัติของใครใครก็ย่อม
ตีราคาสูงอยู่เอง นอกจากทรัพย์สมบัตินั้นเป็นของที่ซื้อขายกันมาก
ในตลาดและมีราคาแน่นอน เช่นใบถือหุ้นในบริษัทใหญ่ ๆ ที่ดินของ
ใครใครก็นักว่าราคาสูงในเมื่อยังไม่ประสงค์ที่จะขายไปเสีย แต่ใน
การพิจารณาให้กู้เงิน ธนาคารเลือกหลักทรัพย์ที่ธนาคารเห็นสมควร
และตีราคาหลักทรัพย์นั้นตามความรู้ความเข้าใจของธนาคารเอง หลัก
ทรัพย์ที่ซื้อขายได้ง่ายย่อมเป็นต้นนิยม เช่นพันธบัตรของรัฐบาล ใบหุ้น
ของบริษัทที่มั่นคง ในบางครั้งบางครั้งธนาคารให้กู้เงินโดยมีบุคคล
ที่มีหลักฐานมั่นคงก็ เป็นผู้ซื้อตรงเชื่อถือได้และธนาคารเห็นสมควร
เป็นผู้รับประกันเงินกู้แทนที่จะเรียกหลักทรัพย์เป็นประกันจากผู้กู้ ผู้

มีหลักฐานที่นั่นหากผู้กู้ไม่สามารถนำเงินส่งใช้ได้แล้ว ธนาคารอาจ
เรียกร้องเงินจำนวนนั้นได้จากผู้ประกัน เพราะฉะนั้นธนาคารจึงต้อง
กวัดข้นในเรื่องที่ให้แก่ โดยมีบุคคลเป็นประกัน เพราะบางทีผู้ประกัน
อาจมีหลักฐานที่มั่งมีเงินทอง แต่ครั้นเมื่อเวลาเรียกให้ใช้เงินใน
ถานเป็นผู้ค้าประกันแล้วบิดพลิ้วหลีกเลียงทำให้เกิดความลำบาก
ต่าง ๆ นา ๆ ต่อธนาคาร ธนาคารจึงมักยอมให้เฉพาะบุคคลที่
ธนาคารรู้จัก และขอตรงพดจากนั้นได้ง่ายเป็นผู้ค้าประกันเงินก็สำหรับ
บริษัทหรือบุคคลที่มีหลักฐานที่มั่นคง ธนาคารอาจให้กู้เงินได้ โดยไม่
เรียกร้องให้มีประกันเลย แต่ธนาคารต้องพิจารณาอย่างละเอียดถี่ถ้วน
ว่าเป็นการสมควรจริง ๆ ผู้กู้บางทีนึกว่าการที่ธนาคารกวัดข้นใน
เรื่องก็ ยืมเงินออกก่อนข้างเป็นการกวัดข้นเกินแก่เหตุ แต่ข้อนี้ไม่
เป็นข้อที่ควรระยอกขุ่นมากล่าวว่าธนาคาร เพราะธนาคารต้องรักษา
ผลประโยชน์ของผู้ถือหุ้นของธนาคาร เงินที่ธนาคารมีสำหรับใช้จ่าย
ให้กู้ ยืมเป็นเงินที่ผู้เชื่อถือนำมาฝากไว้ ซึ่งผู้ฝากเรียกถอน
คืนได้และธนาคารต้องจ่ายเงินคืนให้ผู้ฝากเต็มจำนวน จึงเป็นหน้าที่
ของธนาคารต้องระวังมิให้เกิดการเสียหายขึ้นได้ ถ้าจะหยิบยกตัว
อย่างมากล่าวให้เห็นอย่างง่าย ๆ ก็เช่นถ้าท่านผู้หนึ่งมีเงินและมีคน
มาขอยืมเงินจากท่านผู้นั้น โดยท่านไม่ทราบว่าเงินที่ให้ไปนั้นจะได้
กลับคืนมาหรือศูนย์ไปเช่นนั้น โดยหลักฐานของผู้ยืมไม่มั่นคงแล้ว
ท่านผู้นั้นจะให้เขายืมเงินไปหรือไม่ เมื่อคนเราต้องระวังรักษาผล
ประโยชน์ของตนนั้นใด ธนาคารก็จำต้องป้องกันรักษาผลประโยชน์
ของธนาคารนั้น

การให้กู้ยืมเงินนั้นในจังหวัดหนึ่ง ๆ ก็ผิดเพี้ยนกันข้าง
 ในเรื่องหลักทรัพย์ประกันและกำหนดเวลาส่งใช้เงินกู้ ในจังหวัด
 ที่ทำการค้าขายในทางส่งสินค้าจากต่างประเทศมา หรือส่งสินค้าไป
 ต่างประเทศและค้าขายทั่วไป ผู้ที่ที่เป็นผู้มีหลักฐานดีมักกู้เพียง
 เวลาสั้น ๆ คือต้องการทุนไปหมุนซื้อสินค้าชั่วคราวพอขายสินค้า
 นั้นได้เก็บเงินจากลูกค้าแล้วก็นำเงินส่งคืนธนาคาร และจำนวนเงินกู้
 ขนลงเป็นฤดูกาลไม่ว่าจะมีผู้ต้องการกู้เงินเป็นจำนวนมากเหมือนกัน
 ตลอดปี คือในเดือนที่มิใช่ช่วงส่งออกนอกประเทศมีผู้ต้องการกู้เงินเพื่อ
 ซื้อข้าวจากต่างจังหวัดส่งไปขายต่างประเทศ เมื่อได้รับเงินแล้วก็ใช้
 เงินที่กู้ไปนั้น ส่วนการกู้ในอย่างอื่นนั้นเวลากำหนดที่ต้องส่งเงินกู้
 ค่อนข้างกว่าการออกหนุนสินค้าชนิดเช่นข้าว ในการค้าขายต่าง ๆ
 ผู้ค้าขายต้องมีทุนรอนพอจึงจะทำการค้าขายได้เจริญรุ่งเรือง ที่จะ
 นึกว่ากู้เงินผู้อื่นเช่นธนาคารมาทำการค้าขายนั้นไม่เป็นการสมควร
 ผู้ที่คิดชนิดนี้หลักฐานย่อมไม่แน่นหนา และเป็นผู้ที่จะมิได้รับการ
 ช่วยเหลือให้กู้ยืมจากธนาคาร ธนาคารจะอยู่ได้ก็ด้วยความเชื่อถือ
 ของประชาชนโดยนำเงินมาฝากธนาคาร ในทำนองเดียวกันผู้ที่
 ค้าขายโดยขอความช่วยเหลือจากธนาคารก็ต้องได้รับความเชื่อถือจาก
 ธนาคาร ทำการตรงไปตรงมาโดยซื่อสัตย์สุจริต อนึ่งผู้ที่ได้รับ
 ความช่วยเหลือจากธนาคารให้กู้เงินโดยอาศัยความมั่นคงในฐานะ
 ของตนนั้นควรคำนึงถึงการค้าขายโดยระวังระไวให้เป็นที่วางใจของ
 ธนาคารมิควรให้เกิดเสียหายหรือส่อให้เห็นว่าวิธีดำเนินการนั้น ๆ อาจ
 นำความเสียหายมาสู่ตนได้ ถ้าดำเนินงานไม่เรียบร้อย ธนาคาร

เห็นว่าไม่สมควรที่จะช่วยเหลือต่อไปแล้วอาจบังคับให้ชำระหนี้ต่อธนาคารนั้นเสีย ซึ่งทำให้ตนได้รับความเดือดร้อนหรือบางทีต้องเลิกการค้าขายนั้นเสีย

ในจังหวัดและเมืองที่ทำการเพาะปลูกเป็นส่วนใหญ่ การกู้ยืมเงินจากธนาคารเพื่อช่วยเหลือประกอบกรการกลีกรมณนั้น ธนาคารต้องพิจารณาโดยกวดขันยิ่งขึ้นว่าสมควรให้กู้หรือไม่ เพราะเงินที่ให้กู้ไปเช่นนั้นมักเป็นเวลานานกว่าผู้กู้สามารถจะหาเงินมาส่งใช้ให้ได้ นอกจากให้กู้เป็นเวลานานแล้ว ราคาที่นาซึ่งผู้กู้ส่วนใหญ่มีสำหรับมอຍให้ธนาคารเป็นประกันเงินกู้ ยังอาจมีราคาตกต่ำในเมื่อฝนและน้ำไม่เพียงพอสำหรับทำนาข้าวที่ใดก็น้อย หรือราคาข้าวตกต่ำแล้วอาจทำให้ที่นานั้น ๆ ลดราคาได้มาก ธนาคารจำเป็นต้องกะลวงหน้าเพื่อประมาณว่าที่นานั้น ๆ สมควรมีราคาประมาณเท่าใด และการกะประมาณเช่นนั้นเป็นของยากมาก อีกประการหนึ่งที่นามีราคาขึ้น ๆ ลง ๆ ขึ้นราคาหนึ่ง ปีหน้าราคาอาจขึ้น และในปีต่อไปอาจลดลงมากอย่างไม่มีใครคาดคะเนได้ถูกก็เป็นได้ อีกประการหนึ่งที่นาซึ่งอยู่ไม่ห่างไกลกันอาจมีราคาแตกต่างกันมากก็ได้ ธนาคารจะต้องระวังในเรื่องนี้ เช่นนาตอนราคาถูกและไม่ไกลจากนาตอนเท่าใดนักถึงที่นาซึ่งมีน้ำสำหรับทำการเพาะปลูกอุดมสมบูรณ์ก็มีราคาสูงนาซึ่งห่างไกลจากถนนและทางรถไฟย่อมต้องมีราคาต่ำ เพราะถึงแม้ว่าจะอุดมพอเพียงกับการทำนาก็จริง เมื่อข้าวเกี่ยวแล้วต้องใช้จ่ายค่าขนส่งแวงจนทำให้ได้ผลประโยชน์ที่ได้อจากการขายข้าวน้อย ราคาที่นาชนิดนี้ก็ย่อมต่ำเป็นธรรมดา

ผู้^๑ ที่เดินทางไปต่างจังหวัดเพื่อหาซื้อสินค้าหรือด้วยธุระอื่น ๆ จำเป็นต้องมีเงินติดตัวไปด้วยมากบ้างน้อยบ้าง แต่การที่นำเงินไปมาก ๆ นั้นเงินอาจหายหรือถูกลักไปก็ได้ ผู้^๒ ที่เดินทางและเงินหายไปเช่นนั้นก็มีตัวอย่างมากมายนักหนา เพื่อให้^๓ นำเงินไปใช้ต่างจังหวัดปลอดภัย ธนาคารจึงรับโอนเงินจากสาขาธนาคารแห่งหนึ่งไปจ่ายทางสาขาของธนาคารอีกแห่งหนึ่งในจังหวัดที่ธนาคารมีสาขา ผู้^๔ ที่ประสงค์จะโอนเงินเช่นนั้นต้องนำเงินส่งธนาคารที่จังหวัดของตนและแจ้งความจำนงว่าจะโอนไปจ่ายทางจังหวัดใดเป็นเงินเท่าใด ธนาคารจะออกใบสำคัญให้ ใบสำคัญนี้เรียกกันว่าตราฟัต คือเป็นตราสารอย่างเดียวกันกับเช็คแต่ผู้^๕ สั่งจ่ายเป็นธนาคาร ผู้^๖ จ่ายเงินเป็นสาขาของธนาคารณจังหวัดที่ผู้^๗ ส่งเงินประสงค์ให้จ่ายตราฟัตนั้นจะให้สั่งจ่ายเงินให้แก่ผู้^๘ ถือกก็ได้ หรือจ่ายเงินให้แก่ผู้^๙ เดินทางเองก็ได้ เมื่อต้องการเบิกเงินณจังหวัดที่เดินทางไปก็สลักหลังตราฟัตและนำไปยื่นขอรับเงินณสาขาของธนาคารที่จังหวัดนั้น ธนาคารจึงจ่ายเงินให้ หรือถ้าผู้^{๑๐} เดินทางประสงค์จะเบิกรับเงินใช้จ่ายณสาขาของธนาคารในจังหวัดต่าง ๆ ก็ได้ ธนาคารจะออกเลตเตอร์ออฟเครดิตให้ คือเป็นหนังสือสั่งสาขาธนาคารให้จ่ายเงินให้แก่ผู้^{๑๑} ถือกเลตเตอร์ออฟเครดิตนั้นเป็นจำนวนเงินมากน้อยตามแต่ผู้^{๑๒} ถือกต้องการเบิก แต่จำนวนที่เบิกไปทั้งสิ้นต้องไม่เกินกว่าจำนวนเงินซึ่งอนุญาตไว้ ในเลตเตอร์ออฟเครดิต คือจำนวน

ของเงินที่ผู้ถือเลตเตอร์ออฟเครดิตนำส่งธนาคาร ถ้าเบิกเงินใช้จ่าย
 ณสาขาธนาคารต่าง ๆ ไม่หมดจำนวนเงินของเลตเตอร์ออฟเครดิต มี
 เงินเหลืออีกมากน้อยเท่าใดก็ขอรับคืนจากสำนักงานธนาคารที่ออกเลต
 เทอร์ออฟเครดิตได้ การโอนเงินโดยวิธีตราพดด้งหรือเลตเตอร์ออฟ
 เครดิตก็คือผู้โอนต้องเสียค่าธรรมเนียมให้แก่ธนาคารตามอัตราซึ่งเป็น
 จำนวนเล็กน้อยเท่านั้น ความสะดวกที่ได้รับในการโอนเงินชนิดนี้
 เกินคุ้มค่าเงินที่ต้องเสียเป็นค่าธรรมเนียมให้แก่ธนาคาร นอกจากโอน
 เงินไปใช้จ่ายในการเดินทางแล้ว อาจโอนเงินไปจ่ายในจังหวัดที่
 ธนาคารมีสาขาก็ได้ คือโดยซื้อตราพดด้งเช่นเดียวกับโอนไปใช้จ่าย
 ในเวลาเดินทาง ผู้โอนต้องแจ้งให้ธนาคารทราบนามผู้รับเงินหรือ
 จ่ายเงินตามคำสั่งของผู้นั้นหรือจ่ายให้แก่ผู้ถือ แล้วผู้โอนก็ส่ง
 ตราพดด้งนั้นไปให้แก่ผู้รับณต่างจังหวัด เมื่อผู้รับได้รับตราพดด้งและสลัก
 หลังถูกต้องแล้วก็นำตราพดด้งมาขึ้นรับเงินจากธนาคารในจังหวัดนั้นได้
 ตราพดด้งเช่นเดียวกับเช็คผู้สั่งอาจขีดคร่อมตราพดด้งได้เหมือนกัน และ
 ตราพดด้งที่ขีดคร่อมนั้นธนาคารไม่จ่ายเงินสดให้ ผู้รับต้องนำเข้าบัญชีของ
 ตนณสาขาธนาคารที่ตนมีบัญชี แล้วจึงเบิกถอนเงินที่ต้องการโดย
 ออกเช็คของตนเอง หรือถ้าให้แน่นแฟ้นเข้าอีกผู้โอนอาจขอให้
 ธนาคารสั่งสาขาธนาคารต่างจังหวัดจ่ายเงินจำนวนหนึ่งให้แก่ผู้หนึ่ง
 ผู้ใดก็ได้ การโอนชนิดนี้ผู้รับเงินต้องนำหลักฐานมาแสดงว่าเป็น
 ผู้รับเงินที่แท้จริง สาขาธนาคารจึงจ่ายให้ ถ้าผู้โอนต้องการให้ธนาคาร
 จ่ายเงินให้แก่ผู้รับต่างจังหวัดโดยด่วนจะสั่งทางจดหมายหรือจ่ายทาง

ได้กล่าวถึงความสะดวกที่ธนาคาร ให้แก่ผู้เดินทางไปต่าง
 จังหวัดในเรื่องการโอนเงินไปมาในประเทศเดียวกันแล้ว ธนาคาร
 ยังรับโอนเงินไปมาระหว่างประเทศอีกด้วย ผู้ที่เดินทางไปต่าง
 ประเทศประสงค์จะไป ขอรับเงิน เพื่อใช้จ่ายทางประเทศนั้น เมื่อ
 แจ้งความประสงค์ให้ธนาคารทราบ ธนาคารออกตราฟัคตามจำนวน
 เงินที่ตนต้องการจะโอนไปจ่ายทางต่างประเทศ แต่ตราฟัคที่ออก
 ใช้นี้มักออกเป็นจำนวนเงินตราของต่างประเทศ เช่น โอนไปจ่าย
 ทางอังกฤษก็ออกเป็นเงินตราอังกฤษ เมื่อผู้รับเดินทางถึงอังกฤษ
 นำตราฟัคไปขึ้นเงินก็ได้รับเงินเป็นเงินอังกฤษตามจำนวนในตราฟัคนั้น
 การขอซื้อตราฟัคต่างประเทศนั้นมิใช่ผู้ซื้อต้องนำธนบัตรต่างประเทศ
 มาชำระเป็นค่าตราฟัค ผู้ซื้อจ่ายเงินให้ธนาคารเป็นเงินตราสยาม
 แล้วธนาคารคิดแลกเงินจำนวนนั้นเป็นเงินอังกฤษว่าเป็นกี่ปอนด์กี่
 ชิลลิงก็เปนนซ์ตามอัตราแลกเปลี่ยนเงินต่างประเทศของธนาคาร ผู้ที่
 อยู่ในสยามต้องการส่งเงินไปให้ผู้ที่อยู่ต่างประเทศหรือส่งเงินไปต่าง
 ประเทศเพื่อซื้อสินค้าก็ซื้อตราฟัคเป็นจำนวนเงินตราของประเทศที่ตน
 ต้องการได้เหมือนกัน ผู้ซื้อตราฟัคต้องแจ้งให้ธนาคารทราบว่าใคร
 เป็นผู้รับเงิน ต้องการจ่ายเงินเป็นเงินตราของประเทศใด ธนาคาร
 จะได้ออกตราฟัคส่งจ่ายเงินในต่างประเทศให้ผู้รับเงินตามความประ-
 สงค์ ในตราฟัคนั้นจะมีรายการต่าง ๆ ดังนี้คือ วันออกตราฟัค

หมายเลขของกราฟต์ ชื่อผู้รับเงินจำนวนเงิน และชื่อของธนาคาร
หรือเอเยนต์ของธนาคารต่างประเทศ ชั่งการโอนเงินไปมาระหว่าง
ประเทศนั้นอาจ โอนได้ทาง โทรเลขเช่นเดียวกับ โอนภายในประเทศ
เหมือนกัน บางทีผู้เดินทางต้องการเดินทางไปในประเทศต่าง ๆ
และไม่ประสงค์ที่จะถอนบัตรติดตัวไปเป็นจำนวนมาก ๆ ควรขอให้
ธนาคารออกเลตเตอร์ออฟเครดิตให้ เลตเตอร์ออฟเครดิตชนิดนี้
เป็นคำสั่งของธนาคารถึงสาขาและเอเยนต์ธนาคารณเมืองต่าง ๆ ใน
ต่างประเทศสั่งให้สาขาและเอเยนต์จ่ายเงินให้แก่ผู้ถือเลตเตอร์ออฟ
เครดิตตามจำนวนที่ต้องการภายในกำหนดวงเงินที่อนุญาตไว้ เมื่อ
ขอซื้อเลตเตอร์ออฟเครดิตนั้น ธนาคารให้ผู้ถือเลตเตอร์ออฟเครดิต
เซ็นนามเป็นตัวอย่างลงไปในเลตเตอร์ออฟเครดิตสำหรับธนาคารผู้จ่าย
ได้ตรวจสอบดูเมื่อผู้ถือมาเบิกเงิน เมื่อขอเบิกเงินธนาคารจ่ายเงิน
ได้ตรวจสอบว่าเลตเตอร์ออฟเครดิตนั้นถูกต้องและผู้เบิกเงินเป็นเจ้าของ
เลตเตอร์ออฟเครดิตโดยแท้จริงแล้ว ธนาคารจะให้ผู้ถือเลตเตอร์
ออฟเครดิตเซ็นกราฟต์ฉบับหนึ่ง เพื่อบริษัทจะได้ส่งไปเก็บเงิน
จากธนาคารผู้ออกเลตเตอร์ออฟเครดิต กราฟต์นั้นก็คือใบสั่งจ่าย
ของผู้ถือรายการคือ วันที่ที่เบิกเงิน จำนวนเงิน ผู้รับเงิน (คือ
ธนาคารที่ผู้ถือขอเบิกถอนเงิน) และชื่อธนาคารผู้ออกเลตเตอร์ออฟ
เครดิตและมีข้อความว่ากราฟต์ฉบับนั้นออกตามเลตเตอร์ออฟเครดิต
หมายเลขที่เท่าใด ของใคร ลงวันไหน และเซ็นชื่อ การเซ็นต้องเซ็นให้
เหมือนกับตัวอย่างลายเซ็นในเลตเตอร์ออฟเครดิต ธนาคารผู้จ่ายเงิน

จึงส่งตราฟัซไปเก็บเงินในธนาคารผู้ออกเครดิตต่อไป แล้วธนาคาร
 สลักหลังเลตเตอร์ออฟเครดิตแสดงรายการว่าได้จ่ายเงินให้แก่ผู้ถือไป
 เป็นจำนวนเท่าใด วันใด แล้วที่ตราลงชื่อกำกับทุก ๆ รายที่จ่ายไป
 วันที่และจำนวนเงินที่สลักหลังนั้นก็คือวันที่และจำนวนเงินของตราฟัซ
 ซึ่งผู้ถือเซ็นชื่อนำธนาคารนั้นเอง การที่ธนาคารสลักหลังก็เพื่อ
 ว่าสาขาและเอเยนต์หรือธนาคารอื่น ๆ ผู้ที่จ่ายเงินภายหลังได้ทราบว่า
 ผู้ถือได้เบิกเงินตามเลตเตอร์ออฟเครดิตนั้นไปเท่าใด และยังคง
 เหลือที่จะจ่ายได้อีกเท่าใดจะได้หรือไม่จ่ายเงินจำนวนที่อนุญาตไว้ใน
 เลตเตอร์ออฟเครดิต. ถ้าผู้ถือเบิกเงินหมดทั้งจำนวนที่เลตเตอร์ออฟ
 เครดิตอนุญาตไว้ ผู้ถือต้องมอบเลตเตอร์ออฟเครดิตนั้นให้แก่ธนาคาร
 ผู้จ่ายเงินครั้งหลังสุดเพื่อส่งคืนธนาคารที่ออกเลตเตอร์ออฟเครดิตนั้น
 เลตเตอร์ออฟเครดิตสำหรับผู้เดินทางมีสองชนิดด้วยกัน อย่างหนึ่ง
 ผู้ถือขอเบิกเงินได้แต่เฉพาะสาขาหรือเอเยนต์ของธนาคารเท่าที่บ่ง
 นามไว้เท่านั้น อีกอย่างหนึ่งผู้ถืออาจเบิกเงินได้จากธนาคารแทบ
 ทุกแห่งในประเทศต่าง ๆ เลตเตอร์ออฟเครดิตนั้นจะออกเป็นเงินตรา
 ของประเทศใดก็ได้ แต่ถ้าเบิกเงินจากประเทศที่มีได้ ใช้เงินตราที่
 บ่งไว้ในเครดิตแล้ว ธนาคารจะจ่ายเงินให้เป็นเงินตราของประเทศ
 นั้นตามอัตราแลกเปลี่ยนของธนาคาร เช่นเลตเตอร์ออฟเครดิตออก
 เป็นเงินอังกฤษและผู้ถือไปขึ้นเบิกเงินในอินเดียเช่นนั้นแล้ว ธนาคาร
 จะจ่ายเงินให้ผู้ถือเป็นเงินอินเดียตามอัตราแลกเปลี่ยนเงินอินเดียกับ
 อังกฤษ ส่วนจำนวนเงินตราฟัซที่ผู้ถือเซ็นให้แก่ธนาคารที่จ่ายเงิน

นั้นต้องเป็นเงินอังกฤษ คือต้องเป็นเงินที่บ่งไว้ในเลตเตอร์ออฟเครดิต
เสมอ เลตเตอร์ออฟเครดิตจำกัดเวลาอนุญาตให้สาขาหรือเอเยนต์
ของธนาคารจ่ายเงินโดยมากกำหนดเวลาไว้ไม่เกิน ๖ เดือนนับตั้งแต่นั้น
วันออกเลตเตอร์ออฟเครดิต

เพื่อให้ความสะดวกในการเดินทางยังธนาคารใหญ่ ๆ หลาย
ธนาคารได้จัดทำเช็คสำหรับผู้เดินทาง นี่เป็นคำสัญญาของธนาคาร
ผู้ออกเช็คว่าจะใช้เงินให้แก่ผู้ที่นำเช็คนำมาขึ้นเงินธนาคารตาม
จำนวนของเช็คนั้น หรือเป็นคำสั่งของธนาคารหนึ่งสั่งสาขาหรือ
เอเยนต์ของธนาคารให้จ่ายเงินตามเช็คนั้นแก่ผู้นำมาขึ้นเบิกเงิน จำนวน
ของเช็คชนิดนี้เป็นจำนวนที่คล้ายคลึงกับธนบัตร เช่นเช็คที่เป็นเงิน
อังกฤษโดยมากนิยมออกเป็นฉบับละ ๑ ปอนด์ ๒ ปอนด์ ๕ ปอนด์
๑๐ ปอนด์ ไม่มีเศษเป็นชิลลิงและเพนซ์ ที่เป็นเงินสหรัฐอเมริกา
ออกเป็นฉบับละ ๑๐ เหรียญ ๒๐ เหรียญ ๕๐ เหรียญ ๑๐๐ เหรียญ
ไม่มีเศษเป็นเซ็นต์ ที่เป็นเงินเยอรมันออกเป็น ๕๐ มาร์ก ๑๐๐ มาร์ก
ไม่มีเศษเป็นเฟนนิกเช่นนั้น ผู้ที่ซื้อเช็คนั้นต้องลงลายมือชื่อ
ในเช็คทุก ๆ ฉบับต่อหน้าธนาคารที่ขาย และเมื่อเวลาเบิกเงินต้อง
เซ็นนามในเช็คนั้นอีกครั้งหนึ่ง เพื่อผู้จ่ายเงินจะได้ตรวจว่าถูกต้อง
ตรงกันกับลายเซ็นที่เขียนไว้เมื่อซื้อเช็คนั้นหรือไม่ เช็คสำหรับผู้
เดินทางนั้นนิยมใช้กันมาก ในบางเมืองห้างร้านและสถานที่ต่าง ๆ
ยอมรับเช็คสำหรับชำระหนี้ประจำเกี่ยวกับธนบัตร

ตราฟัซซึ่งจ่ายเงินเมื่อเห็นลายอากรแสตมป์ชำระร้อยละ ๕ สตารางค์
 เลตเตอร์ออฟเครดิตที่ออกในสยามเงินต่ำกว่า ๑,๒๐๐ บาท ต้อง
 เสียอากรแสตมป์ ๑ บาท เงิน ๑,๒๐๐ บาทขึ้นไปแต่ต่ำกว่า ๖,๐๐๐ บาท
 ค่าอากรแสตมป์ ๓ บาทและเงินตั้งแต่ ๖,๐๐๐ บาทขึ้นไป ค่าอากร
 แสตมป์ ๕ บาท ส่วนเลตเตอร์ออฟเครดิตที่ออกในต่างประเทศ เมื่อ
 มาขึ้นเงินในสยามต้องเสียค่าอากรแสตมป์คราวละ ๒๕ สตารางค์ เช็ก
 สำหรับผู้เดินทางที่ออกในสยามเสียค่าอากรแสตมป์ชำระร้อยละ ๑๐ สตารางค์
 ที่ออกในเมืองต่างประเทศแต่จ่ายเงินในสยามค่าอากรแสตมป์ชำระ
 ละ ๒๕ สตารางค์.

ในการค้าขายเวลาที่ซื้อสินค้ามาสำหรับจำหน่ายนั้น ผู้ซื้อตาม
ปกติมิได้ส่งเงินสดไปชำระค่าของในทันที ผู้ซื้อที่มีโคเชอของโดย
วิธีชอเชอ มักขอชำระเงินค่าของต่อเมื่อได้รับของแล้ว แต่การชำระหนี้
เช่นนี้ถ้าผู้ซื้อและผู้ขายอยู่ในจังหวัดเดียวกัน ผู้ซื้อก็มีได้ประโยชน์
อันใดนัก เช่นผู้ขายอยู่ห่างจากผู้ซื้อเพียงสองสามกิโลเมตรเท่านั้น
การไปมาส่งสินค้ากินเวลาไม่เกินหนึ่งชั่วโมงพิกัด เมื่อเช่นนั้นแม้ว่า
ผู้ซื้อจะส่งเงินไปพร้อมกับคำสั่งให้ส่งของ หรือชำระเงินเมื่อได้
รับของแล้ว ก็ไม่ได้ผลประโยชน์เพิ่มขึ้น ผิดเวลาชำระเงินเพียงชั
วโมงพิกัดเดียวเท่านั้น แต่ถ้าอยู่ต่างจังหวัดกันเช่นผู้ซื้ออยู่เชียงใหม่
ผู้ขายอยู่กรุงเทพฯ การส่งสินค้าไปมาไม่ได้รวดเร็วเหมือนอยู่ห่างกัน
เพียงสองสามกิโลเมตร ถ้าผู้ซื้อส่งเงินค่าของมาพร้อมกับคำสั่ง
ให้ส่งของแล้วกว่าจะได้รับของก็เป็นเวลาสองหรือสามวันนับจากวันที่
ส่งเงินค่าของออกจากเชียงใหม่ คือสมมุติว่าส่งเงินจากเชียงใหม่
โดยทางไปรษณีย์ในวันอังคาร กว่าผู้ขายทางกรุงเทพฯ จะได้รับก็
ในวันรุ่งขึ้นคือวันพุธ และในวันนั้นเองผู้ขายส่งของตามต้องการไปให้
ผู้ซื้อจะได้รับอย่างรวดเร็วในวัน พฤหัสบดี คือภายหลังจากวันที่ส่งเงินมาถึง
สองวัน ในเวลาสองสามวันนี้เองถ้ายังไม่ต้องส่งเงินมาเป็นค่าของนั้น
ผู้ซื้ออาจนำเงินจำนวนนั้นไปหมุนหาผลประโยชน์ในทางอื่นได้ นี่เป็น
แต่อยู่ห่างกันเล็กน้อยเท่านั้นเอง แต่ถ้าผู้ซื้อและผู้ขายอยู่ห่างไกล
กันมาก อยู่คนละประเทศ คือถ้าผู้ซื้ออยู่ในสยาม ผู้ขายอยู่ใน

สหรัฐอเมริกาหนทางไปมาต้องเสียเวลานับเป็นสิบ ๆ วันแล้ว จะเป็น
 การช่วยเหลือผู้ซื้อมากถ้าผู้ขายยอมส่งสินค้ามาให้ก่อนโดยผู้ซื้อ
 ต้องชำระเงินต่อเมื่อตนได้รับสินค้านั้นแล้ว ในการค้าขายผู้ซื้อส่วนมาก
 ได้รับความผ่อนผันเช่นนั้นเสมอ และการเก็บเงินค่าสินค้านั้นทำอย่างไร
 กัน ผู้ขายของซึ่งอยู่ในนิวยอร์กได้รับคำสั่งจากผู้ซื้อในกรุงเทพฯ ให้
 ส่งของจึงนำของนั้นมายังบริษัทเรือ เมื่อชนของชนบรรทุกเรือที่นิวยอร์ก
 ส่งมากรุงเทพฯ บริษัทเรือออกใบรับของให้ ใบรับของนี้เรียกกันว่า
 บิลออฟเลตติง เมื่อของถึงกรุงเทพฯ แล้ว ผู้ซื้อของต้องนำบิลออฟเลตติง
 ไปให้บริษัทเรือเพื่อรับของนั้น ถ้าไม่นำบิลออฟเลตติงไปแสดงบริษัทเรือ
 ไม่มอบของให้ เมื่อผู้ขายของที่นิวยอร์กได้รับบิลออฟเลตติงจากบริษัท
 เรือนำไปให้ธนาคารที่นิวยอร์กขอให้ธนาคารส่งมายังสาขาหรือ
 เอเยนต์ของธนาคารที่กรุงเทพฯ สำหรับนำไปให้ผู้ซื้อของสาขาหรือ
 เอเยนต์ของธนาคารเมื่อได้รับเงินค่าของจากผู้ซื้อแล้วก็มอบบิลออฟ
 เลตติงสำหรับใบรับของจากบริษัทเรือต่อไป แต่เพื่อมิให้มีข้อยุ่งยาก
 ในเรื่องจำนวนเงิน ผู้ขายของที่นิวยอร์กเขียนคำสั่งให้ธนาคาร
 ระบุหนึ่งเป็นคำสั่งถึงผู้ซื้อของที่กรุงเทพฯ ให้จ่ายเงินเท่านั้น ๆ
 เป็นค่าของที่ส่งมาให้แก่ธนาคารแล้วก็เซ็นชื่อและลงวันที่ในคำสั่งนั้น
 คำสั่งที่พุดถึงนี้เรียกว่าตั๋วแลกเงิน ธนาคารมอบตั๋วนี้ให้แก่ผู้ซื้อของ
 พร้อมยกบิลออฟเลตติงเมื่อผู้ซื้อชำระเงิน

ตั๋วแลกเงินคือหนังสือตราสาร ซึ่งบุคคลคนหนึ่งเรียกว่าผู้
 สั่งจ่าย สั่งบุคคลอีกคนหนึ่งเรียกว่าผู้จ่ายให้ใช้เงินจำนวนหนึ่งแก่

บุคคลอีกคนหนึ่ง หรือให้ใช้ตามคำสั่งของบุคคลคนหนึ่ง ซึ่งเรียกว่าผู้รับเงินหรือให้ใช้ ให้แก่ผู้ถือและต้องมีรายการดังนี้คือ ๑ คำบอกชื่อว่าเป็นตัวแลกเงิน ๒ คำสั่งอันปราศจากเงื่อนไขให้จ่ายเงินเป็นจำนวนแน่นอน ๓ ชื่อหรือยี่ห้อผู้จ่าย ๔ วันถึงกำหนดใช้เงิน ๕ สถานที่ใช้เงิน ๖ ชื่อหรือยี่ห้อผู้รับเงิน ๗ วันและสถานที่ออกตัวเงิน ๘ ลายมือชื่อผู้สั่งจ่าย ตราสารอันมีรายการขาดตกบกพร่องไปจากที่กล่าวไว้นี้ ไม่สมบูรณ์เป็นตัวแลกเงิน เว้นไว้แต่ ๑ สถานที่ใช้เงินมิได้แสดงไว้ในตัวแลกเงิน ๒ ตัวแลกเงินไม่แสดงให้ปรากฏสถานที่ออกตัว ๓ ผู้สั่งจ่ายมิได้ลงวันออกตัว ๔ ตัวแลกเงินมิได้ระบุเวลาใช้เงิน

ตัวแลกเงินนั้นผู้สั่งจ่ายสั่งให้ ผู้จ่ายเงินชำระเงินทันทีคือเมื่อทวงถามหรือเมื่อเห็น (คือเมื่อยนต์ให้ผู้จ่ายดูเพื่อให้ชำระเงิน) ก็ได้ หรือถ้าผู้สั่งจ่ายจะยกเวลาให้ผู้จ่ายได้มีโอกาสดำเนินมาชำระภายหลัง ก็ได้คือออกตัวให้จ่ายเงินในเวลาที่กำหนดไว้เช่น ๓๐ วัน ๖๐ วัน ๙๐ วัน หรือ ๑ เดือน ๒ เดือน ๓ เดือน ภายหลังที่ผู้จ่ายได้เห็นแล้วหรือ ภายหลังวันออกตัวก็ได้ ในกรณีเช่นนี้เมื่อธนาคารนำตัวแลกเงินมาขึ้นให้ผู้จ่าย ผู้จ่ายยังมีต้องชำระเงินในทันทีทันใด เมื่อได้ตรวจดูว่าจำนวนเงินและตัวถูกต้องเรียบร้อยแล้ว ผู้จ่ายเงินก็เขียนชื่อของตนลงไปบนตัวเงิน และลงวันที่ ๆ เช่นชื่อและเขียนคำว่า “รับรองแล้ว” หรือข้อความใด ๆ ที่มีความหมายเช่นนั้นลงไปในที่เห็นคล้ายเช่นของตนหรือไม่เขียนข้อความว่ารับรองลงไปได้ การที่เขียนชื่อของตนลงไปบนตัวแลกเงินนั้นเรียกว่าผู้จ่ายรับรองตัวเงิน การที่รับรอง

ตัวเงินนี้หมายความว่าผู้จ่ายยอมรับใช้เงินตามตัวเงินนั้น เมื่อถึงกำหนดชำระเงิน เช่นผู้ส่งจ่ายสั่งให้เงิน ๓๐ วัน ภายหลังเมื่อใดเห็นผู้จ่ายเงินต้องใช้เงินตามจำนวนในเวลานั้นในวันที่ ๓๐ นับแต่วันที่ตนได้ลงลายมือชื่อรับรองตัวเป็นต้นไป จะชำระเงินก่อนถึงกำหนดก็ได้ แต่จะชำระภายหลังวันถึงกำหนดไม่ได้ เมื่อชำระเงินแล้วธนาคารจึงมอบบิลออฟเลตติ้งให้ ในการส่งสินค้านั้นเอกสารมีได้มีแต่เพียงบิลออฟเลตติ้งอย่างเดียวนั้น ยังมีหนังสือสำคัญ ๆ ประกอบการส่งสินค้าอีกหลายอย่างหลายชนิดคือ บัญชีแสดงรายการสินค้าเรียกกันว่าอินวอยซ์ ใบประกันสินค้า หนังสือแสดงว่าสินค้าทำขึ้นในประเทศใดเหล่านี้ เป็นหนังสือสำคัญที่ผู้ส่งของหรือผู้ส่งจ่ายตัวแลกเงินสั่งให้แก่ธนาคาร เพื่อบอกให้ผู้จ่ายพร้อมกับบิลออฟเลตติ้งทั้งสิ้น ในตอนต้น ๆ ที่กล่าวถึงจะเพาะแต่บิลออฟเลตติ้งก็เพื่อให้ท่านผู้อ่านเข้าใจง่ายเท่านั้น การที่ธนาคารมอบบิลออฟเลตติ้งพร้อมทั้งเอกสารอื่น ๆ ให้แก่ผู้จ่ายต่อเมื่อใดชำระเงินตามตัวแลกเงินแล้ว ตัวแลกเงินนั้นเป็นตัวชนิด ดี / พี ดี / พี หมายความว่ามอบเอกสารเมื่อชำระเงินแล้ว (D/P=Documents against Payment)

ถ้าผู้ซื้อของผู้ที่มีหลักฐานนี้ เป็นที่ผู้ขายวางใจให้ซื้อของเชื่อได้แล้ว ผู้ขาย (ผู้ส่งจ่ายตัวแลกเงิน) จะสั่งธนาคารให้มอบเอกสารเหล่านั้นให้แก่ผู้ซื้อ (ผู้จ่ายเงิน) เมื่อผู้ซื้อรับรองตัว ในทันทีเมื่อผู้จ่ายรับรองตัวแล้วได้รับเอกสารซึ่งนำไปรับของจากบริษัทเรือได้ ต่อเมื่อถึงกำหนดชำระเงินจะเป็น ๓๐ วัน ๖๐ วัน ๓ เดือนหรือ ๔ เดือนภายหลังเมื่อรับรองตัวหรือภายหลังวันออกตัวแล้วก็ตามผู้จ่ายจึง

ชำระเงินค่าของซึ่งมีจำนวนปรากฏในตั๋วนั้น ตัวแลกเงินชนิดนี้เรียกว่า
 ตัวแลกเงินชนิด ที่ / เอ หมายความว่ามอบเอกสารเมื่อรับรองตัว
 (D/A=Documents against Acceptance)

ตัวแลกเงินที่ผู้ออกตัว (ผู้ส่งจ่าย) และผู้รับรองตัว. (ผู้จ่าย)
 มีหลักฐานดังนี้ ผู้ทรงหรือผู้ส่งจ่ายอาจนำไปขายให้แก่ผู้อื่นได้อีก
 โดยเสียค่าช่วยการเป็นคอกเบี้ยสำหรับเวลาที่ผู้รับซื้อตัวเงินต้องเก็บ
 ตัวไว้จนถึงกำหนดผู้จ่ายชำระเงิน คือสมมติว่าตัวถึงกำหนดชำระเงิน
 ในวันที่ ๓๐ กรกฎาคม และมีผู้รับซื้อตัวไว้เมื่อวันที่ ๓๐ เมษายน
 เช่นนี้ ค่าช่วยการที่ผู้รับซื้อตัวได้รับในการซื้อตัวไว้ก็คือคอกเบี้ยสำหรับ
 ระยะเวลาระหว่างวันที่ ๓๐ เมษายนถึงวันที่ ๓๐ กรกฎาคม ส่วน
 อัตราคอกเบี้ยก็คอกอย่างไหนแล้วแต่จะตกลงกันระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย
 ตัวเงิน ถ้าตัวเงินเป็นจำนวน ๑,๐๐๐ บาท และคอกเบี้ยระหว่างวันที่
 ๓๐ เมษายนถึง ๓๐ กรกฎาคมเป็นเงิน ๓๐ บาท แล้วผู้ให้นำตัวเงิน
 มาขายจะได้รับเงินสำหรับตัวนั้นแต่เพียง ๙๗๐ บาท คือผู้ซื้อหัก
 คอกเบี้ยนั้นออกเสียและเมื่อถึงวันที่ ๓๐ กรกฎาคมจึงนำตัวเงินนั้นไป
 เก็บเงินจากผู้จ่ายเต็มจำนวน ๑,๐๐๐ บาท แต่ตนจ่ายเงินให้ผู้ขาย
 เพียง ๙๗๐ บาท จึงคงได้ค่าช่วยการ ๓๐ บาท การที่นำตัวเงินไป
 ขายได้เช่นนั้น เป็นหนทางช่วยให้การค้าขายสะดวกมาก คือผู้ทรง
 ตัวเงินในเมื่อขาดแคลนเงินอาจหาเงินได้ โดยขายตัวนั้นเพื่อนำเงินมา
 ใช้จ่ายในการค้าขายต่อไป

ถ้าผู้จ่ายไม่ยอมรับรับรองตัวหรือเมื่อถึงกำหนดชำระเงิน ผู้จ่าย
 ไม่ชำระเงินตามตัวนั้น ผู้ทรงอาจคัดค้านตัวนั้นได้ วิธีคัดค้านนั้น

ให้นายอำเภอหรือทนายความผู้ได้รับอนุญาตเพื่อการนี้เป็นผู้คัดค้าน
 คือนายอำเภอหรือทนายความไปณที่ทำการของผู้จ่ายเงิน และสอบถาม
 ว่าทำไมจึงไม่ชำระเงินตามค่านั้น แล้วเขียนบันทึกคำชี้แจงของผู้จ่าย
 เงินไว้ การคัดค้านนั้นสงวนไว้ซึ่งสิทธิทั้งปวงอันมีต่อผู้ส่งจ่ายตัวแลกเงิน
 และคู่สัญญาและบุคคลทั้งหลายที่เกี่ยวข้องกับตัวแลกเงินนั้น รวมทั้ง
 ค่าเสียหายต่าง ๆ อันเกิดขึ้นในการที่ผู้จ่ายไม่รับรองหรือไม่ใช้เงิน
 ตามตัว

ผู้ทรงตัวแลกเงินต้องยื่นตัวเพื่อให้ใช้เงินในวันที่กำหนด นอกจาก
 ตัวที่จ่ายเมื่อเห็นเมื่อทวงถามหรือตามวันซึ่งแสดงไว้ในตัวแล้ว วันถึง
 กำหนดใช้เงินตามตัวคิดเช่นนั้น

สมมุติว่าตัวสั่งให้ใช้เงิน ๓ เดือนนับตั้งแต่วันที่ใดเห็นตัวนั้น
 ผู้จ่ายได้เห็นและรับรองเมื่อวันที่ ๑๕ เมษายน ถึงกำหนดใช้เงินวันที่
 ๑๕ กรกฎาคม คือ

ตั้งแต่วันที่ ๑๕ เมษายน	ถึงวันที่ ๑๕ พฤษภาคม	๑ เดือน
„ ๑๕ พฤษภาคม	„ ๑๕ มิถุนายน	๑ เดือน
„ ๑๕ มิถุนายน	„ ๑๕ กรกฎาคม	๑ เดือน
	รวม	๓ เดือน

ถ้าตัวเป็นตัวที่ใช้เงิน ๑๒๐ วันนับแต่วันที่ใดเห็นผู้จ่ายได้เห็นและ
 รับรองเมื่อวันที่ ๗ เมษายน ถึงกำหนดใช้เงินวันที่ ๕ สิงหาคม คือ

ตั้งแต่วันที่ ๗ เมษายน ถึงวันที่ ๓๐ เมษายน ๒๓ วัน

๓๐ เมษายน	๓๑ พฤษภาคม ๓๑
๓๑ พฤษภาคม	๓๐ มิถุนายน ๓๐
๓๐ มิถุนายน	๓๑ กรกฎาคม ๓๑
๓๑ กรกฎาคม	๕ สิงหาคม ๕
รวม ๑๒๐	

ถ้าต้องกำหนดใช้ในวันที่ ๒๙, ๓๐ หรือ ๓๑ ในเดือนซึ่งไม่
มีวันนั้นแล้ว ให้วันสิ้นเดือนเป็นวันถึงกำหนดใช้ เช่นในปี
พุทธศักราช ๒๔๘๐ เดือนกุมภาพันธ์มีเพียง ๒๘ วัน ถ้าผู้จ่าย
รับรองตัววันที่ ๒๙ มกราคม ตัวมีกำหนดจ่าย ๑ เดือนนับแต่วันนั้น
ก็ควรถึงกำหนดใช้วันที่ ๒๙ กุมภาพันธ์ตามหลักวิธีคำนวณ แต่
วันที่ ๒๙ กุมภาพันธ์ ในขณะนั้นไม่มีจึงให้วันสิ้นเดือน คือ ๒๘
กุมภาพันธ์ เป็นวันถึงกำหนดชำระเงิน ในทำนองเดียวกัน ตัวซึ่ง
ตามวิธีคำนวณข้างบน ถึงกำหนดชำระเงินในวันที่ ๓๑ เมษายน
มิถุนายน กันยายน พฤศจิกายน ก็ให้วันสิ้นเดือน คือ วันที่ ๓๐
ของเดือนนั้น ๆ เป็นวันกำหนดใช้เงิน

ตัวอย่างตั๋วแลกเงิน

ตั๋วแลกเงิน

อากร
แสตมป์
๓๐
สตางค์

กรุงเทพ ฯ วันที่ ๑ เมษายน ๒๔๘๐

เงิน ๑,๕๐๐ บาท

เมื่อถึงกำหนด ๓ เดือน นับตั้งแต่วันที่เห็นตัว

จ่ายเงินให้แก่ธนาคารพาณิชย์ ทนจำกัค หรือตามคำสั่ง

เป็นเงินหนึ่งพันห้าร้อยบาทถ้วน

ถึงนายเขียว

นายขาว

อยุธยา

ตั๋วแลกเงิน

อากร
แสตมป์
๕๐
สตางค์

กรุงเทพ ฯ วันที่ ๑ เมษายน ๒๔๘๐

เงิน ๒,๕๐๐ บาท

เมื่อถึงกำหนด ๖๐ วัน นับตั้งแต่วันที่ออกตัวเป็นต้นไป

จ่ายเงินให้แก่ ธนาคารพาณิชย์ ทนจำกัค หรือตามคำสั่ง

เป็นเงินสองพันห้าร้อยบาทถ้วน

ถึง บริษัทกสิกรรม ทนจำกัค

กรุงเทพ ฯ

นายขาว

ผู้ที่ทำการค้าขายย่อมมีน้อยท่านนัก ที่มีเงินตราต่างประเทศ
 สำหรับใช้หนี้ของตนในต่างประเทศ หรือใช้จ่ายเป็นค่าสินค้าที่สั่งเข้า
 มาจากประเทศอื่น ๆ ผู้ที่สั่งสินค้าเข้าจากต่างประเทศมาขายในสยาม
 หรือส่งสินค้าจากสยามไปขายต่างประเทศย่อมต้องอาศัยความช่วยเหลือ
 เหลือของธนาคาร เพราะประการหนึ่งธนาคารมีเงินตราต่างประเทศ
 สำรองไว้ เพื่อให้ความสะดวกแก่ผู้ต้องการโอนเงินไปต่างประเทศ
 อีกประการหนึ่งธนาคาร มีสาขาหรือเอเยนต์ในประเทศต่าง ๆ ที่
 สามารถให้ความสะดวกแก่ผู้สั่งซื้อสินค้าได้ บุคคลผู้ประสงค์จะ
 สั่งสินค้าต่างประเทศเข้ามา ถ้าไม่เคยติดต่อกับหรือรู้จักกับห้างร้านใน
 ต่างประเทศอาจจะสอบถามจากธนาคารได้ว่าห้างไหนบ้างในประเทศ
 นั้นที่ขายสินค้าชนิดที่ตนต้องการ เมื่อได้รับคำบอกเล่าจากธนาคาร
 ว่าห้างนั้น ๆ ในประเทศนั้น ๆ มีความรู้ความชำนาญในสินค้าประเภท
 นั้น จึงตกลงสั่งซื้อสินค้า แต่ในเชิงการค้าขาย พ่อค้าย่อมไม่มีใครมี
 เงินสดเพียงพอที่จะส่งไปชำระค่าสินค้าได้ในทันทีทันใด เพราะทุน
 ที่มีอยู่ได้ใช้จ่ายในการซื้อสินค้าเก็บไว้ที่ห้างเสียเป็นส่วนใหญ่ จึง
 ประสงค์ที่จะชำระเงินค่าสินค้าในเมื่อได้รับหรือได้ขายสินค้าแล้ว แต่
 การที่ไม่เคยติดต่อกับห้างต่างประเทศมาก่อน และห้างต่าง
 ประเทศไม่ทราบว่าตนมีหลักฐานดีเพียงไหน ห้างต่างประเทศคงไม่
 ยอมส่งสินค้ามาให้จนกว่าจะได้รับเงินค่าของนั้น หรือได้รับคำบอก
 เล่าจากธนาคารว่าผู้สั่งซื้อสินค้าเป็นผู้มีหลักฐานมั่นคงพอเชื่อถือได้ว่า
 ผู้สั่งคงชำระค่าสินค้าที่ส่งมาเป็นที่เรียบร้อย คำบอกเล่าที่ธนาคาร

ให้ไปนั้นเป็นแต่ความเห็น ถ้าเกิดเสียหายอย่างใดขึ้นธนาคารไม่
 ต้องรับผิดชอบ อีกประการหนึ่งแต่เพียงความเห็นของธนาคารเท่า
 นั้น ผู้ส่งสินค้าต่างประเทศไม่ได้รับความช่วยเหลือแต่ประการใด
 จากธนาคารในเรื่องเงินค่าสินค้า ดังนั้นเมื่อได้รับความช่วยเหลือ
 จากธนาคารอย่างหนึ่งอย่างใด ผู้ส่งสินค้าอาจนำเอกสาร อันเกี่ยวกับ
 สินค้าไปขาย เพื่อได้รับเงินค่าสินค้ามาทำประโยชน์ในการค้าขาย
 ต่อไป โดยมีต้อรอนกว่าผู้ซื้อจะชำระเงิน ย่อมเป็นคุณประโยชน์
 แก่ผู้ขายและผู้ซื้อสินค้าทั้งสองฝ่ายในกิจการอื่น ถ้าผู้ส่งสินค้า
 และผู้ส่งสินค้ามีหลักฐานที่ได้รับความช่วยเหลือจากธนาคาร คือ
 โดยคำขอรับของผู้ส่งสินค้ามาจากต่างประเทศธนาคารออกเลตเตอร์
 ออฟเครดิตให้ เลตเตอร์ออฟเครดิตชนิดนี้เป็นคำสั่งของธนาคาร
 ถึงสาขาหรือผู้แทนธนาคารต่างประเทศอนุญาตให้จ่ายเงินให้แก่ผู้ส่ง
 สินค้าที่ไ้ระบุนามไว้เป็นจำนวนไม่เกินจำนวนที่กำหนดไว้ ในเมื่อ
 ผู้ส่งสินค้านำตัวแลกเงินแสดงราคาสินค้าพร้อมทั้งเอกสารส่งสินค้า
 มามอบให้ เอกสารนั้นต้องแสดงว่าผู้ส่งได้ส่งสินค้าไปให้ ผู้ที่ขอให้
 ธนาคารเปิดเครดิตเป็นของชนิดนั้น ๆ มีราคาเท่านั้น และสินค้าที่
 ส่งมีประกันภัย หรือธนาคารอาจออกเลตเตอร์ออฟเครดิตส่งตรงไปให้
 ผู้ส่งสินค้าว่าผู้ส่งของได้ทำความตกลงกับธนาคารในเรื่องสิ่งของนั้น ๆ
 ธนาคารจะรับใช้เงินค่าสินค้า ให้แก่ผู้ส่งในเมื่อได้รับเอกสารแสดงว่า
 ผู้ส่งได้ส่งสินค้านั้นแล้วและถูกต้อง ผู้ส่งสินค้าเมื่อได้รับเลตเตอร์ออฟ
 เครดิตชนิดนี้แล้ว อาจนำตัวแลกเงินแสดงราคาสินค้าและเอกสาร

ไปขายให้แก่ธนาคารใดธนาคารหนึ่ง เพื่อยืมเงินค่าสินค่านั่นก็ได้
ธนาคารที่ขายเงินไปจึงส่งเอกสารนั้น มาขอรับเงินจากธนาคารผู้ออก
เช็คเตอร์ออฟเครดิตต่อไป การที่จะขอให้ธนาคารเปิดเครดิตนั้นมิใช่
ว่าใคร ๆ ก็ขอให้ธนาคารเปิดเครดิตได้ ธนาคารกวตขันในเรื่องนี้
มาก ผู้ที่ธนาคารจะเปิดเครดิตให้ ต้องเป็นผู้ที่มีหลักฐานที่จะไม่ทำ
ให้เกิดการเสียหายเช่นส่งของมาแล้วไม่ยอมชำระเงิน หรือไม่มีเงิน
ใช้เช่นนั้น ถ้าเป็นผู้ที่ธนาคารไม่รู้จักก็แน่นอนไว้วางใจในเรื่องนี้ไม่ได้แล้ว
ธนาคารจำต้องให้ผู้เปิดเครดิตนำเงินมา ให้ธนาคาร ยึดไว้เป็นประกัน
สำหรับจำนวนเงินของเครดิต จะเป็นเต็มจำนวนหรือแต่เพียงส่วนหนึ่ง
ก็ได้แล้วแต่ธนาคารจะเห็นสมควร

การขอให้ธนาคารเปิดเครดิต (หรือเช็คเตอร์ออฟเครดิต) นั้น
ผู้ขอจะต้องแจ้งความประสงค์ ให้ธนาคารทราบเป็นลายลักษณ์อักษร
ธนาคารมีแบบฟอร์มพิมพ์ไว้ ใช้ ในการนี้ ผู้ขอเปิดเครดิตเพียงแต่
กรอกข้อความต่าง ๆ ลงคือ เครดิตสำหรับใครอยู่เมืองไหน ประเทศ
อะไร สำหรับสินค้าอะไร จำนวนเงินเท่าใด ตัวเลขเงินที่ออกตาม
เครดิตนั้นส่งจ่ายอย่างไร เครดิตใช้ได้นานเท่าใด เมื่อธนาคารได้รับ
คำขอให้เปิดเครดิตแล้ว จึงออกเครดิตให้ตามความประสงค์ สมมุติ
ว่าบริษัทกลีกรรมทุนจำกัด ขอให้ธนาคารเปิดเครดิตให้แก่บริษัท
เครื่องยนต์ทุนจำกัด ลอนดอน เป็นเงิน ๑,๐๐๐ ปอนด์ สำหรับค่า
เครื่องยนต์ ๕ เครื่อง เช่นนี้ธนาคารออกเครดิตมีใจความย่อ ๆ
ดังนี้

“ธนาคารได้ออกเครดิตให้แก่บริษัทเครื่องยนต์ลอนดอน
 ๑,๐๐๐ ปอนด์ ตั้งเบิกได้ โดยตัวแลกเงินสั่งให้บริษัทกลีกรรม
 ทุนจำกัด กรุงเทพ ฯ จ่ายเงินในเวลา ๖๐ วัน นับแต่ได้เห็น ตัว
 แลกเงินต้องประกอขด้วยเอกสารแสดงหลักฐานสั่งเครื่องยนต์ ๕
 เครื่องจากลอนดอน ถึงกรุงเทพ ฯ กล่าวคือบิลออฟเลตอิงอินวอยซ์
 ใบประกันภัยซึ่งจะมอบให้แก่ผู้จ่ายตัวแลกเงิน เมื่อรับรองตัว (หรือ
 เมื่อชำระเงิน) เครดิตนี้ใช้ได้จนถึงวันที่ ๓๐ กันยายน พุทธ-
 ศักราช ๒๔๘๐ ”

เมื่อผู้ส่งสินค้าได้รับเครดิตเช่นนี้แล้วจึงส่งของมา และนำตัว
 แลกเงินซึ่งแสดงราคาสินค้าพร้อมทั้งเอกสาร ในการส่งของนั้นไป
 มอบให้แก่ธนาคาร ธนาคารจึงจ่ายเงินให้ตามตัวแลกเงิน แล้ว
 ธนาคารนำตัวนั้นมาเก็บเงินจากผู้จ่ายเงินต่อไป

สมุดแห่งชาติรับมั่งคลาภิบาล
 จันทบุรี

นายพันธุ ลักษณะสุต ผู้พิมพ์โฆษณา

โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร ถนนราชบพิธ พระนคร

พ.ศ. ๒๔๘๐